

Begroting 2024

Mollenlanden

Inhoud

Inleiding	4
Van Kadernota naar Begroting	8
Leeswijzer	11
1. Programma's	13
1.1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid	13
1.2 Economie, Energie en Buiten	18
1.3 Welzijn, Sociaal en Cultuur	25
1.4 Bestuur, Veiligheid en Dienstverlening	31
1.5 Algemene Dekkingsmiddelen en Onvoorzien	35
1.6 Overhead	36
2. Paragrafen	37
2.1 Paragraaf lokale heffingen	37
2.2 Paragraaf weerstandvermogen en risicobeheersing	43
2.3 Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen	52
2.4 Paragraaf financiering	61
2.5 Paragraaf bedrijfsvoering	63

2.6 Paragraaf verbonden partijen	67
2.7 Paragraaf grondbeleid	74
3. Financiële begroting	78
3.1 Geprognostiseerde balans	78
3.2 Overzicht van baten en lasten	79
3.3 Verschillen tussen de begroting 2024 en 2023	81
3.4 Jaarlijks terugkerende arbeidskosten	82
3.5 Mutaties algemene reserve	83
3.6 Grondslagen waarop ramingen zijn gebaseerd	84
3.7 Overzicht van baten en lasten per taakveld	86
3.8 Incidentele baten en lasten	90
3.9 Stand en verloop van reserves en voorzieningen	94
3.10 Investerings	96
3.11 Emu-saldo	105
4. Bijlagen	106
4.1 Overzicht Programma's met taakvelden	106
4.2 Uitgangspunten aanwending Algemene Reserve	107

Inleiding

2024 wordt het tweede begrotingsjaar van deze raadsperiode en het coalitieakkoord. Samen met onze inwoners, bedrijven, verenigingen, maatschappelijke organisaties en kerken is het college met de organisatie vol energie aan de slag gegaan. En dat willen we voortzetten in 2024. Want samen zijn wij Molenlanden! Door deze bril kijken we ook naar de maatschappelijke opgave van de komende jaren. We zien dat we meer dan in voorgaande jaren keuzes moeten maken. Om de kernen vitaal te houden, blijven we investeren, Maar wel in een context van rentestijging, een schaarsere arbeidsmarkt en bestedingsruimte die beperkt is. Met deze begroting legt het college een realistisch voorstel aan u voor met aandacht voor een goed evenwicht tussen onze maatschappelijke en financiële opgaven.

Speerpunten

Het versnellen van de woningbouw is ook in 2024 één van de speerpunten. In het coalitieakkoord 2022-2026 staat dat er jaarlijks 200 woningen (in totaal 800 woningen tot 2026) worden opgeleverd. Ook in 2024 streven we er dus naar om 200 nieuwe woningen toe te voegen aan de huidige woningvoorraad.

We zijn volop bezig met de energietransitie om een afname van het energieverbruik in onze gemeente te bevorderen. . We werken aan een betaalbare, betrouwbare en duurzame energievoorziening voor onze inwoners en bedrijven op een manier die past bij onze klimaatdoelstellingen. Daarbij hebben we ook oog voor het energienetwerk.

De opvang van vluchtelingen en het huisvesten van statushouders vraagt ook in 2024 aandacht en capaciteit. We blijven ons inspannen voor de opvang van vluchtelingen uit de Oekraïne. De signalen zijn dat ook onze gemeente asielzoekers een plaats voor langere termijn

moet gaan bieden. In deze begroting gaan we er vanuit dat de kosten ook in 2024 door het Rijk worden vergoed.

Ook in 2024 zet Molenlanden onverminderd in op armoedebestrijding. Dit is noodzakelijk omdat ook in Molenlanden armoede toeneemt. We zetten samen met partners niet alleen in op financiële ondersteuning en (schuld)hulpverlening maar ook op preventie, scholing en loopbaanontwikkeling.

Vanaf 1 januari 2024 betalen we in Molenlanden voor het restafval dat wordt aangeboden . Een flinke verandering voor onze inwoners en ondernemers die we met Waardlanden zo goed mogelijk invoeren.

Ook gaat de Omgevingswet na jaren van uitstel per 1 januari 2024 van start. Na jaren van voorbereiding zijn we er klaar voor om hier eindelijk mee aan de slag te gaan. In 2024 leren we in de praktijk wat dit betekent en hoe we de dienstverlening naar de inwoners optimaal kunnen houden.

In 2024 openen we een stikstofbank voor de Alblasserwaard. Veel boeren in de Alblasserwaard hebben vragen rondom hun vergunning. Het is van belang dat alle boeren op een gelijkwaardige manier kunnen nadenken over hun toekomst.

Daarnaast gaan we verder met de uitwerking van de plannen voor schoolhuisvesting en sportaccommodaties. Ook hebben we volop aandacht voor de inzet van het welzijns- en jongerenwerk en de implementatie van het cultuurbeleid.

In deze begroting is veel van onze ambitie te lezen. Hiervoor hebben we ons personeel hard nodig. Door de enorme krapte op arbeidsmarkt is het moeilijker om onze doelen te kunnen behalen. We zetten op een creatieve manier in op de werving van medewerkers. Zo lukt het ons steeds beter om ons personeelsbestand op pijl te houden. We Mede door de manier waarop we georganiseerd zijn, blijken we een aantrekkelijke werkgever te zijn. We doen het samen!

En dat vanuit de nieuwe locatie in Bleskensgraaf waar we in 2024 naar toe verhuizen.

Financieel:

Het saldo van de begroting 2024 is positief. Het meerjarige beeld is positiever dan in de Kadernota is geschetst. Dit komt door de gunstige uitkomst van de septembercirculaire. Desondanks is er nog een negatief saldo van € 232.000.

In de Kadernota is een taakstelling opgenomen van € 500.000 structureel met ingang van 2024. Deze taakstelling is in deze meerjarenbegroting verwerkt. Om het positieve meerjarig beeld vast te houden is in de kadernota afgesproken om vanaf 2025 nogmaals € 500.000 te besparen. We blijven ons op deze manier inspannen om meer ruimte in de exploitatie te krijgen. Deze ruimte is hard nodig voor toekomstige investeringen zoals het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP), de in het accommodatiebeleid genoemde renovaties en nieuwbouw van sportaccommodaties.

De provincie gaat als toezichthouder akkoord met het verlagen van de uitgaven voor jeugdzorg vanaf 2025. Het Rijk en de VNG werken al enige tijd aan de Hervormingsagenda jeugdzorg. In dit kader heeft het kabinet besloten tot een besparing die mogelijk wordt door een aantal wetwijzigingen. Dit kabinetsbesluit heeft een financieel voordeel voor de exploitaties van de gemeenten. Voor onze gemeente zou het gaan om € 900.000 per jaar. Wij hebben er voorzichtigheidshalve voor gekozen dit voordeel nog niet in de meerjarenbegroting te verwerken.

Woonlasten

De lokale lastendruk voor een meerpersoonshuishouden ontwikkelt zich in Molenlanden als volgt:

Woonlasten			
	2023	2024	Vershil
Afvalstoffenheffing	370	403	9,0%
Rioolheffing eigenaar	100	106	6,0%
Rioolheffing gebruiker	139	149	7,0%
OZB eigenaar	316	328	4,0%
Totaal	925	986	6,5%

De stijging van 6,5% komt door prijsstijgingen bij GR Waardlanden en de indexering van de rioolheffing en OZB. Vorig jaar werd nog aan ieder huishouden een korting van 30 euro gegeven.

Reservepostie

De reservepositie van Molenlanden is onverminderd sterk. Nog steeds heeft onze meerjarenbegroting ruimte om de algemene reserve te versterken. We proberen de reserves zoveel mogelijk te laten werken voor de inwoners of de exploitatie te ontlasten. Er zijn wel uitdagingen voor de toekomst om alle investeringen te kunnen blijven betalen.

Onze weerstandsratio, de omvang van onze weerstandscapaciteit afgezet tegen het totaal van de ingeschatte risico's, komt uit 7,6. Dit betekent dat we ruimschoots voldoende middelen hebben om in eerste instantie onverwachte tegenvallers op te vangen. Meerjarige nadelige effecten moeten we echter opvangen in de begroting of dekken uit de algemene reserve.

Wat gaan we in 2024 doen? deel 1/2

U leest in één oogopslag wat we in 2024 doen. Alle activiteiten staan in de begroting 2024.

1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid

€ 23,3 miljoen

- 200 nieuwe woningen bouwen in 2024 om te voorzien in de lokale woningbehoefte
- De Omgevingswet gaat in 2024 van start
- Het verbeteren van de bereikbaarheid over weg- en water
- Beheren en inrichten van onze buitenruimte

2 Economie, Duurzaamheid en Landschap

€ 20,7 miljoen

- Verduurzaming intensiveren (Duurzaamheidsprogramma)
- Stimuleren van de energietransitie om het gebruik van fossiele energie terug te dringen
- Invoeren van een Stikstofbank
- Invoeren van DIFTAR

3 Welzijn, Sociaal en Cultuur

€ 50 miljoen

- Inzetten voor gezond en veilig opgroeien van jonge kinderen
- Bestrijden van armoede
- Taalvaardigheid voor iedereen bevorderen
- Verminderen van huiselijk geweld, kinder- en ouderenmishandeling
- Opvangen van vluchtelingen

4 Bestuur, Veiligheid en Dienstverlening

€ 9,8 miljoen

- Verbeteren dienstverlening
- Crisisorganisatie verbeteren
- Aanpak ondermijning
- Verhuizen naar de nieuwe huisvesting in Bleskensgraaf

Woonlasten

OZB	€ 328
Rioolheffing	€ 255
Afvalstoffenheffing	€ 403
Totale woonlasten	€ 986

Bedrijfsvoering

€ 17 miljoen

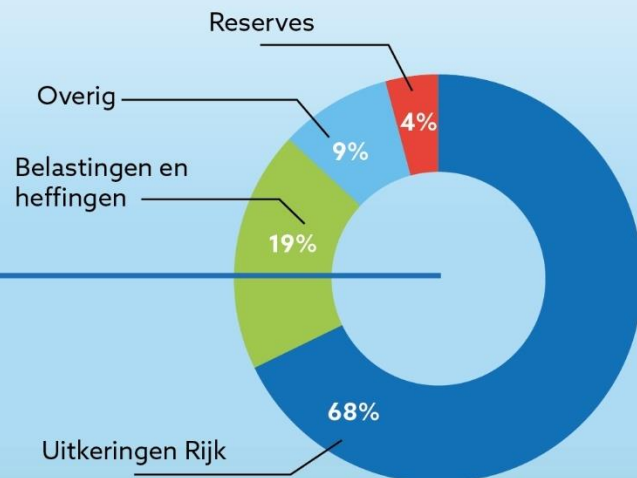
Formatie per 1.000 inwoners	6,5
Apparaatskosten per inwoner	€ 552
% externe inhuur ten opzichte van de totale loonsom + inhuur externen	9,0%
% overhead t.o.v. totale lasten	14%

Inkomsten en uitgaven

Per programma is aangegeven waar de accenten van het beleid liggen. Hier ziet u hoe het geld over de programma's verdeeld is en waar de gemeente haar inkomsten uit krijgt.

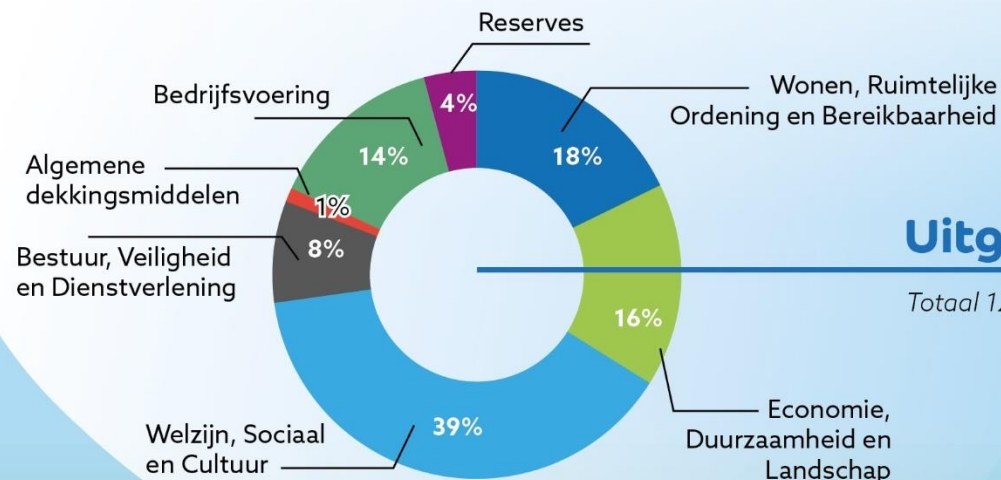
Inkomsten

Totaal 125,85 miljoen

Uitgaven

Totaal 125 miljoen

Molenlanden in cijfers

Molenlanden bestaat uit 20 kernen met een totale oppervlakte van 19.160 ha. Deze cijfers geven u een inzicht waar de investeringen onder meer naar toe gaan.

± 120 hectare
te onderhouden groen
en ± 15.335 bomen

± 10.469 verlichtings-
objecten

± 175 km
verhardingen in
beheer, totaal
oppervlak
1.540.000 m²

± 6.050 borden,
418 schrikhekken,
4.500 palen, 587
(picknick)banken en
555 afvalbakken

± 311.350 m² te onderhouden wateroppervlakte,
30.900 meter gemeentelijke oeverbeschermingen en
± 12.400 meter natuurlijke oevers

25 begraafplaatsen
met ± 28.900 m²
verhardingen

4.590 meter hekwerk (straatmeubilair)
+ 1100 meter hekwerk (speelplaatsen)

132 speelplaatsen,
± 650 speel- en sporttoestellen

300 grote civieltechnische
kunstwerken, waaronder
200 bruggen, 35
duikerbruggen en
± 4.623 meter kleine duikers

33 openbare
kunstobjecten

431 km te beheren riolering, 1.669
pompeunits, 39 km persleidingen,
81 hoofdgemalen, 16 bergbezink-
voorzieningen en ruim 14.000
kolken

Gebouwen: werklocatie/gemeentehuis,
gemeentewerven, zoutloods,
8 peuterspeelzalen, 22 gebouwen op
begraafplaatsen, 17 kerktorens, 10
gymzalen, 2 zwembaden, 4 dorpshuizen/
buurtcentra, 3 jeugdhonken, 2 woningen en
een aantal overige gebouwen

Van Kadernota naar Begroting

Na vaststelling van de Kadernota 2024 waren interne en externe ontwikkelingen van invloed op de uitkomst van de begroting. In de volgende tabel maken we het verschil zichtbaar:

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027	Toelichting
Stand Kadernota	382	-1.780	-1.793	-1.013	
Mutaties na de kadernota					
Septembercirculaire	587	714	452	1.750	Er is in de voorjaarsnota een herziening van de financieringssysteem van 2027 aangekondigd i.v.m. het zgn. ravijnjaar. Toen had het Rijk er geen geld voor beschikbaar. Nu is er € 700 miljoen in de Rijksbegroting voor opgenomen, waarvan € 1,3 mln ons deel is. Daarnaast zijn diverse landelijke aantallen bijgesteld, waaronder de ontwikkeling van bijstandsontvangers en 75-plussers. Deze bijstelling pakt voor ons goed uit met ongeveer € 500.000 structureel.
Opbrengst OZB, inclusief areaal uitbreiding	-35	-116	-107	-89	De opbrengst voor OZB was in de kadernota te hoog ingeschat
Wmo en dagbesteding	-650	-642	-642	-642	Op basis van verwachte kosten in combinatie met de nu bekend zijnde indicaties zijn de budgetten herberekend. Hierbij is rekening gehouden met de aangekondigde indexeringen van diverse leveranciers.
Bijdrage GR Avres	-86	-86	-86	-86	Voor bijzondere bijstand is het extra te betalen budget voor 2023 vanuit de zomernota ook vanaf 2024 in de begroting opgenomen.
Bijdrage GR Veiligheidsregio ZHZ	-282	-282	-282	-282	Na vaststelling van de Kadernota is een begrotingswijziging van de Veiligheidsregio ontvangen, deze is in september voor zienswijze aangeboden aan de gemeenteraad. De hogere bijdrage wordt voorname-lijk gevraagd voor de CAO-stijging.
Bodemtaken	-80	-80	-80	-80	De bodemtaken die gemeenten dienen op zich krijgen afgewend worden uitgevoerd door GR OZHZ. Wij hadden hier al een deel voor opgenomen in de meerjarenbegroting. Het deel waar naar verwachting ook legesinkomsten tegenover staan hadden we nog niet opgenomen.
Leges bodemtaken	80	80	80	80	We ramen hier legesinkomsten die we gelijkstellen aan de extra taken rondom de bodemtaken die meerjarig voor dit deel nog niet waren meegenomen.

Afschrijvingskosten	399	-80	-124	-210	De afschrijvingskosten zijn gemuteerd op basis van de investeringsplannen. De activastaat is doorgerekend. De nieuwe werklocatie wordt pas afgeschreven vanaf 2025, omdat de financiële verordening bepaalt dat we pas afschrijven in het jaar na ingebruikname. Dit is een voordeel voor 2024. Later nemen de lasten toe door met name hogere ICT-investeringen en uitbreiding van begraafplaatsen.
Begraafrechten	88	150	214	281	In een periode van 3 jaren wordt sinds 2021 gestreefd naar een de kostendekkendheid van de begraafrechten van 80% zonder stijging van de tarieven. De stijging van de toerekenbare lasten aan het taakveld zorgen er echter voor dat dit percentage niet wordt behaald, onder andere door uitbreidingen van begraafplaatsen. Om deze reden worden de tarieven is nu opgenomen om de begraafrechten structureel met 3% te laten stijgen (exclusief de inflatie) om de kostendekkendheid naar 80% te laten toenemen. Deze geleidelijke groei is gelijk aan de stijging die reeds bij de rioolheffing plaatsvindt.
Rioolrecht	58	-74	-2	-314	De Rioolrechten zijn kostendekkend in de begroting opgenomen. In het Gemeentelijk Rioleringsplan is aangegeven dat de rioolheffing jaarlijks naast inflatie met 3% stijgt. Door een egalisatie van de meerkosten met de voorziening realiseren we een 100% kostendekking. De verkening met de voorziening wordt vooral beïnvloed door de BTW-aspecten in relatie tot de geplande rioolinvesteringen.
Toerekening overhead aan investeringen	-296	-296	-296	-296	De berekening van de overhead aan de investeringen vindt plaats op basis van de toegerekende loonkosten. In de jaarschijf 2024 worden minder overheadkosten toegerekend aan investeringen dan in de kadernota begrotingen voorzien.
Onderhoud zwembaden	82	60	57	55	De onderhoudskosten zijn lager na een update van het meerjarenonderhoudsplan.
Stelpost prijsstijgingen	975	975	975	975	In de meerjarenbegroting was rekening gehouden met prijsstijgingen ten opzichte van 2023. Hiervoor was een stelpost opgenomen. Nu de ramingen opgenomen zijn met prijspeil 2024 valt deze stelpost vrij. Dit compenseert de vele prijsstijgingen in de begroting 2024.

ICT	-186	-186	-186	-186	De kosten voor hardware zijn substantieel gestegen door inflatie, gestegen energie- en vervoerskosten, schaarste van chips, gestegen lonen. Verder gaan we alle Windows 10 machines uitfasen ten gunste van Windows 11, welke duidelijk meer gericht is op betere beveiliging dan de voorganger.
Projecten	-50	0	0	0	Voor het plan Ruimtelijk perspectief Bleskensgraaf kunnen we het kostenverhaal (voorlopig) niet verwerken in een dekking middels een grondexploitatie. Deze eenmalige kosten zullen we moeten dekken binnen de gemeentelijke exploitatie.
Saldo van kleinere mutaties	-195	-100	-177	-175	
Stand begroting	791	-1.743	-1.997	-232	

Leeswijzer

In deze leeswijzer geven we een korte toelichting op de samenstelling van de programmabegroting.

De begroting is opgebouwd uit programma's en paragrafen

De programma's geven informatie per 'beleidsveld'. De paragrafen geven informatie over de gemeente in zijn geheel en geven dwarsdoorsneden door de programma's heen

De programma's zijn:

1. Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid;
2. Economie, Energie en Buiten;
3. Welzijn, Sociaal en Cultuur;
4. Bestuur en Veiligheid.

Per programma is dezelfde opbouw gekozen

De programma's zijn uitgewerkt aan de hand van de drie 'w-vragen': wat willen we bereiken?, wat gaan we ervoor doen? en wat mag het kosten?:

- *Wat willen we bereiken?*

We geven aan welk maatschappelijk effect (of algemene beleidsdoelstelling) wij met het programma willen bereiken. Ten opzichte van de vorige begroting is een belangrijke kwaliteitsverbetering doorgevoerd in afstemming met de auditcommissie.

- *Wat gaan we ervoor doen?*

We benoemen de specifieke inspanningen die we in het begrotingsjaar gaan leveren, die bijdragen aan de doelstellingen. Deze hebben we zo geformuleerd dat de raad kan controleren,

tussentijds of via het jaarverslag, of het college de afgesproken prestaties realiseert.

- *Wat mag het kosten?*

We geven aan wat het benodigde budget is met de belangrijkste mutaties ten opzichte van de vorige begroting zoals de effecten van gewijzigd of nieuw beleid.

We leiden ons succes af van indicatoren

Dit doen we aan de hand van landelijke, verplichte BBV indicatoren. Deze zijn meestal afkomstig uit landelijke databases bijvoorbeeld CBS, waarsataatjegemeente.nl.

Daarnaast zijn specifieke 'Molenlandse' indicatoren vermeld. Deze geven, net als de landelijke indicatoren, een beeld van de gerealiseerde en beoogde prestaties en effecten. Niet alle indicatoren worden jaarlijks gemeten en/of zijn deze nog in ontwikkeling waardoor niet alle actuele informatie beschikbaar is. We blijven werken aan de meetbaarheid van de impact die we in de samenleving willen bereiken, zodat we beter kunnen bepalen of ons beleid het gewenste effect heeft.

Naast de programma's in het programmaplan worden de berekening van de overhead en de algemene dekkingsmiddelen aangegeven. Algemene dekkingsmiddelen zijn de financiële middelen die niet specifiek aan een bepaald programma kunnen worden toegewezen.

Er is ook een financieel deel van de begroting

In het financieel deel van de begroting zijn vooral de verplichte financiële overzichten opgenomen, zoals het overzicht van baten en lasten, de geprognostiseerde balans en een overzicht van de reserves en voorzieningen.

U vindt apart de taakveldenraming

De taakvelden zijn de vertaling van de bestuurlijke doelen naar de ambtelijke uitvoering en behoren tot het domein van het college. Daarom worden deze in de programmabegroting niet uitgewerkt, maar alleen genoemd om het verband tussen programma's en taakvelden zichtbaar te maken.

1. Programma's

1.1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid

Missie

We zetten in op een optimale leefomgeving waar mensen graag (willen) wonen, verblijven en samenleven.

We houden Molenlanden via wegen, water en spoor goed bereikbaar. Ook waarborgen we de verkeersveiligheid binnen en buiten de kernen.

Wonen

Wat willen we bereiken?

- Voorzien in de woonbehoefte, zoals beschreven in de Woonvisie Molenlanden 2020 - 2024. (A.1)
Toelichting: Om beter aan te sluiten op de vraag ligt het accent op betaalbare woningen voor starters en jonge doorstromers en kleinere woningen voor oudere huishoudens. Daarbij houden we rekening met de kwaliteiten van ons gebied.

Wat gaan we ervoor doen?

- Versnellen van de woningbouw door (A.1):
 - het aantal uren van de Programmamanager Versnelling Woningbouw uit te breiden;
 - de Regionale realisatieagenda uit te voeren, met afspraken over de kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen voor woningbouw;
 - een creatieve visie en uitvoeringsprogramma op te stellen voor het realiseren van betaalbare woningen.

Toelichting: We bouwen in de periode tot 2030 1.460 woningen om de woningvoorraad op peil te brengen. We streven 200

nieuwe woningen per jaar. We zetten vooral in op de bestaande, grote en kansrijke plannen binnen het programma Versnelling Woningbouw en sluiten we aan op landelijke, provinciale en regionale initiatieven zoals de Nationale woon- en bouwagenda.

- Het volkshuisvestingsprogramma opstellen dat in plaats komt van de woonvisie. (A.1)
Toelichting: Het Volkshuisvestingsprogramma wordt op basis van de Wet versterking regie volkshuisvesting (Wvrvh) een verplicht programma onder de Omgevingswet. Het Volkshuisvestingsprogramma is breder dan een woonvisie. De gemeente moet de lokale behoefte zelf onderbouwen. Daarvoor hebben we een groter budget geraamd.
- Huisvestingsverordening opstellen (A.1)
Toelichting: De Wet versterking regie volkshuisvesting (Wvrvh) verplicht een huisvestingsverordening. We bereiden de verordening voor in regionaal verband. We ramen extra budget voor het begeleiden van dit proces vanwege de beperkte personele capaciteit en de toenemende werkdruk.
- Asielzoekers opvangen (A.1)
Toelichting: invulling geven aan de opgave om asielzoekers op te vangen, passend bij de schaal en de kernen van Molenlanden.
- Uitvoeringsprogramma's opstellen in samenwerking met de netwerkpartners ter uitvoering van de Woonzorgvisie. (A.1)
- Meerjarige afspraken over het woonbeleid maken, uitvoeren en monitoren in samenwerking met woningcorporaties en huurdersorganisaties. (A.1)
Toelichting: De meerjarige prestatieafspraken lopen van 2022-2024. Vanaf 2024 maken we nieuwe meerjarige afspraken. Jaarlijks maken we met onze partners een uitwerking, waarin we de afspraken voor dat jaar concretiseren. De afspraken gaan onder andere over: het betaalbaar en beschikbaar houden van woningen in de sociale huursector, verduurzaming, bijzondere doelgroepen en leefbaarheid.

- We doorlopen in 2024 een pilot voor de opvang en huisvesting in eventuele bijzondere woonvormen voor verschillende kwetsbare doelgroepen (onder andere: statushouders, Oekraïners en jongeren met een beperking). (A.1)
- Uitvoering geven aan de beleidsnotitie Huisvesting tijdelijke werknemers (voorheen: arbeidsmigranten). (A.1)
- Uitvoering geven aan de beleidsnotitie Beleidsnotitie huisvesting (groepen) arbeidsmigranten Molenlanden. (A.1)
Toelichting: in 2022 is het beleid geactualiseerd. Daarbij is de mogelijkheid ontstaan om locaties te onderzoeken op bedrijventerreinen. Voor deze locaties zijn meerdere gesprekken gevoerd met eigenaren. Zij zijn hun plannen aan het voorbereiden. Daarnaast is het beleidskader ontwikkeld om milieutechnisch de juiste afweging te maken voor deze verzoeken.
- Woonwagengebeleid opstellen. (A.1)
Toelichting: Hierin beschrijven we hoe we omgaan met toekomstige aanvragen voor woonwagengebouwen en hoe we omgaan met de huidige locatie.

Netwerk

Inwoners, ontwikkelaars, woningcorporaties, huurdersverenigingen, regiogemeenten, zorgaanbieders, provincie, Waterschap Rivierland.

Ruimtelijke ordening

Wat willen we bereiken?

- Behouden en doorontwikkelen van vitale kernen en een vitaal buitengebied. (B.1)
- Tijdig inspelen op trends, opgaven en ontwikkelingen. (B.2)
- Behouden en waar mogelijk verbeteren van het karakteristieke landschap en de kwaliteit van de (lint)bebouwing van onze gemeente, met ruimte voor nieuwe initiatieven die passend zijn in het gebied. (B.3)
- Met inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden zorgen voor een betere ruimtelijke inrichting van ons gebied. (B.4)

Wat gaan we ervoor doen?

- Verder uitwerken van processen en het werken met de Omgevingswet optimaliseren. (B.4)
- De Omgevingsvisie met een vervolgaanpak laten vaststellen. (B.2 - B.4)
- Vervolgstappen nemen naar een gebied dekkend omgevingsplan in 2029.(B.4)
- Deelnemen aan bovenlokale samenwerkingsverbanden en adviseren waar het gaat om landelijke en regionale opgaven (B.4 - B.5 - B.6) (behoort dit niet tot regulier werk?)
- We denken mee met de initiatiefnemer om ruimte te bieden aan initiatieven die hieraan bijdragen. We onderkennen de ruimtelijke dynamiek van de kernen, linten en het buitengebied. We denken mee met de initiatiefnemer om ruimte te bieden aan initiatieven die hieraan bijdragen. Daarbij zijn we kritisch op of het bijdraagt aan het landschap en andere waarden. Instrumenten die we hiervoor inzetten zijn de intake- en omgevingsstafel. (B.1- B.3).
- We investeren in water als beleidsterrein.(B.1) Dit doen we om een bijdrage te leveren aan het onderwerp vitaal buitengebied
- Zicht krijgen op bovenlokale opgaven en ontwikkelingen waarbij wij een vanzelfsprekende (samenwerkings)partner zijn. (B.2)
- We haken aan bij- en adviseren over landelijke en regionale opgaven die voortkomen uit de Energietransitie (B.4)
- Adviseren over en input leveren ten behoeve van de Rijksnota Ruimte, de bijbehorende provinciale ruimtelijke puzzel en de herziening van het provinciale omgevingsbeleid.
- Samenwerkingspartner zijn bij en adviseren over landelijke en regionale opgaven die voortkomen uit de Energietransitie zoals de opgave voor een nieuwe 380kV-hoogspanningsverbinding en de opgave voor ruim 200 extra trafohuisjes in de gemeente plaatsen (B.2 - B.4)

- We doen een eerste aanzet in de Omgevingsvisie om een Fonds Bovenwijksevoorzieningen af te kunnen wegen en in te kunnen gaan stellen. (B.1 – B.3)

Netwerk

Inwoners, professionele partijen, Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid, Dienst Gezondheid en Jeugd, Veiligheidsregio, provincie, waterschap, omliggende gemeenten, VNG.

Buitenruimte

Wat willen we bereiken?

- Een buitenruimte waarin onze inwoners en bezoekers zich comfortabel en veilig voelen. (C.1).
We vertalen dit naar passende fysieke inrichting (inclusief dagelijks beheer) die voorziet in:
 - voldoende groen, water en speelgelegenheid;
 - voldoende bereik per openbaar vervoer, fiets en auto;
 - ruimte voor ondergrondse infrastructuur;
 - een aantrekkelijke, toegankelijke en veilige leefomgeving;
 - een klimaatbestendige- en duurzame leefomgeving.

Wat gaan we ervoor doen?

- Beheren en herinrichten van onze buitenruimte op basis van het vastgestelde integraal beheerplan Buitenruimte. (C.1)
Het integraal beheerplan is geactualiseerd aan de hand van de door de raad vastgestelde uitgangspunten:
 - op orde brengen en houden van het basisbeheer;
 - realiseren van een toegankelijke buitenruimte (VN-verdrag);
 - omvormen van trapveldjes naar beweegparken (Sportakkoord);

- uitbreiden areaal bomen;
- aanleg natuurontwikkelingsgebieden.
- Onderhouden van de sportaccommodaties . (C.1)
- Naast het reguliere onderhoud zullen vanuit het meerjarenplan de volgende projecten worden uitgevoerd:
 - renovatie natuurgrasvelden bij ASV Arkel, Ste-DoCo en vv Nieuw-Lekkerland;
 - renovatie kunstgrasveld vv Peursum.

Netwerk

Inwoners, dorpsberaden/klankbordgroepen, woningbouwcoöperaties, politie, brandweer, provincie, Waterschap Rivierenland, omgevingsdienst, marktpartijen (advies- en ingenieursbureaus, aannemers en dergelijke).

Verkeer en vervoer

Wat willen we bereiken?

- Een goed bereikbare gemeente met veilige wegen. (D.1)
- Ketenmobiliteit die zich aanpast aan maatschappelijke ontwikkelingen. (D.2)

Wat gaan we ervoor doen?

- De Mobiliteitsvisie afronden. (D.1)
- Bij geplande grootschalige werkzaamheden actief sturen op het beperken van de overlast bij weggebruikers. En we voorkomen zoveel mogelijk sluipverkeer. Hiervoor sluiten wij aan bij de Bereikbaarheidsaanpak Drechtsteden en Alblasserwaard (D.1)
- Voor de Voorstraat/Sluis in Groot-Ammers onderzoeken we de mogelijkheden om de leefbaarheid te verbeteren en de verkeersveiligheid te bevorderen. (D.1)
- Werken aan de herinrichting van de Molenstraat in Kinderdijk. (D.1)
- Verbeteren van de bereikbaarheid van het openbaar vervoernetwerk met bijvoorbeeld de inzet van deelfietsen bij OV-haltes op knooppunten. (D.2)

Netwerk

Rijk, Provincie, Rijkswaterstaat, Waterschap Rivierenland, Inwoners, Qbuzz, Waterbus, (regio)gemeenten, Politie, andere wegbeheerders, veerexploitant(en), verkeersveiligheidspartners (onder meer VVN, fietsersbond).

Effect/resultaatindicatoren

Indicator	Realisatie	Streefwaarde 2024	Bron
Aantal nieuwe woningen	285 (2021) 224 (2022)		Woonvisie Molenlanden 2020-2024
Tevredenheid inwoners over de openbare ruimte	Goed (2020)	Goed	'Leefbaarometer' Min. BZK, 2020

Indicator	Berekend	MLL	NL
Nieuwe woningen	per 1000 woningen 2022	10,5	9,3
Demografische druk	Perc 0-20 jr en 65+ t.o.v. 20-65 jr 2023	80,5	70,3
Gemiddelde WOZ-waarde (x € 1000)	Woningen 2023	389	369
Gemeentelijke Woonlasten een-persoonshuishouden	€ (2023)	812	867
Gemeentelijke Woonlasten meer-persoonshuish.	€ (2023)	950	944

Indicator	Uitkomst 2018		Uitkomst 2019		Uitkomst 2020		Uitkomst 2021		Uitkomst 2022	
Verkeersongevallen	Alle wegen	Gemeentelijke wegen	Alle wegen	Gemeentelijke wegen	Alle wegen	Gemeentelijke wegen	Alle wegen	Gemeentelijke wegen	Alle wegen	Gemeentelijke wegen
Ongevalen	210	46	174	47	147	33	175	51	185	46
Gewonden	37	9	25	6	30	8	45	8	38	12
Doden	0	0	4	0	4	1	2	0	8	1

Indicator	2022 (gem. rapportcijfer)
Tevredenheid over woningaanbod (woningzoekers)	4,6
Tevredenheid over woningaanbod (algemeen)	5,1
Tevredenheid over bereikbaarheid	6,3
Tevredenheid over kwaliteit netwerk	6,5
Tevredenheid over verkeersveiligheid	5,9
Tevredenheid over het openbaar vervoer	3,8

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- Woonvisie Molenlanden 2020 - 2024 (oktober 2020)
- Nota Grondbeleid
- Vastgoed en Accommodatiebeleid
- Integraal Huisvestingsplan
- Beleidsnotitie Arbeidsmigranten/Tijdelijke Medewerkers
- Beleidsdocument begraafplaatsen
- Beleidsdocument Gladheidsbestrijding
- Beheerplannen:
- Integraal beheerplan Molenlanden 2022-2026
- Gemeentelijk Rioleringsplan Molenlanden 2020-2024
- Baggerplan 2022-2033

- Beheerplan begraafplaatsen 2022-2026
- Uitvoeringsplan begraafplaatsen
- Uitvoeringsplan Gladheidsbestrijding
- MeerJaren OnderhoudsPlan wegen-riolering (MJOP)
- GVVP gemeente Molenwaard vastgesteld op 17.03.2017
- GVVP gemeente Giessenlanden vastgesteld op 08.12.2015

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000.000	2022	2023	2024	2025	2026	2027
A. Lasten	20,7	24,2	23,3	22,0	24,4	25,0
B. Baten	7,7	8,0	6,8	5,8	7,7	7,7
C. Mutaties reserves	-0,7	-0,8	0,4	0,2	-0,3	-0,6
Totaal Programma 1	12,3	15,4	16,9	16,4	16,3	16,6

Toelichting: In deze tabel zijn naast de bestaande budgetten ook de beleidsintensiveringen/-mutaties opgenomen waarvoor in de kadernota en/of in de begroting extra of minder middelen zijn opgenomen. Het betreft de volgende budgetten:

- Onderhoud wegen (€ 142.000 structureel)
- Bijdrage Waterschap Rivierenland voor wegen (€ 103.000 structureel)
- RMA Verkeer (€ 82.000 structureel en € 75.000 incidenteel)
- Inhuur omgevingsvergunningen (€ 880.000 incidenteel)
- Beleidsmedewerker verkeer (€ 118.000 structureel)
- Mutaties vastgoed (€ 186.000 structureel)
- Onderhoud zwembaden (€ 82.000 structureel voordelig)
- Ruimtelijk perspectief Bleskensgraaf (€ 50.000 incidenteel)

1.2 Economie, Energie en Buiten

Missie

We willen een gemeente zijn waarin volop ruimte is voor innovatie en ondernemen.

We werken aan een toekomstbestendige landbouw in een toekomstbestendig landschap. En bieden het (agrarische) bedrijfsleven en de recreatieve sector de ruimte om zich op een passende manier te ontwikkelen.

We willen bijdragen aan:

- De ontwikkeling naar een energieneutraal, circulair en klimaatbestendig Molenlanden;
- Het behoud (en verrijking) van ons landschap;
- Een gezonde bodem als basis voor een eerlijke voedselketen.

Economie

Wat willen we bereiken?

- Ruimte voor innovatie en ondernemen, zowel in onze dienstverlening als in het aanbod van bedrijventerreinen, waarbij ondernemers elkaar weten te vinden. (A.1)
- Goede aansluiting van onderwijs op behoefte van ondernemers aan (lokale) arbeidskrachten. (A.2)

Toelichting: We willen de bedrijvigheid en bedrijventerreinen optimaliseren, passend in de omgeving. Met meer bedrijven die werkgelegenheid bieden aan de lokale beroepsbevolking. En hierdoor meer kansen voor jongeren op de lokale arbeidsmarkt. We hebben oog voor de vele ondernemers die niet gebonden zijn aan de bedrijventerreinen. Mogelijkheden in de linten voor passende (kleinschalige) bedrijvigheid benutten we en bij overlastgevende situaties zijn we actief in het faciliteren van een herontwikkeling. We willen het aanbod bedrijventerreinen voor Molenlandse bedrijven vergroten, want er is een tekort. Ook is goede aansluiting van onderwijs op de behoefte van ondernemers aan (lokale) arbeidskrachten van belang.

Wat gaan we ervoor doen?

- Een uitvoeringsagenda opstellen om de doelen uit het Beleid Bedrijvigheid te bereiken. Wordt een toekomstbestendig aanbod van bedrijventerreinen, voldoende uitbreiding en eventueel nieuwe bedrijventerreinen en passende bedrijfslocaties in de linten. (A.1.)
- De ruimtelijke procedure van de bedrijfsontwikkeling Parallelweg te Schelluinen begin 2024 afronden en daarna het verguningsverleningstraject verder te doorlopen. (A.1.)
- Bijdragen aan de uitvoering van de regionale bedrijventerreinvisie Zuid-Holland-Zuid. (A.1)
- Inzetten op een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt en ondersteunen initiatieven daartoe. (A.2.)
- Uitvoering geven aan de campagne Koop Lokaal. (A.1.)

Netwerk

Ondernemers, collectieven van ondernemers, overheden, onderwijsinstellingen, omgevingsdienst Zuid Holland Zuid, maatschappelijk betrokken partijen, zowel binnen als buiten de gemeente.

Agrarische economie

Wat willen we bereiken?

Een toekomstbestendige, duurzame, agrarische sector die zich verder kan ontwikkelen naar een duurzamere landbouw met nieuwe verdienmodellen waarbij verbreding en diversifiëring van de bedrijfsvoering mogelijk is. (B.1)

Wat gaan we ervoor doen?

- Uitvoering geven aan het vergunningenloket en stikstofbank.
Toelichting: Veel boeren in de Alblasserwaard hebben vragen rondom hun vergunning. Het is van belang dat alle boeren op een gelijkwaardige manier kunnen nadenken over hun toekomst. Dat betekent dat er oplossing moet komen voor PASmel-

ders, niet melders en interimers. Van daaruit kunnen we verdere stappen zetten op het gebied van Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Tevens willen we komen tot de oprichting van een stikstofbank op het niveau van de Alblasserwaard. Stikstofreductie die we in het gebied realiseren, willen we benutten voor de ontwikkeling van landbouw, natuur en woningbouw.

- Een coöperatieve grondbank vormgeven.
Toelichting: Doel van de boerengrondbank is werken aan duurzaam toekomstperspectief. Zo kunnen we vanuit boerenperspectief werken aan maatschappelijke opgaven. Samen met partijen uit het gebied beschrijven we in stappen hoe we een coöperatieve grondbank in 2024 vorm kunnen geven.
- Samen met OZHZ/NVWA brengen we de regels rond voedselveiligheid in beeld voor de verkoop van boerderijproducten (B.1).
- In samenwerking met agrarische ondernemers, boerenorganisaties en gebiedsplatform werken we, als daar draagvlak voor is, aan een deelgebiedsplan Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). (B.1)
- We participeren ambtelijk en bestuurlijk in het traject van het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied). We zetten het voorzitterschap van de Regiegroep NPLG Alblasserwaard voort. (B.1)
- Uitvoeren van het visiedocument Landbouw in samenwerking met de stakeholders. (B.1)
- We ondersteunen de ontwikkeling van een agri- en foodcampus onder de voorwaarde dat dit een innovatiehub wordt waarin overheid, onderwijs, ondernemers samenwerken aan toekomstbestendige veenweiden.)
- Voortzetten pilots drukdrainage en onderwaterdrainage. (B.1)
- In 2024 geven we uitwerking aan het geactualiseerde beleid vrijkomende agrarische bebouwing.

Netwerk

Agrarische ondernemers, collectieven van (agrarische) ondernemers, overheden, onderwijsinstellingen, Veenweide Innovatie Centrum (VIC), Rabobank, Regiegroep Veenweidestrategie, maatschappelijk betrokken partijen, zowel binnen als buiten de gemeente.

Vrijtijdseconomie

Wat willen we bereiken?

In de Toeristische Agenda Molenlanden (TAM) is vastgelegd dat wij de komende jaren werken aan de volgende doelen:

- Verhogen van bestedingen en werkgelegenheid in de vrijetijdsector. (C.1)
- Toerisme is in balans: Toerisme & Recreatie zorgen niet voor overlast (bij inwoners of het landschap), maar dragen bij aan maatschappelijke doelen, zoals duurzaamheid, leefbaarheid, mobiliteit, bewegen & gezondheid, educatie en opleidingen. (C.2)
- Toeristen komen specifiek voor het 'verhaal van Molenlanden'. Dit doen we door de beleving van landschap, kernen en iconen te vergroten. (C.3)
- Door gebiedsmarketing en promotie staat Molenlanden 'op de kaart'. Hiervoor werken we samen met onder meer de provincie en marketingpartners. (C.4)
- Het recreatieve routenetwerk (fietsen en vooral wandelen) wordt meer fijnmazig en verkeersveilig. (C.5)

Wat gaan we ervoor doen?

- Beter benutten van de fiets-, wandel- en vaarrouthenetwerken om inwoners en bezoekers te stimuleren de Alblasserwaard op de fiets, te voet of over water te bezoeken. We zorgen ervoor dat de basis (beheer en onderhoud) van het fiets- en wandelroutenetwerk op orde is en dat het wandelroutenetwerk fijnmaziger wordt. (C.5)
- Samen met stakeholders opzetten van Destinatie Marketing Organisatie (DMO) voortbordurend op het platform 'Ontdek de Alblasserwaard'. (C.4)

- Ontwikkelen 'recreatie- en cultuur-kaart' voor inwoners en toeristische bezoekers. (C.3, C.4)
- Verzamelen cijfers om kennisfundament recreatie en toerisme op orde te krijgen en te kunnen sturen in het kader van 'toerisme is in balans'. (C.2)
- In 2023 is er een analyse gemaakt van de toeristische bebording binnen gemeente Molenlanden. We gaan in 2024 waar nodig de bebording vervangen, verwijderen of bijplaatsen. (C.2, C.5)
- Organiseren van toeristische, recreatieve ondernemersavonden, bedrijfsbezoeken en aanbieden "Ken uw gast traject" om toeristisch, recreatief aanbod kwalitatief te verbeteren (C.1, C.2, C.3)
- Uitvoeren verkenning Agrotourisme Molenlanden (C)
- Aanleg van het Struinpad. We gaan door met de aanleg van het pad waar we in 2023 mee gestart zijn en streven ernaar om het Struinpad eind 2024 op te leveren. (C.1, C.2, C.3)

Netwerk

Recreatieve ondernemers en organisaties, gemeenten, provincie en maatschappelijk betrokken partijen, zowel binnen de gemeente als in de regio. En ook: het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC), Dordrecht Marketing en Partners, Den Hâneker, Stichting Groene Hart Verbinders, erfgoedtafels Waterdriehoek en Oude Hollandse Waterlinie.

Vrijtijdseconomie Kinderdijk

Wat willen we bereiken?

- Het icoon Kinderdijk vertelt een authentiek en aansprekend verhaal. (D.1)
- De dorpen Kinderdijk en Alblasserdam ontwikkelen zich in de luwte van de toeristenstroom. (D.2)
- De verkeersveiligheid en leefbaarheid vergroten we door een optimale grip op alle bezoekersstromen naar het Werelderfgoed over weg en water. (D.3)

- De bestuursstructuur is slagvaardig en flexibel, op alle niveaus voelen belanghebbenden (dus ook bewoners) zich vertegenwoordigd bij de ontwikkeling van Kinderdijk. (D.4)
- De gezonde exploitatie van Kinderdijk herstelt zich na de coronacrisis. (D.5)

Wat gaan we ervoor doen?

- Het uitvoeringsprogramma Kinderdijk verder verfijnen, invullen en uitvoeren. (D1 t/m D5).
Toelichting: Niet alleen Molenlanden staat voor investeringen. Ook de gemeente Alblasserdam, de SWEK, het Waterschap en de Provincie dragen hun steentje bij. Elke investering dekken we door exploitatie-inkomsten dan wel door het verrekeningsmechanisme dat met het ondertekenen van de Samenwerkingsovereenkomst Kinderdijk (SOK) is vastgelegd. Een update van het uitvoeringsprogramma wordt voorgelegd aan de gemeenteraad zodra het Bestuurlijk Platform Kinderdijk hierover positief heeft geadviseerd (herfst 2023).

Netwerk

Recreatieve ondernemers en organisaties, Gemeenten, Provincie en maatschappelijk betrokken partijen, zowel binnen de gemeente als in de regio. Stichting Wereld Erfgoed Kinderdijk, Provincie Zuid-Holland, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), Waterschap Rivierenland (WSRL), Gemeente Alblasserdam, Dordrecht Marketing en Partners, Waterbus (Blue Amigo), Gemeente Krimpenerwaard, Den Hâneker Erfgoedtafels Waterdriehoek en Oude Hollandse Waterlinie, Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC).

Arbeidsmarkt

Wat willen we bereiken?

Aansluiting van vraag en aanbod van arbeidskrachten in de regio verbeteren, waarbij we optimaal gebruik maken van ieders mogelijkheden. (E.1)

Wat gaan we ervoor doen?

- Deelnemen aan het RMT (Regionaal MobiliteitsTeam) AV werkt door. (E.1)
- Financieel en inhoudelijk bijdragen aan het i_lab in Gorinchem (E.1)
- Continueren en herijken van de activiteiten op het gebied van Onderwijs. (E.1)
Toelichting: Per activiteit wordt bekeken of deze nog voldoet aan de huidige wensen en behoeften van de deelnemers (onderwijs en ondernemers).
- Deelnemen aan de arbeidsmarktregio en de activiteiten die daaronder vallen. (E.1)
- Versterken van bestaande initiatieven en structuren zoals de Sity academy en bijdragen aan nieuwe activiteiten zoals het begeleiden van asielzoekers en Oekraïense vluchtelingen naar werk. (E.1)

Netwerk

Individuele ondernemers, ondernemersverenigingen, onderwijsinstellingen, omliggende gemeentes, arbeidsmarktregio, Avres, UWV, werkgeversservicepunt, leerwerkloket, RMT AV werkt door.

Energietransitie

Wat willen we bereiken?

- Een betaalbare en betrouwbare duurzame energievoorziening voor onze inwoners en bedrijven. Waarbij we opwekken, opslaan en gebruik van energie zo dicht mogelijk bij elkaar organiseren conform de klimaatdoelstellingen. (F.1)
- Een versnelling in de afname van energiegebruik. (F.2)
*Toelichting: De klimaatdoelstellingen zijn:
In 2030, ten opzichte van 2020, minimaal 20% energie besparen in Molenlanden. 35% van het totale energiegebruik komt in 2030 van hernieuwbare bronnen.
De gemeentelijke organisatie is in 2030 CO²- en energieneutraal. In 2050 is de hele gemeente aardgasvrij en (nagenoeg) CO²-neutraal.*

- Het vastgoed van de gemeente is in 2030 (nagenoeg) energieneutraal (F.3).

Wat gaan we ervoor doen?

- Met Stedin en ondernemers werken aan het verminderen van en op langere termijn oplossen van de ontstane netcongestie en aansluitingsproblemen in het oostelijk deel van onze gemeente en aan het voorkomen hiervan in het deel van onze gemeente dat hier nog niet mee te maken heeft. We doen dit door te zoeken naar innovatieve oplossingen om het opwekken en gebruik van energie, de opslag en warmtetransitie in onze kernen en op bedrijventerreinen aan elkaar te verbinden ('energiehubs'). (F.1)
- Energietransitie koppelen aan ruimtelijk beleid en gebiedsontwikkelingen. We nemen (waar mogelijk) kaders en regels op in de omgevingsvisie en het omgevingsplan. (F1)
- Vaststellen van beleid voor lokaal eigendom en financiële participatie in grootschalige duurzame energieprojecten. (F.2)
- Uitvoeren van projecten, acties en diensten die in het Uitvoeringsprogramma (F1 en F2) Duurzaamheid en Klimaat zijn opgenomen, op basis van de vastgestelde RES 1.0, de Transitievisie warmte
- Faciliteren van lokale initiatieven van inwoners/partners, zonder daarbij de rol van de initiatiefnemer over te nemen. Het verwachte 'duurzaamheids- en CO²-rendement en de mate van bereik onder inwoners' wegen we mee bij ons besluit over het faciliteren van een lokaal initiatief. (F.1)
- Verduurzamen van (bestaand) gemeentelijk vastgoed. Nieuwe gebouwen worden ten minste energieneutraal en de inrichting voeren we uit met zo veel mogelijk circulaire materialen. (F.3)
- Uitreiken van de duurzaamheidsprijs eens in de twee jaar voor duurzame initiatieven uit de Molenlandse samenleving (F.1)

Afval en Circulariteit

Wat willen we bereiken?

- Aantal kilo's restafval per inwoner te laten dalen van 207 kilo nu naar 100 kilo in 2025. (G.1)
- Afvalpreventie om afvalproducten te voorkomen. (G.2)

De gemeenten Gorinchem, Molenlanden, Hardinxveld-Giessendam en Vijfheerenlanden hebben samen met Reinigingsdienst Waardlanden in 2021 een grondstoffenplan opgesteld. In dit nieuwe plan staat hoe we de hoeveelheid restafval terugbrengen. We willen van 207 kilogram in Molenlanden in 2021 naar 100 kilogram per persoon per jaar in 2025. In de Strategienota staan drie stappen die bijdragen aan die doelstelling. Waardlanden neemt de leiding in de uitvoering. Sommige stappen zijn maatwerk voor Molenlanden.

Wat gaan we ervoor doen?

- Gemeentelijk beleid schrijven op circulaire economie. (G.2)
- Gedragscampagne uitvoeren om de positieve kant van (rest)afval scheiden te laten zien. (G.1)
- Uitvoering van Strategienota 2021-2025 "Samen voor een afvalvrije en schone gemeente". (G.1)
- Invoering DIFTAR bij alle huisaansluitingen in de gemeente in 2024. (G.1)
- In samenwerking met Waardlanden communicatiemiddelen inzetten om bewoners tijdig, correct en volledig te informeren over scheiden van afvalstromen en wat dit precies betekent met betrekking tot Diftar. (G.1)
- Faciliteren en uitrollen van initiatieven om afvalpreventie te realiseren. (G.2)

Klimaatadaptatie

Wat willen we bereiken?

Versterking van het aantrekkelijke woon- en leefklimaat door klimaatbewust handelen. (H.1)

Wat gaan we ervoor doen?

- Groenblauwe Dooradering (GBDA) toepassen en meenemen en verbinden in gemeentelijke projecten op basis van het inrichtingsconvenant die opgesteld wordt voor GBDA. (H.1)
- Inwoners faciliteren en stimuleren om hun eigen leefruimte betaalbaar te vergroenen. (H.1)
- Uitvoeren van projecten die behoren tot de eerste fase van de uitvoering van de Lokale Adaptatiestrategie en Regionale Adaptatiestrategie. (H.1)
- Verstrekken van subsidies voor groendaken, conform de vastgestelde subsidieregeling. (H.1)
- De Lokale Adaptatie Strategie vertalen naar een uitvoeringsplan. (H.1)

Landschap

Wat willen we bereiken?

Regie houden op de ontwikkeling van ons karakteristieke open veenweidelandschap, met het oog op de komende grote ontwikkelingen als NPLG, ZHPLG energietransitie, bodemdaling, klimaatadaptatie en circulaire landbouw. (I.1)

Samen met het Waterschap Rivierenland, als bevoegd gezag, zoeken we naar passende ruimte voor alternatieve sanitaire voorzieningen. Het gaat daarbij om locaties waar geen rioolaansluiting in ons buitengebied mogelijk is. Daarmee willen we ervoor zorgen dat op die locaties ontwikkelingen mogelijk worden en blijven zoals woningbouw (met name Tiny en Small houses) en afvalwaterbehandeling voor agrariërs (met het oog op de eisen van de Kaderrichtlijn water). (I.2)

Wat gaan we ervoor doen?

- Ontwikkelen en uitvoeren van Gebiedsdeal 5. (I.1)
- Uitvoering geven aan het uitvoeringsprogramma landschap en landbouw (RMA). (I.1)
- Participeren in het bestuurlijk platform Groene Hart (novex). (I.1)

- Voortzetten bestuurlijk en ambtelijk overleg noordelijke Drechtsteden. (I.1)
- Met het waterschap en de omgevingsdienst inwoners en agrariërs duidelijkheid geven over ruimte voor water. En wat nodig en verantwoordelijk is bij de aanleg, beheer en onderhoud van IBA's (Individuele Behandeling van Afvalwater) waarbij de waterkwaliteit belangrijk is. (I.2).
- We geven uitvoering aan het inrichtingsconvenant Groen Blauw Alblasserwaard – Vijfheerenlanden. (I.2).

Netwerk

Medeoverheden, Gebiedsplatform AV, LTO, Natuur- en Vogelwachten, BlauwZaam, bouw- en ontwikkelpartijen, inwoners, regiogemeenten, dorpsraden met werkgroepen duurzaamheid, energiecoöperaties, wooncorporaties en Stichting Duurzaam Molenlanden.

Effect/resultaatindicatoren

Indicator	Realisatie	NL	Streefwaarde	Bron
	2021		2023	
Werkloosheidspercentage	3,0%	4,20%		CBS
Netto arbeidsparticipatie	73,7%	73,5%		CBS
Aantal toeristische overnachtingen	96.879	-	125.000	Eigen adm.

Indicator	Realisatie	Streefwaarde	Bron
	2020		
Gerealiseerde energiebesparing	Verbruik 2021: 3724 TJ (2,7% toename tov 2020)*	3355 TJ in 2030 (20 % besparing t.o.v. 2018 (4194 TJ))	Klimaatmonitor (augustus 2023)

Aandeel hernieuwbare energie	9,2% (2021) (0,8% toename tov 2020)	35% in 2030	Klimaatmonitor (augustus 2023)
-------------------------------------	-------------------------------------	-------------	--------------------------------

Indicator	2022 (gem. rapportcijfer)
Tevredenheid over de fietspaden	6,6
Tevredenheid over de mogelijkheid om te recreëren in de eigen gemeente	6,3
Erkenning van het economisch belang van toerisme	6,8
Ervaren overlast van recreatie en toerisme	7,1

BBV-indicatoren

Indicator	Berekend	MLL	NL
Funciemenging (2022)	Verhouding tussen banen en woningen	52,1	53,8
Bedrijfsvestigingen (2022)	Per 1000 inw 15-64 jr	169,9	174,1
Banen (2022)	Aantal per 1000 inwoners van 15-74 jaar	685,0	825,4

Indicator	Berekend	MLL	NL
Omvang huishoudelijk restafval	Kg per inwoner - 2021	207	169
Hernieuwbare elektriciteit	Percentage 2021	22,6	33,2

Actuele kader stellende beleidsnota's

- Nationaal Programma Landelijk Gebied
- Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied
- Visiedocument landbouw
- Veenweidestrategie Alblasserwaard
- Toeristische agenda Molenlanden

- Kaderstellende ambitie, randvoorwaarden en uitgangspunten voor de uitwerking en invulling van de toekomst van Kinderdijk
- Uitvoeringsplan RMA 2024
- Plan van Aanpak RMT AV werkt door
- Uitvoeringsprogramma Kinderdijk 2020-2025.
- Klimaatakkoord Nederland 2019
- Regionale Energiestrategie Alblasserwaard 1.0, 30 juni 2021
- Transitievisie Warmte Molenlanden 1.0, 23 november 2021
- Beleid kleine windturbines, 18 april 2023
- Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid en Klimaat
- Subsidieregeling Groene Daken Molenlanden
- Beleidsregels Energiebesparingsabonnement gemeente Molenlanden 2023, maart 2023
- Beleidsregels ondersteuningsfonds gemeente Molenlanden 2023, 20 december 2022
- Lokale adaptatiestrategie Klimaat en Bodemdaling, 15 juli 2021
- Afvalbeleid 2021
- Laadvisie Molenlanden

- Projecten economie en toerisme (€ 268.000 incidenteel)
- Innovatieve oplossingen energie (€ 109.000 incidenteel)
- Rentemutatie riolering (€ 450.000 structureel voordelig)
- Personeel beheer buitenruimte (€ 253.000 waarvan € 59.000 structureel)

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000.000	2022	2023	2024	2025	2026	2027
A. Lasten	17,8	21,4	20,7	20,4	20,3	20,2
B. Baten	12,8	14,8	14,9	14,6	15,6	14,6
C. Mutaties reserves	-1,4	-2,3	-0,6	-0,7	-0,4	-0,4
Totaal Programma 2	3,6	4,3	5,2	5,1	4,3	5,3

Toelichting: In deze tabel zijn naast de bestaande budgetten ook de beleidsintensivering/-mutaties opgenomen waarvoor in de kadernota en/of in de begroting extra of minder middelen zijn opgenomen. Het betreft de volgende budgetten:

- Omgevingsdienst ZHZ (€ 333.000 structureel)

1.3 Welzijn, Sociaal en Cultuur

Missie

‘Gelijke kansen voor iedereen’. In onze samenleving zijn alle inwoners even belangrijk, telt iedereen mee en neemt naar eigen kunnen deel: een inclusieve samenleving (VN Verdrag Handicap).

De gemeente is een toegankelijke en nabije partner die afstemt welke rol helpend is in het verder ontwikkelen van Molenlanden.

Versterken preventie

Wat willen we bereiken?

- Meer inwoners van 0 tot 100 hebben een gezonde leefstijl, dit gaat over voeding en bewegen én over mentale gezondheid. (A.1)
- Meer jongeren nemen deel aan het sport- en beweegaanbod. (A.2)
- Kwetsbare kinderen en jongeren zijn eerder in beeld en geholpen. Als we jongeren eerder helpen, neemt het aantal jongeren dat jeugdhulp vanuit de regionale zorgmarkt nodig heeft af. Dat aantal willen we in de periode tot 2026 terugdringen met 10%. (A.3)
- Alle 0-4-jarigen in Molenlanden krijgen een kansrijke start, dit begint al bij de zwangerschap. (A.4)
- Minder mantelzorgers voelen zich overbelast. (A.5)
- Minder inwoners hebben te maken met huiselijk geweld, kindermishandeling, ouderenmishandeling of met de gevolgen daarvan. (A.6)

Wat gaan we ervoor doen?

- Pilots uitvoeren om te onderzoeken waar de behoefte ligt voor het sport- en beweegaanbod in de buitenruimte. (A.1, A.2)
- Samen met het Molenlandse onderwijs in beeld brengen of intensivering van het bewegingsonderwijs zinvol en/of wenselijk is, waaronder het opnieuw invoeren van een vorm van schoolzwemmen. (A.2)

- Uitvoeren van de aanpak Gezond en Actief Leven Akkoord (A.1). We zetten in op het terugdringen van gezondheidsverschillen, met onder meer aandacht voor mentale gezondheid, overgewicht/obesitas en valpreventie. Ook sturen we op de uitvoering van het Sport- en Preventieakkoord Molenlanden waarbij we voor de jeugd verbinding maken met het onderwijs, Lokaal Educatieve Agenda en NPO- gelden. En we zetten verder in op fitheidstesten en gezonde leefstijl trainingen 18+. (A.1)
- Preventie over (en handhaven in samenwerking met Programma 4) alcohol en drugs, voor de groep jongeren 18+ en jongvolwassenen (A.1).
- De lijn van het project Onze Kinderen Nabij voortzetten. Dit werken we verder uit in een nieuw op te stellen notitie jeugd die we in het eerste kwartaal van 2024 opleveren. (A.3)
- Versterken van de inzet en deskundigheid van het Sociaal Team op het voorkomen en beheersen van relatieproblematiek. (A.3, A 4)
- Uitvoeren van de Hervormingsagenda Jeugd (A.3)
- Inclusief onderwijs/BSO, in samenwerking met het onderwijs en opvang, verder vormgeven (A.4).
- We zetten in op initiatieven voor jonge kinderen in de leeftijd – 9 maanden tot vier jaar die bijdragen aan gezond en veilig opgroeien, door ‘Kansrijke Start’, ‘Voor- en Pré-zorg’ en Prenataal huisbezoek. (A.4)
- Samen met de regiogemeenten werken we aan de uitvoering van het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming en de ketenaanpak Zorg en Veiligheid. (A.6)
- De pilot ‘welzijn op recept’ uitrollen over meerdere huisartsenpraktijken. En een regionale samenwerking verder vormgeven (A.5, C.1)
- Structureel maken van welzijns- en jongerenwerk (A.3, A.5)
- Toelichting: We willen de huidige inzet van het welzijns- en jongerenwerk structureel maken. Dit is inclusief de extra inzet vanuit het versterken van de welzijnsstructuur en de incidentele inzet van Stichting Welzijn Molenlanden vanuit één tegen eenzaamheid, motie jongerenontmoetingsplekken en de NPO-

middelen. Hiermee geven we invulling aan onze doelstellingen.

- Uitvoering geven aan de motie 'jongerenontmoetingsplekken'
- Sporten en bewegen stimuleren voor iedereen. De notitie Bewust Blijven Bewegen helpt hierbij (A.1)
- De Gezonde School-aanpak stimuleren waarbij we ernaar streven dat alle scholen in Molenlanden hieraan meedoen. (A.1)
- We bouwen verder aan en promoten het platform Samen Actief in Molenlanden. (A.1)
- Doorontwikkelen van het Steunpunt Mantelzorg en extra aandacht voor 5respijtzorg en werkende en jonge mantelzorgers. (A.3)
- Doorontwikkelen Odensehuis Molenlanden. (A.5)
- Inzetten op het verminderen van huiselijk geweld, kindermishandeling en ouderenmishandeling. We werken hiervoor met een lokaal actieteam 'Veilig opgroeien is teamwork' en aan Samenwerkingsafspraken Veilig Oud. (A.6)

Verbeteren zelfredzaamheid

Wat willen we bereiken?

- Verbeteren van taal- en leesvaardigheden door het stimuleren van een positief leesklimaat en leesbevordering. (B.1)
- Minder inwoners leven in beleven armoede en ervaren financiële stress. (B.2)
- Inwoners kunnen langer zelfstandig wonen. (B.3)
- Hulp en ondersteuning bieden vanuit de Jeugdwet en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. Dit is effectiever en heeft een duurzamer effect. (B.4)
- Snellere en betere inburgering voor mensen met een migratieachtergrond. (B.5)
- Onze samenleving is toegankelijker, zowel fysiek als digitaal. (B.6)

Wat gaan we ervoor doen?

- Wmo-voorzieningen toekennen voor langere en/of onbepaalde tijd. Waarbij we inzetten op een integrale werkwijze en het bieden van maatwerk/menselijke maat, vooral als het gaat om hulpvragen van (jonge) gezinnen. (B.3, B.4)
- De toegang tot het Sociaal Domein evalueren en aanpassen aan de doelen van de nieuwe Visie Sociaal Domein (A, B, C integraal)
- Actiepunten uit de Lokale Inclusieagenda Molenlanden 2022-2024 (met als basis het VN-verdrag Handicap) verder uitvoeren om te zorgen dat mensen met een beperking mee kunnen doen in de samenleving. (B.6, C.3)
- Bevorderen van taalvaardigheid door uitrol van het Lokaal actieprogramma aanpak laaggeletterdheid en bibliotheekwerk 0-100. (B.1)
- Taalvaardigheid bevorderen door diverse cursussen, Taalcafés en Taalhuizen die bibliotheek Aanzet organiseert. In de Taalcafés kan de taal worden geoefend. Taalhuizen verwijzen mensen naar informele en formele opleidingen. (B.1.)
- Voortzetten extra inzet op armoedebestrijding ter uitvoering van Notitie extra maatregelen bestrijding armoede (B.2)
- Voedselbanken, Schuldhulpmaatje, Stichting Leergeld en andere lokale partners ondersteunen. Daarbij houden we rekening met een extra beroep doen op hun inzet vanwege toeneemende armoede en opvang Oekraïners. (B.2)
- Uitwerken en uitvoeren notitie extra maatregelen armoedebestrijding samen met lokale partners. (B.2)
- Onderzoeken van noodzakelijke woonvoorzieningen voor doelgroepen Beschermd Wonen en dak- en thuislozen en het realiseren ervan. Dat doen we via het lokale project 'Huisvesting Kwetsbare Groepen'. (B.3)
- (Voortzetten van het beleid uit het project Onze Kinderen Nabij. Dit werken we verder uit in een nieuw op te stellen notitie jeugd die we in het eerste kwartaal van 2024 opleveren. (B.4)

- Gecontracteerde Wmo-zorgaanbieders actief en structureel betrekken bij de transformatie, innovatie en signalering binnen het sociaal domein. (B.3, B.4) (
- Bij inkoop en contractering voor de Wmo inzetten op gekwalificeerde ondersteuning. Monitoring en borging vinden plaats via contractbeheer. (B.3, B.4)
- Versterken van de doelmatigheid en de rechtmatigheid van de Wmo-ondersteuning via inkoopprocedures, indicatiestelling en facturering. (B.3, B.4)
- Inburgeraars begeleiden door in samenwerking met AVRES en Vluchtelingenwerk te zorgen voor een goede intake. Aan de hand hiervan kunnen we een goede route (Onderwijs, B1 of Z-route) bepalen voor de inburgeraar. Deze route wordt vastgelegd in een persoonlijk inburgeringsplan (PIP) en gemonitord door AVRES.

Verbeteren meedoen

Wat willen we bereiken?

- Minder inwoners ervaren eenzaamheid. (C.1)
- Meer inwoners werken naar vermogen en nemen deel aan activiteiten. (C.2)
- Onze samenleving is inclusiever. (C.3)
- Cultuur is van iedereen en voor iedereen. En cultuur zorgt voor meer betrokkenheid tussen inwoners en bij onze dorpen. (C.4)
- Meer inwoners nemen actief deel aan de samenleving en leveren een bijdrage. (C.5)

Wat gaan we ervoor doen?

- Verder uitrollen van de Motie Respect: Naast de (basis) antidiscriminatievoorziening van Radar zetten we ook in op preventie in de vorm van trainingen over inclusie en diversiteit. (C3)
- Mogelijkheden voor ontwikkeling van nieuwe lokale participatieprojecten benutten zoals een sociale moestuin. (C.5)
- Via Avres het Ambitiefonds inzetten om de doelen van Avres en de lokale participatiedoelen dichterbij te brengen. (C.2)
- Uitvoeren van het actieplan eenzaamheid. (C.1)

- Voortzetten lokaal participatieproject 'Jij bent in beeld'. (C.2)
- Verbreding en versterking van lokale participatie- en ontwikkelmogelijkheden door ondersteunen en verbinden van maatschappelijke initiatieven. Bijvoorbeeld via een sociale moestuin en lokale partners zoals Avres. Maar ook via bedrijven en middenstanders, bijvoorbeeld door een lokaal ontwikkelbedrijf en welzijnsvoorzieningen. (C.2)
- Extra inzet op dienstverlening en ondersteuning dicht bij de inwoners en de lokale netwerken richting Avres.
- Voortzetten wachtlijstbanen Nieuw Beschut. (C.2) (Uitvoeren van nazorg voor ex-gedetineerden door het Veiligheidshuis. (C.3)
- Bestaand beleid (motie Respect in Molenlanden) voortzetten en verbreden naar meer exclusiviteit, waarin ook aandacht is voor diversiteit. Omdat de samenleving steeds diverser wordt en meer inwoners met verschillende culturele achtergronden in Molenlanden wonen. We betrekken partners en ondersteunen initiatieven die bijdragen aan brede inclusie. (C.3)
- We stellen samen met onze inwoners, partners en stakeholders een cultuurvisie op basis van het vastgestelde kaderstellende beleid door de raad. Dit met als doel een uitvoeringsagenda te ontwikkelen. De visie is gebaseerd op de pijlers erfgoed (monumenten, immaterieel), kunsten, musea, cultuureducatie en -participatie, archeologie en bibliotheken. We zetten cultuurtoerisme in om de pijlers in stand te houden (C.4)

Netwerk

Inwoners, vrijwilligersorganisaties, dorpsraden, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders, antidiscriminatievoorziening, muziek en cultuurcentrum MC Forte, kinderopvang, peuterspeelzalen, scholen, kerken, (sport)verenigingen, huisartsen, Dienst Gezondheid & Jeugd, Serviceorganisatie Jeugd ZHZ, Avres, gemeenten regio Zuid-Holland Zuid, aangrenzende gemeenten niet behorend bij ZHZ (bijv. Vijfheerenlanden, Altena, Krimpenerwaard).

Stads- en dorpsgericht werken

Wat willen we bereiken?

- We werken dorps- en stadsgericht waardoor we de betrokkenheid, inzet en autonomie van onze samenleving versterken. (D.1)
- Medewerkers kennen de Molenlandse samenleving en zijn betrokken bij ondernemers en inwoners. (D.2)
- We zetten in op een integrale doorontwikkeling tussen het stads- en dorpsgericht werken, dienstverlening en participatie. (D.3)

Wat gaan we ervoor doen?

- Vanuit het traject 'meten van participatie' inspelen op de behoeften van de samenleving en organisatie. (D.1)
- We actualiseren de visie op stads- en dorpsgericht werken (D.2)
- Ontwikkelen van een doorgaande leerlijn voor medewerkers door advies en consultatie op maat. (D.1)
- Overleggen vaker in de kernen plannen, waardoor onze zichtbaarheid toeneemt. (D.2)
- Meten hoe de gemeente scoort als het gaat om betrekken en inspelen op de behoefte van inwoners. (D.2)
- Onze partners helpen om bij gemeentelijke projecten op de Molenlandse manier te communiceren. (D.2)
- Ontmoetingen met inwoners organiseren. Bijvoorbeeld over initiatieven, sociale en ruimtelijke vraagstukken. De ontmoetingen worden zoveel mogelijk bij de inwoner thuis of bij de inwoner in de buurt/kern gehouden (D3)

Netwerk

Inwoners, dorpsoverleggen, ondernemers, maatschappelijke partners.

Effect/resultaatindicatoren

Indicator	Realisatie 2022	Streefwaarde 2024	Bron
Aantal inwoners 19+ met gezonde leefstijl neemt toe	48%	51%	Gezondheidsmonitor
Aantal mensen met ervaren eenzaamheid	46%(2022 na corona)	27%	Gezondheids monitor
Aantal verwijzingen vanuit de huisarts naar specifieke Jeugdhulp	493 (2020)	400 (afhankelijk van taal)	Service organisatie Zuid-Holland Zuid
Verhouding aantal verwijzingen naar spec. Jeugdhulp	Van totaal: 52 % medisch verwijzers 26% jeugdteam	Van taal: 37 % medisch verwijzers 37% jeugdteam	
% van alle mantelzorgers dat overbelasting ervaart	19% (2022 na corona)	12 %	Gezondheidsmonitor
Aantal gerealiseerde woon-zorg initiatieven	0	1	Intern
Deelnemers participatieprojecten ervaren een vergroting van hun participatiemogelijkheden en basisvaardigheden.	respondenten evaluatie training: 72% zeer tevreden 24% goed tot zeer tevreden 5% weet niet	?	Kwalitatief onderzoek start in 2020
Aantal deelnemers met uitstroom naar passende plaats	69% van de deelnemers vanaf 2017	?	Philadelphia

	Molenlanden	Landelijk (Streefwaarde)	
% inwoners dat voldoet aan de beweegrichtlijnen	47,7 (2020)	51,7	Gezondheidsraad
% inwoners dat wekelijks sport	44,8 (2020)	51,3	Gezondheidsraad

Indicator	2022 (gem. rapportcijfer)
Hecht waarde aan cultuuraanbod	6,0
Tevredenheid over het cultuuraanbod	6,1

BBV – indicatoren

Indicator	Berekend	MLL	NL
Percentage niet sporters	Inw. 18+ 2020	55,2	49,2
Absoluut verzuim	Per 1000 inw. 5-18 jr. 2022	0,9	4,2
Relatief verzuim	Per 1000 inw. 5-18 jr. 2022	5	26
Vroegtijdige schoolverlaters. VO/MBO zonder startkwalificatie	Percentage leerl. 12-23 jr. 2021	1,1	1,9
Achterstand kinderen in uitkeringsgezin	Percentage kinderen 2021	2	6
Achterstand Werkloze jongeren	Percentage jongeren 2019	1	2
Arbeidsparticipatie	Percentage werkenden t.o.v. beroepsbevolking 2022	76,0	72,2
Personen met een bijstandsuitkering	Per 10.000 inw. 2020	144,7	432,1
Lopende re-integratie-voorziening	Per 10.000 inw 15-64 jr 2022	132,4	197,7

Jongeren met jeugdhulp	Percentage alle jongeren tot 18jr 2022	12,8	13,2
Jongeren met jeugdbescherming	Percentage alle jongeren tot 18jr 2019	1,1	1,2
Jongeren met delict voor de rechter	Percentage jongeren 12-21 jarigen 2019	0	1
Jongeren met jeugdreclassering	Percentage jongeren 12-21 jr. 2022	0,1	0,3
Cliënten met maatwerk-arrangement WMO	Per 10.000 inwoners - 2022	550	700

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- Uitgangspunten Koersdocument
- Plan van aanpak 'Onze kinderen nabij'
- Samen voor gezond
- Subsidieverordening
- Verordening Leerlingenvervoer gemeente Molenlanden 2022
- Nadere regels beschermd wonen en opvang
- Beleidsregels bekostiging lokaal bewegingsonderwijs
- Verordening en nadere regels beschermd wonen en opvang 2018
- Verordening maatschappelijke ondersteuning 2019 en nadere regels 2021
- Verordening huisvesting onderwijs
- Verordening op de kinderopvang
- Verordening, beleids- en nadere regels jeugdhulp 2021
- Verordeningen adviesorganen
- Beleidsplan Inburgering
- Lokaal actieplan Laaggeletterdheid

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000.000	2022	2023	2024	2025	2026	2027
A. Lasten	47,7	52,1	50,0	50,2	50,4	50,6
B. Baten	12,1	14,1	10,8	11,3	11,5	11,2
C. Mutaties reserves	-1,1	-2,6	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Totaal Programma 3	34,6	35,3	38,9	38,5	38,6	39,1

Toelichting: In deze tabel zijn naast de bestaande budgetten ook de beleidsintensiveringen/-mutaties opgenomen waarvoor in de kadernota en/of in de begroting extra of minder middelen zijn opgenomen. Het betreft de volgende budgetten:

- Dienst Gezondheid en Jeugd (€ 318.000 structureel)
- Service Organisatie Jeugd (€ 679.000 structureel voordelig)
- Aanbesteding jeugdprofessionals (€ 624.000 structureel)
- Personele inzet opvang vluchtelingen (€ 157.000 structureel)
- Subsidie sportbeleid en activering (€ 96.000 structureel)
- Versterken welzijnswerk (€ 243.000 structureel)
- Impulsgelden (€ 348.000 structureel voordelig)
- Compensatieregeling voogdij (€ 725.000 structureel)
- Mutaties sociaal loket (€ 906.000 structureel)
- Bijdrage GR Avres (€ 86.000)

1.4 Bestuur, Veiligheid en Dienstverlening

Missie

We bieden inwoners en bedrijven een veilige omgeving. Het huidige veiligheidsniveau in Molenlanden is hoog. Dit willen wij zo houden, en waar mogelijk verbeteren.

Bestuur

Wat willen we bereiken?

- Een leidende rol innemen bij de opgaven die voor Molenlanden van belang zijn in de regio. (A.1)
- Het Molenlandse geluid sterker door laten klinken richting de Provincie, het Waterschap, het Rijk en in Brussel. Daarmee willen we kansen pakken of beperkingen wegnemen. (A.2)
- Een sterke rol innemen binnen de gemeenschappelijke regelingen. Ook gericht op het, tot een minimum, beperken van (financiële) risico's. (A.3)
- Kansen benutten op inhoudelijke thema's door eigen middelen in te zetten als hefboom voor bekostiging. (A.4)
- Goede afstemming van bestuurlijke ambities met ambities, activiteiten, wensen en energie van onze dorpen en stad. (A.5)
- Als raad zoeken we actief en zichtbaar de verbinding met inwoners, bedrijven, en buurgemeenten. (A.6)

Wat gaan we hiervoor doen?

- Voortzetten en verder uitbouwen van initiërende en leidende rol op belangrijke gemeente overstijgende opgaven, zoals agrarische economie en landschap (A.1)
- Implementeren van uitkomsten uit onderzoek toekomst samenwerking Regio AV (A1 en A2)
- Regionale afstemming en inzet voor het versterken van onze lobbykracht onder andere ten aanzien van de ruimtelijke puzzel. (A.2)
- Uitvoering geven aan acties zoals opgenomen in de in 2021 vastgestelde Nota Verbonden Partijen. Onder meer het verder

ontwikkelen van het werken met de Verbonden Partijen Commissie (zie de Paragraaf Verbonden Partijen). (A.3)

- Deelnemen in Regio Deal Groene Hart als deze (onder voorbehoud uitkomst verkenning) wordt opgezet. (A.4)
- Uitvoering geven aan rol wettelijke vertegenwoordiger inzake deelname aan LEADER Alblasserwaard (Europees subsidieprogramma voor plattelandsontwikkelingen) 2023-2027. (A.4)
- Het Samenlevingsprogramma zal worden doorgezet als instrument. Op deze wijze kunnen we onder de noemer samenlevingsprogramma peilen wat er speelt in de kernen. Hierdoor zijn we in staat de verbinding met inwoners, ondernemers, verenigingen, kerken en andere samenwerkingspartners te versterken (A.5)
- Uitvoering geven aan de vijf speerpunten van het vastgestelde raads- en griffieplan 2023-2024: (1) Aansluiting representatieve democratie op de lokale samenleving, (2) Positionering van de raad in de regio en in Verbonden Partijen, (3) Continuering van het collectief leertraject (4) Werken aan een weerbare raad (integriteit, ondermijning, agressie) en (5) Intensivering van raadscommunicatie (A6).

Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?

- Een veilige gemeente blijven en ervoor zorgen dat inwoners dat ook zo ervaren. (B.1)

Wat gaan we hiervoor doen?

- De regionale gemeentelijke crisisorganisatie verder doorontwikkelen. (B.1)
Toelichting: Recent is de crisisorganisatie geconfronteerd met een tweetal langdurige crises (corona en de opvang van vluchtelingen). De huidige crisisorganisatie is echter ingericht op het afhandelen van kortdurende crises. Om beter voorbereid te zijn op een langdurige crisis dienen er een aantal doorontwikkelingen plaats te vinden, waaronder:
- De beschikbaarheid en betrokkenheid van de crisisfunctionarissen beter borgen;
- De crisisorganisatie en de reguliere organisatie beter op elkaar aan laten sluiten in het kader van de nafase;
- Nieuwe benodigde crisisfuncties inventariseren in het kader van de nafase.
- Uitvoeren van het door de raad vastgestelde Veiligheidsplan.
- Toelichting: In 2024 zetten we in op de prioriteiten uit het Veiligheidsplan en die in het uitvoeringsprogramma voor dat jaar of doorlopend zijn benoemd. Het betreft dan onder andere:
- Verdere aanpak van ondermijning met gebruik van interne en externe data. We combineren interne data die vaak al aanwezig is (zoals BAG, WOZ, BRP) met data van externe bronnen (zoals KvK). Ook zetten we in het informeren van inwoners en bedrijven. Met als doel de preventie en om meldingsbereidheid te verhogen. Meerdere keren in het jaar informeren we eigen medewerkers over het herkennen en melden van signalen. (B.1)
- Optimaliseren aanpak wet woonoverlast. Bij adressen waar omwonenden grote overlast ervaren gebruiken we indien mogelijk eerder de wettelijke instrumenten zoals een gedragsaanwijzing door burgemeester en laten ook verhuurders hun (wettelijke) rol pakken. (B.1)

- Inzet mystery shopping. We zijn in gesprek met diverse horeca gelegenheden, waaronder ook sportverenigingen, over de naleving van de Alcoholwet. Om de naleving van de leeftijdsgrens te bevorderen, vindt mystery shopping plaats. (Samenwerking met programma 3 op het gebied van preventie).
- Uitwerken van het uitgevoerde onderzoek naar mogelijkheden om structurele overlast van jongeren blijvend te verminderen. Dit doen we in samenwerking met onze partners. In 2024 vindt de implementatie plaats.
- Inzetten op meer toezicht en handhaving door bijzondere opsporingsambtenaren (boa's). Vanwege de motie Hermans is extra geld beschikbaar. Op dit moment huren we boa's in bij gemeente Papendrecht, maar deze overeenkomst loopt af in 2026 en kan niet worden verlengd. We zijn bezig om de boa capaciteit op een andere manier realiseren. Diverse scenario's worden onderzocht.

Dienstverlening

Missie

Een toegankelijke gemeente zijn met een gebruiksvriendelijke dienstverlening. De inwoner krijgt daarbij persoonlijke aandacht als dat nodig is.

Wat willen we bereiken?

- Gemak bieden aan onze inwoners met goede (telefonische) bereikbaarheid, snelle en kwalitatief goede (digitale) dienstverlening. (C.1)
- Maatwerk bieden in begeleiding van inwoners voor wie digitale dienstverlening minder toegankelijk is. (C.2)
- Continu de kwaliteit van dienstverlening en zichtbaarheid blijven verbeteren door te luisteren naar inwoners en andere relevante (interne) partijen. (C.3)

Wat gaan we hiervoor doen?

- De visie op dienstverlening actualiseren. (C.1.)
- investeringen in manier van werken en software bij het informatiecentrum (IC). Maar ook de interactie binnen de organisatie;
 - één zaak is één eigenaar;
 - klantreis van alle producten en diensten monitoren;
 - permanent meten van klanttevredenheid;
 - meer aandacht voor opmerkingen en klachten;
 - meer samenwerking en integratie tussen kerngericht werken, dienstverlening en participatie.(C3)
- Monitoren van onze (telefonische) bereikbaarheid. (C.1)
- Verbeteren van de informatievoorziening in ICT-systemen waarbij we ons richten op kortere reactie- en afhandeltermijnen. (C.1)
- Onderzoeken van de mogelijkheden van doorontwikkeling/verbetering van onze digitale dienstverlening en kijken daarbij ook naar nieuwe wetgeving. (C.1.)
- Zorgen dat onze medewerkers getraind zijn en blijven in het schrijven van brieven, e-mails en andere teksten in Klare Taal. (C.1.)
- Toetsen bij inwoners of we voldoende begrijpelijk schrijven. We doen dat in samenwerking met (de taalpunten van) de bibliotheken in onze gemeente. (C.1.)
- Maatwerk leveren voor inwoners die niet fysiek in staat zijn om het servicepunt te bezoeken. (C.1.)
- Inwoners, ook tijdens lopende processen en procedures, op de hoogte houden van de voortgang. En actief terugkoppeling geven over afspraken of oplossingen. We beginnen hiermee bij meldingen openbare ruimte. (C.1.)
- Begeleiding bieden aan inwoners die niet overweg kunnen met digitale middelen. We werken hiervoor samenwerken met de Informatiepunten digitale overheid bij de bibliotheken in onze gemeente. (C.2)

Effect/resultaatindicatoren

Veiligheidsbeleving inwoners (1x per 2 jaar)	8 (2021)	8	Veiligheidsmonitor
Indicator	Berekend	MLL	NL
Verwijzingen Halt	per 1000 inw 2022	5	8
Winkeldiefstallen	per 1000 inw 2022	0,157	2,282
Geweldsmisdrijven	per 1000 inw 2022	2,4	4,3
Diefstal uit woningen	per 1000 inw 2022	0,246	1,387
Vernieling	per 1000 inw 2022	1,77	4,04

Indicator	Realisatie	Streef-waarde 2026	Bron
Tevredenheid van inwoners over dienstverlening	Alleen onderzoek servicepunten. Score 8 (2022)	Inwoners waar-deren onze dienstverlening met gemiddeld een 8	Periodiek tevredenheidsonderzoek op meerdere terreinen van dienst-verlening
Bereikbaarheid van gemeente voor inwoners	6 (2021)	Onze bereikbaarheid wordt gescoord met een 8	Onderzoek extern bureau.
Afhandeling vergunning aanvragen en initiatieven	90% (2021)	90% van aanvragen en initiatieven wordt op tijd afgehandeld	Eigen monitoring en onderzoek

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- Raads- en griffieplan 2023-2024
- Nota Verbonden Partijen 2021-2026
- Participatiebeleid
- Algemene Plaatselijke Verordening
- Drank & horecaverordening
- Winkeltijdenverordening

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000.000	2022	2023	2024	2025	2026	2027
A. Lasten	9,5	8,9	9,8	9,8	9,9	9,9
B. Baten	0,7	0,5	0,9	0,9	1,1	1,1
C. Mutaties reserves	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal Programma 4	8,8	8,3	8,8	8,8	8,8	8,8

Toelichting: In deze tabel zijn naast de bestaande budgetten ook de beleidsintensiveringen/-mutaties opgenomen waarvoor in de kadernota en/of in de begroting extra of minder middelen zijn opgenomen. Het betreft de volgende budgetten:

- Veiligheidsregio ZHZ (€ 431.000 structureel)

1.5 Algemene Dekkingsmiddelen en Onvoorzien

In onderstaande tabel vindt u het overzicht van de algemene dekkingsmiddelen. Deze inkomsten kennen in tegenstelling tot heffingen als het rioolrecht en de afvalstoffenheffing geen vooraf bepaald bestedingsdoel. De belangrijkste algemene dekkingsmiddelen zijn de algemene uitkering uit het gemeentefonds, de onroerende-zaakbelastingen en de renteopbrengst.

Bedragen (X € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Treasury	944	1.155	2.881	2.574	2.790	3.051
OZB woningen	5.182	5.217	5.486	5.580	5.674	5.771
OZB-niet woningen	2.711	2.935	3.072	3.125	3.178	3.233
Belastingen overig	-76	-96	-73	-75	-75	-75
Alg uitkering	70.694	72.612	77.932	81.039	77.059	79.546
Dividendopbrengst	261	274	280	280	280	280
Ov. baten en lasten	-956	-678	-975	-2.610	-4.062	-5.388
Totaal	78.760	81.419	88.603	89.913	84.845	86.418

Lokale heffingen

De lokale heffingen stijgen met 11% door prijsstijgingen bij GR Waardlanden, indexering van de rioolheffing en OZB en het wegvallen van de tegemoetkoming per huishouden die in 2023 gegeven werd.

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

Ten opzichte van het totaal van vorig jaar is de opbrengst geïndexeerd met 3,6% inflatiecorrectie conform de Kadernota.

Toeristenbelasting

In onze gemeente heffen we toeristenbelasting voor verblijf in de gemeente van personen die niet in de gemeente Molenlanden staan ingeschreven in de basisregistratie personen.

Algemene uitkering

In de begroting 2024 is voor de raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds uitgegaan van de septembercirculaire 2023 van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Dividend

De gemeente ontvangt jaarlijks dividenduitkeringen uit hoofde van haar aandelenbezit in Stedin NV en de NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). In de begroting 2024 is uitgegaan van een dividendinkomst van Stedin van € 127.944 en van BNG Bank € 152.392.

De aandeelhouders van Oasen hebben in 2005 besloten om geen dividend meer uit te keren maar in plaats daarvan structureel een schenking te doen aan een goed doel

Renteopbrengst

De verkoop van het woningbedrijf heeft de voormalige gemeente

Giessenlanden een groot bedrag opgeleverd aan liquide middelen. Deze gelden zijn meerjarig belegd. Het laatste deel loopt nog door tot 2025, zodat er ook in 2024 rente wordt ontvangen.

Overige baten en lasten

Onder overige baten en lasten is een stelpost opgenomen voor de stijging van de lonen. Hierbij is op basis van de meicirculaire, rekening gehouden met een stijging in 2024 van 5,2%, in 2025 5,8%, in 2026 4,8% en in 2027 4,2%.

Onvoorzien

Vanaf 2024 wordt er geen bedrag meer opgenomen voor onvoorziene uitgaven.

1.6 Overhead

De overhead bestaat uit de personeelskosten en andere kosten welke niet direct aan de taakvelden kunnen worden toegerekend omdat deze feitelijk voor meerdere taakvelden worden gemaakt. Het betreft de zogenaamde PIOFACH kosten (Personeel Informatie Organisatie Financiën Automatisering Communicatie en Huisvesting). De BBV

schrijft voor om deze kosten te verantwoorden op het taakveld 04 Overhead en worden voor 2024 berekend op ca. €16.939.000. Dit is circa 14% van totale kosten van de begroting 2024. In de paragraaf bedrijfsvoering is een aantal posten nader toegelicht.

Bedragen X € 1.000	Rekening 2022	Begroting na wijz. 2023	Begroting 2024	Jaar- schijf 2025	Jaar- schijf 2026	Jaar- schijf 2027
Directe personeelskosten aan overhead	7.752	8.861	10.859	10.638	10.638	10.638
Indirecte personeelskosten	762	945	952	952	952	952
Huisvestingskosten	637	1.084	240	117	121	116
Facilitaire kosten	149	317	295	292	292	283
Automatisering ICT	2.249	2.770	3.172	3.147	3.147	3.147
Informatiebeheer	127	275	155	155	155	155
Materieel en vervoer	258	226	233	214	214	214
Overige kosten bedrijfsvoering	537	1.743	661	583	583	583
Afschrijving en rente	981	1.223	1.050	1.345	1.369	1.400
Toerekening overhead aan investeringen	-744	-731	-657	-657	-657	-657
Bijdragen	196	-27	-14	0	0	0
<i>Subtotaal</i>	<i>12.903</i>	<i>16.685</i>	<i>16.947</i>	<i>16.787</i>	<i>16.815</i>	<i>16.832</i>
Bijdragen uit en aan reserves	-611	-1.572	-8	-8	-8	-8
Totaal Overhead	12.293	15.113	16.939	16.780	16.808	16.824

2. Paragrafen

2.1 Paragraaf lokale heffingen

De lokale heffingen vormen een belangrijk deel van de inkomsten van de gemeente Molenlanden en maken deel uit van het beleid van de gemeente. Het is belangrijk inzicht te hebben in de tarieven en de opbrengsten. De heffingen bepalen de lokale lastendruk en zijn van belang voor afweging tussen beleid en inkomsten.

De gemeente Molenlanden kent de volgende heffingen:

- a. (on-)roerende-zaakbelastingen (OZB/RZB)
- b. precariobelasting
- c. rechten
- d. rioolheffing
- e. afvalstoffenheffing
- f. toeristenbelasting

De genoemde belastingen onder a., b. en f. dienen tot het verkrijgen van algemene dekkingsmiddelen. De rechten, rioolheffing en de afvalstoffenheffing zijn een vergoeding voor de door de gemeente te verstrekken diensten en mogen maximaal kostendekkend zijn.

Ontwikkelingen 2024

Conform de uitgangspunten bij de kadernota 2024 is de OZB/RZB voor 2024 niet verhoogd, behoudens inflatiecorrectie van 3,9% en de areaaluitbreiding. De tarieven voor de leges en de begraafrechten zijn aangepast met de inflatiecorrectie van 3,9%.

De kosten van afvalinzameling en -verwerking worden voor 100% doorberekend in de afvalstoffenheffing. De rioolheffing is 100% kostendekkend, waarbij de voorziening conform het GRP geleidelijk

wordt afgebouwd en de tarieven structureel 3% per jaar stijgen, naast de inflatiecorrectie.

Onroerende-zaakbelastingen

De 'onroerende-zaakbelastingen' worden geheven van de eigenaren en gebruikers van bedrijfspanden, overige gebouwen en niet-cultuurgronden. Daarnaast wordt 'onroerende-zaakbelasting' geheven van eigenaren van woningen. Deze belastingen worden geheven over de waarde van onroerende zaken.

De waardering van de onroerende zaken vindt plaats op grond van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ). Deze WOZ-waarden worden jaarlijks vastgesteld. In 2024 wordt de waarde gebruikt per waardepeildatum 1-1-2023.

Zodra de nieuwe waarden bekend zijn worden de tarieven opnieuw berekend. Uitgangspunt voor deze berekening is de gewenste opbrengst. Dit is de belastingopbrengst van het voorgaande jaar, verhoogd met de belasting op (nieuwe) gereed gekomen panden. In de kadernota is aangegeven dat de OZB niet verhoogd zal worden, behoudens de areaaluitbreiding en inflatiecorrectie van 3,9%. Dit uitgangspunt is ook zo verwerkt in de begroting 2024.

De verwachting is dat de nieuwe WOZ-waarden ongeveer 6,5% zullen stijgen ten opzichte van de oude waarden. De daadwerkelijke WOZ-waarden op basis waarvan de berekening van de OZB-tarieven 2024 plaatsvindt, zijn vermoedelijk pas in december 2023 bekend. De tarieven voor de 'onroerende-zaakbelastingen' zijn afhankelijk van de getaxeerde waarden 2023 en worden in december vastgesteld.

Rechten - leges

Onder leges vallen diverse zaken, zoals paspoorten, rijbewijzen maar ook de omgevingsvergunningen. De nieuwe tarieven zijn conform de uitgangspunten gecorrigeerd met de inflatiecorrectie van 3,9%, waarbij rekening is gehouden met de door het rijk vastgestelde maximumtarieven.

Voor de leges geldt regelgeving dat deze niet meer dan kostendekkend mogen zijn en daarnaast zijn er de wettelijke maximumtarieven bij diverse producten zoals reisdocumenten en rijbewijzen. De kostendekkendheid van de leges op grond van de legesverordening worden in totaal gezien. In totaliteit mag de kostendekkendheid van de legesverordening niet hoger zijn dan 100%. Onderstaand overzicht maakt inzichtelijk dat de geraamde baten in totaliteit de geraamde lasten niet overschrijden.

Bij de leges die geheven worden in het kader van de vergunningen die verband houden met de Omgevingswet wordt gestreefd naar het kostendekkingspercentage van 100%. Met de nieuwe wet wordt de voorfase als belangrijk element gezien. Om deze reden wordt de voorfase onder kostendekkend in de tariefstelling opgenomen. Daarnaast wordt de voorfase (gedeeltelijk) in mindering gebracht indien dit uiteindelijk tot een vergunningaanvraag leidt. Het totaal van de leges voor een vergunning zijn kostendekkend berekend. Uitzondering op de 100% kostendekking zijn de milieuleges, deze tarieven worden in afstemming met de regio en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid opgesteld. Het kostendekkingspercentage hiervan voor 2024 bedraagt 25%. Hiervoor is gekozen omdat het een nieuwe heffingsbevoegdheid is en de begrootte kosten een zo goed mogelijke inschatting zijn van de te verrichten dienstverlening .

Leges	Totale lasten	Totale baten	Kosten-dekkend-heid
1 Algemene dienstverlening			
Burgerlijke stand	158.344	70.834	45 %
Reisdocumenten	825.202	467.963	57 %
Rijbewijzen	321.069	257.723	80 %
Verstrekingen uit de basisregistratie personen	35.954	13.948	39 %
Overige publiekzaken	14.990	8.919	60 %
Gemeentearchief	12.144	12.214	101 %
Bijzondere wetten	147.117	147.436	100 %
Algemene plaatselijke verordening	1.341	345	26 %
Totaal hoofdstuk 1	1.516.161	979.382	65 %
2 Omgevingswet			
Voorfase	656.448	386.000	59 %
Activiteiten met betrekking tot bouwwerken	1.106.842	1.551.000	140 %

Activiteiten met betrekking tot cultureel erfgoed en werelderfgoed	794	750	94 %
Milieubelastende activiteiten	117.249	29.294	25 %
Maatwerkvoorschriften bij bouwactiviteiten	8.411	2.103	25 %
Vermindering	134	-201.000	## %
Totaal hoofdstuk 2	1.889.878	1.768.147	94 %
3 Europese dienstenrichtlijn			
Horeca	6.056	2.399	40 %
Winkeltijdenwet	203	126	62 %
Organiseren evenement of markt	8.586	2.041	24 %
Totaal hoofdstuk 3	14.845	4.566	31 %
Totaal	3.420.884	2.752.095	80 %

Rechten – begraafrechten

De begraafrechten worden geheven voor begravenissen en het onderhouden van de begraafplaatsen. In het verleden zijn veel rechten voor onbepaalde tijd afgekocht, mede hierdoor zijn de begraafrechten niet kostendekkend.

In een periode van 3 jaren wordt sinds 2021 gestreefd naar een kostendekkendheid van de begraafrechten van 80% zonder stijging van de tarieven. De stijging van de toerekenbare lasten aan het taakveld zorgen er echter voor dat dit percentage niet wordt behaald, onder andere door de uitbreidingen van begraafplaatsen. Om deze reden worden de tarieven is nu opgenomen om de begraafrechten structureel met 3% te laten stijgen (exclusief de inflatie) om de kostendekkendheid naar 80%

te laten toenemen. Deze geleidelijke groei is gelijk aan de stijging die reeds bij de rioolheffing plaatsvindt.

Begraafrechten	
Lasten taakveld	1.282.127
Overhead	500.804
Totale lasten	1.782.931
Rechten	1.346.369
Totale baten	1.346.369
Kostendekkendheid	75%
Resultaat	-438.071

Rioolheffing

In het Gemeentelijk RioleringsPlan 2020-2024 is vastgesteld dat de tarieven van de rioolheffing structureel geleidelijk stijgen met 3% (exclusief inflatie) om een verdubbeling van het tarief te voorkomen. Het tekort wordt vervolgens gedekt uit de voorziening riolering.

De gemeente Molenlanden heft zowel rioolheffing van de eigenaar als van de gebruiker van een op het riool aangesloten onroerende zaak. De gebruikersheffing wordt geheven door middel van een opslag per m³ waterverbruik. Het waterleidingbedrijf Oasen int deze heffing. De gemeente hanteert één heffing voor zowel stedelijk afvalwater als hemel- en grondwater. Er is niet voor gescheiden heffingen gekozen vanwege de hoge uitvoeringskosten en het toepassen van het solidariteitsprincipe. Objecten die indirect zijn aangesloten op de riolering en uitsluitend hemelwater kunnen afvoeren worden alleen voor de eigenarenheffing aangeslagen. Het tarief hiervan wordt bepaald op 25% van het tarief voor het eigenarendeel. Reden voor een lager tarief is dat deze objecten minder profijt hebben van de gemeentelijke riolering doordat zij uitsluitend hemelwater afvoeren.

Op basis van de ramingcijfers is een geactualiseerde berekening van de tarieven gemaakt. Het tarief voor het eigenarendeel rioolheffing wordt € 106,48 per perceel. Het tarief voor de indirect aangesloten objecten welke uitsluitend hemelwater afvoeren bedraagt 25% van het tarief van het eigenarendeel, € 26,62. Het tarief voor het gebruikersdeel wordt € 1,25 per m³.

Rioolheffing	
Lasten taakveld	4.407.210
Overhead	417.462
BCF BTW	840.594
Totale lasten	5.665.267
Rioolheffing	4.732.694
Kostendekkendheid	84 %
Dekking vanuit voorziening	932.573

Afvalstoffenheffing

Voor de afvalstoffenheffing geldt conform de kadernota dat de kosten van afvalinzameling en -verwerking voor 100% door de heffing worden gedekt.

Iedere zelfstandige wooneenheid binnen de gemeente wordt aangeslagen voor deze belasting. Molenlanden hanteert tarieven voor één- en meerpersoonshuishoudens en een heffing per lediging of storting. Het al of niet gebruikmaken van de gemeentelijke ophaaldienst, is voor het vastrecht niet relevant.

Door de bestemmingswijziging komen de woningen in de buurtschappen ook onder de afvalstoffenheffing te vallen. De ondergrondse voorziening voor de inzameling is door de buurtschappen bekostigd, om deze reden is een verlaagd tarief van toepassing voor de komende 10 jaren.

De totale kosten voor afvalinzameling en -verwerking zijn de afgelopen jaren fors hoger geworden. Dit komt door de

stijgende kosten van Waardlanden welke mede worden veroorzaakt door de invoering van diftar. Vanuit Waardlanden is inmiddels bekend dat de kosten voor volgend jaar hoger zullen zijn dan de nu begrote kosten. Met deze gegevens kunnen wij daardoor nu nog geen rekening houden, omdat de kostendekking op begrotingsbasis niet hoger mag zijn dan 100%.

Het tarief voor éénpersoonshuishoudens stijgt naar € 322,29 en voor een meerpersoonshuishoudens naar € 402,86. Deze tarieven waren € 296,10 en € 370,12. Het inzamelen van het huisvuil wordt verzorgd door reinigingsdienst Waardlanden. Inwoners van Molenlanden kunnen ook hun afval aanbieden bij één de vier afvalbrengstations van Waardlanden.

Met de invoering van diftar komt er een vastrecht en een variabel gedeelte. Het variabele gedeelte is op basis van het aantal aanbiedingen van restafval. Het tarief is hierdoor niet meer voor iedere inwoner gelijk.

Afvalstoffenheffing	
Lasten taakveld	5.442.657
Overhead	145.184
BCF BTW	971.078
Totale lasten	6.558.919
Afvalstoffenheffing	6.558.919
Kostendekkendheid	100%
Resultaat	-

Toeristenbelasting

In de kadernota 2023 is een inflatiecorrectie van 3,9 % vastgelegd. De toeristenbelasting wordt geheven voor het verblijf in de gemeente van personen die niet in de gemeente Molenlanden staan ingeschreven in de basisregistratie personen. De toeristenbelasting komt ten goede aan de algemene middelen. De belasting wordt geheven van degene die verblijf biedt. Degene die verblijf biedt mag de belasting doorbereken aan degene die verblijf houdt.

De toeristenbelasting wordt geheven per persoon per nacht, het tarief wordt € 1,44 per persoon per nacht.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit is moeilijk aan te geven. Het Rijksbeleid is er op gericht de lokale lasten trendvolgend met het Bruto Binnenlands Product te laten stijgen. Er blijft echter wel de mogelijkheid om hogere OZB heffingen toe te passen. De heffingen waar kosten tegenover staan zijn kostendekkend.

Ontwikkeling lokale lastendruk

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (Coelo), onderdeel van de Rijksuniversiteit Groningen, onderzoekt jaarlijks de ontwikkeling van de lokale lasten. De uitkomsten worden jaarlijks gepubliceerd in de Coelo-atlas.

De Coelo-Atlas over 2023 is de meest recente versie. Uit deze atlas blijkt dat de gemeente Molenlanden op plaats 181 van de

352 gemeenten staat. Uit de atlas blijkt dat het OZB-tarief van Molenlanden net onder het gemiddelde van Nederland valt. De gemiddelde woningwaarde zit net boven het gemiddelde. Bij de milieuheffingen ligt het tarief van de afvalstoffenheffing boven het landelijk gemiddelde. De rioolheffing van Molenlanden ligt in 2023 ook boven het landelijk gemiddelde.

De gegevens van het hierna opgenomen overzicht komen uit de Coelo-atlassen van de corresponderende jaren en betreffende woonlasten van een meerpersoonshuishouden.

Gemeente	Woonlasten			Rangorde
	2021	2022	2023	
Alblasserdam	789	870	1.049	283
Gorinchem	801	905	995	239
Hardinxveld-Giessendam	860	901	943	174
Krimpenerwaard	818	921	925	156
Molenlanden	800	893	950	181
Papendrecht	759	988	1.043	281
Sliedrecht	743	827	888	112
Vijfheerenlanden	879	1.004	1.008	257

De lokale lastendruk voor een gemiddeld huishouden zullen in Molenlanden voor een meerpersoonshuishouden zich als volgt ontwikkelen.

	Woonlasten	
	2023	2024
Afvalstoffenheffing	370	403
Rioolheffing eigenaar	100	106
Rioolheffing gebruiker	139	149
OZB eigenaar	316	328
Totaal	925	986

Vorig jaar werd nog aan ieder huishouden een korting van dertig euro gegeven.

Kwijtschelding

Voor de inwoners van Molenlanden met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid van kwijtschelding van de afvalstoffenheffing en de rioolafvoerheffing. De kosten van bestaan voor de beoordeling of men in aanmerking komt voor kwijtschelding worden gesteld op 100%.

2.2 Paragraaf weerstandvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op de volgende vraag: in welke mate is de gemeentelijke financiële positie toereikend om de financiële gevolgen van risico's op te kunnen vangen? Inzicht in de omvang van de risico's is een voorwaarde voor een gezonde bedrijfsvoering. Bij de besluitvorming kan hiermee rekening worden gehouden. De financiële inschatting van de risico's wordt gerelateerd aan de vermogenspositie van de gemeente. Binnen de organisatie is globaal geïnventariseerd welke risico's er bekend zijn. Op basis van de risico's is het weerstandvermogen berekend. Volgens artikel 20 van de Financiële verordening moet de gemeenteraad een nota 'Weerstandvermogen & risicobeheersing' vaststellen. In deze nota zijn de uitgangspunten voor de risicobeheersing en het risicobeheersingsproces vastgelegd.

Financiële kengetallen

In deze risicoparagraaf zijn aan het eind een aantal financiële kengetallen opgenomen. Deze getallen geven inzicht in de financiële positie van de gemeente.

Beleid en beschikbaarheid van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit ziet er als volgt uit:

Weerstandscapaciteit <i>Bedragen x €</i>	Begroting 2024	Jaarstukken 2022
Algemene reserves (vrij aanwendbaar)	33.851.891	24.578.624
Begrotingssaldo / Jaarrekeningresultaat	693.084	8.979.988
Post onvoorzien	-	
Totale Weerstandscapaciteit	34.544.975	33.558.612

Voor de hoogte van de algemene reserve is uitgegaan van het saldo van de algemene reserve op de balansdatum inclusief de geplande onttrekkingen/toevoegingen.

Weerstandsratio

De weerstandsratio is de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld door de benodigde weerstandscapaciteit voor het afdekken van de geïnventariseerde risico's.

Weerstandvermogen	2024
UITSTEKEND	7,5

Een ratio van >1,0 is noodzakelijk om alle risico's te kunnen opvangen. Een ratio onder de 1,0 is onwenselijk. Een ratio van >2,0 of hoger is uitstekend. Een ratio van 7,5 is uitzonderlijk goed.

Beleid met betrekking tot de risico's

Bij elk risico wordt een inschatting gemaakt: wat is de mate van waarschijnlijkheid dat het risico zich voordoet en wat zijn de financiële consequenties hiervan. Dit wordt uitgewerkt in een kans- en een gevolgwaarde.

Benadering van de risico's en de vertaling in kans en het effect

We kijken eerst naar de totale omvang van het te lopen risico, als deel van het totaalbedrag dat als last is opgenomen in de jaarrekening. Zo duiden we de risico's in omvang. Vervolgens wordt een inschatting gemaakt van de kans dat het risico zich voordoet.

Daarbij wordt de volgende indeling gehanteerd:

- Laag: Het gevolg van het risico wordt voor 25% meegenomen in het risicoprofiel.
- Gemiddeld: Het gevolg van het risico wordt voor 50% meegenomen in het risicoprofiel.
- Hoog: Het gevolg van het risico wordt voor 75% meegenomen in het risicoprofiel.

- Zeer hoog: Het is nagenoeg zeker dat het risico zich voordoet. Voor het gevolg van het risico wordt een voorziening getroffen of dit is financieel verwerkt in de begroting. Van een risico zijn de geschatte (totale) kosten (kans x effect) gekwantificeerd en opgenomen in de tabel van risico's.

De financiële risico's die zich voordoen

In de onderstaande tabel treft u de gekwantificeerde risico's aan. Het totaal aan risico's bedraagt € 4.613.037.

Dit was € 5.007.642 in de jaarrekening 2022. Deze daling wordt voornamelijk veroorzaakt doordat we minder risico's zien op de prijsstijgingen, deze zijn nu allemaal verwerkt en opgenomen in de exploitatie. Dit verschil bedraagt € 300.000. Andere onderwerpen dalen of stijgen beperkt. Dit wordt alleen veroorzaakt door volume toe- of afname. Nieuwe is de post rondom weerstandsvermogen bij verbonden partijen, we zien hier toenevende risico's.

Aangekondigde ontwikkelingen of onderzoeken met mogelijke uitgaven zijn niet te kwantificeren in financiële zin of omvang. Ze worden verderop in deze paragraaf wel onder de aandacht gebracht.

Omschrijving	Totale omvang van te lopen risico	Omvang risico-gedeelte	Kans dat risico zich voordoet	Geschat risico (omvang x kans)
Grondexploitaties*				987.750
Garanties (1% over hoofdsom)	129.249.000	129.249	25%	32.312
Gemeentefonds	75.335.000	753.350	75%	565.012
BTW compensatiefonds overschrijding plafond	4.500.000	200.000	25%	50.000
Dividenden Stedin en BNG	261.000	261.000	75%	195.750
Bedrijfsvoering loonkosten en overhead	32.682.000	3.268.200	25%	817.050
Stijging rentelasten	22.000.000	220.000	75%	165.000
Leges bouwvergunningen	1.575.850	787.925	50%	393.962
Participatie	1.803.000	180.300	50%	90.150
Jeugdzorg	10.836.000	1.354.500	75%	1.015.875
WMO	7.600.000	760.000	50%	380.00
Leerlingenvervoer	935.000	93.500	50%	46.750
Prijsstijgingen t.g.v. Crises	1.000.000	100.000	75%	75.000
Weerstandsvermogen bij verbonden partijen	356.853	356.853	50%	178.426
Totaal				4.613.037

*De opbouw van de risico's rondom dit onderwerp staan beschreven op de volgende pagina.

Toelichting risico's

Grondexploitaties en Vastgoed Projecten

Voor de risico's die zich voordoen binnen de grondexploitaties en vastgoedprojecten is uitgegaan van het risicoprofiel op individueel niveau en de meest recente doorrekening van alle grondexploitaties.

De risico's op grondexploitaties bedragen:

€ 488.800

De risico's op de overige grondgebonden projecten bedragen:

€ 498.950

Totaal

€ 987.750

Garanties en waarborgen

De gemeente staat garant voor tal van leningen en deelnemingen. De kans dat zich hierbij risico's voordoen, is erg klein. Het risico is bepaald op 0,1% van de hoofdsom, de kans daarop als klein, 25%. De mogelijke risico's als gevolg van extra te verlenen garanties in verband met de coronacrisis worden afgedekt door het Noodfonds.

Gemeentefonds

Het Kabinet is voornemens in 2027 de tijdelijk geschrapte 'op-schalingschorting' weer toe te passen. Dit zal een negatief effect op de ontwikkeling van het accres hebben. Daarnaast is van belang dat de minister van Binnenlandse Zaken er naar streeft 'om een stabielere financiering voor de medeoverheden te reali-

seren en hun autonomie te vergroten'. Daarvoor wordt in de komende jaren een nieuwe financieringssysteem voor de periode na 2025 uitgewerkt. Daarbij wordt de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied betrokken. Daarbij worden ook alternatieven voor de onroerendezaakbelasting (OZB) en de motorrijtuigenbelasting (MRB) bekeken. Nadere uitwerking, in gesprek met medeoverheden, volgt nog. Waarschijnlijk komt er vóór de zomer een zgn. Contourennota. De integratie-uitkering Sociaal Domein/Voogdij 18+ vormt een mogelijk risico, omdat deze naar verwachting anders wordt verdeeld met ingang van 2022. De mogelijkheid bestaat dat er een gedeeltelijke compensatie komt. Het risico voor het gemeentefonds wordt ingeschat op 75%.

BTW-compensatiefonds

Gemeenten en provincies kunnen vanaf 2016 tot een vastgesteld maximum BTW declareren. Verschillen ten opzichte van het plafond worden aan gemeenten uitgekeerd. Praktijk is dat gemeenten steeds meer bij het BTW-compensatiefonds declareren en vervolgens via het gemeentefonds op de algemene uitkering worden gekort. Met een omvang van € 4.500.000 merken wij € 200.000 aan als risico.

Dividend Stedin en BNG

Jaarlijkse schommelingen van dividend kunnen een verschil van de raming betekenen in de begroting. De aandelen van Stedin zijn voor een deel preferente aandelen. We merken wij dit aan als 100% onzekerheid met een kans van 75%.

Bedrijfsvoering loonkosten en overhead

Het gaat om risico's van nog niet voorzienbare kosten in verband met wachtgeld van politieke ambtsdragers en ontslag van personeel. Ook zijn er risico's op het gebied van informatiebeveiliging en juridische aansprakelijkheid. Er zijn en worden diverse beheersmaatregelen getroffen om deze risico's zoveel mogelijk te beperken. Dit gebeurt op het terrein van informatiebeveiliging, back-up, uitwijkfaciliteiten en verzekeringen. Voor deze risico's hebben wij een inschatting gemaakt van 10% van de totale personeels- en bestuurskosten met een kans van 25%.

Stijging rentelasten

In de begroting 2024-2027 is rekening gehouden met een oplopende rente voor de raming van de rentelasten op nieuw aan te trekken leningen. De ontwikkelingen op de kapitaalmarkt laten zien dat mogelijke renteverhogingen zeer waarschijnlijk zullen zijn. Als de gestegen inflatie langere tijd duurt en niet onder controle wordt gehouden zijn aanpassingen in het rentebeleid noodzakelijk. Gezien de herfinanciering op oude leningen voor een langere periode lopen we geen risico. Het gaat alleen om nieuw aan te trekken leningen. In 2024 en 2025 moeten er een paar langlopende lening aangetrokken worden. We verwachten dat er geen sprake zal zijn van kortlopende financieringen. We houden vanaf 2023 al rekening met een hogere rentestand. We schatten de kans van een rentestijging nog wel steeds in op hoog.

Leges bouwvergunningen

De raming van de bouwleges vormt een risico. Met de komst van de Omgevingswet, die wederom is uitgesteld naar 1 januari 2024, is het lastig om op voorhand te bepalen welke effecten dit zal hebben voor gemeenten. Komen er juist meer aanvragen na die datum en welke kosten hangen hiermee samen? Het risico van een lagere opbrengst wordt hoog ingeschat. Het risicobedrag is bepaald op de halve omvang met een kans van 50% aan lagere opbrengsten.

Participatie

De GR Avres voert de Participatiewet, Minimabeleid en de Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening uit voor onze gemeente. Hoewel het budget bij de uitvoering en het beleid door Avres leidend is, kan toch een tekort ontstaan. Avres heeft daarbij o.a. te maken met gevolgen van de energiecrisis en de leefgeldverstrekking aan opgevangen Oekraïners. Daardoor nemen ook de uitgaven voor minimavoorzieningen toe. De zittende medewerkers in de sociale werkvoorziening hebben loon- en baangarantie, terwijl de rijksvergoeding daalt. Avres speelt samen met de deelnemende gemeenten zo goed mogelijk in op deze ontwikkelingen. Het risico wordt op gemiddeld ingeschat.

Jeugdzorg (Dienst gezondheid en jeugd)

Jeugdzorg wordt door de serviceorganisatie jeugd (SOJ) uitgevoerd. Een nadelig exploitatieresultaat zal SOJ direct bij de deelnemende gemeenten op basis van een verdeelsleutel in rekening brengen. SOJ beschikt niet over reserves. Anderzijds wordt een voordelig verschil uitgekeerd. Qua sturing is het voortdurend zoeken naar een balans tussen zorgvraag en beschikbaar budget. Bij de beleidsplanning en het contracteren van zorgaanbieders is het beschikbare budget uitgangspunt.

Op basis van de beschikbare sturingsinformatie wordt ingeschat dat de geschetste effecten een risico vormen voor de Gemeente Molenlanden. Als uitgangspunt nemen we 12,5% van de totale kosten op als risicogedeelte, waarbij we uitgaan van een hoge kans.

Aanbieders van gesloten jeugdhulp hebben in toenemende mate problemen met hun bedrijfsvoering en het rond krijgen van hun exploitatie. Dit is voor een belangrijk deel het gevolg van het beleid om het aantal jeugdigen dat gesloten wordt geplaatst, terug te dringen. Bij de twee aanbieders in Zuid-Holland is de problematiek al zo groot, dat regio's en gemeenten in de provincie Zuid-Holland financieel moeten bijspringen. De omvang van de benodigde continuïteitssteun is nog onzeker.

WMO

Aan de hand van ervaringscijfers wordt zo realistisch mogelijk geraamd. Dat neemt niet weg dat er risico's bestaan, zoals de toename van het aantal cliënten met een indicatie voor huishoudelijke ondersteuning en andere maatwerkvoorzieningen. Dit is het gevolg van de dubbele vergrijzing, langer thuis wonen en het

door het Rijk ingevoerde vaste abonnementstarief. Een ander risico vormen de aanbestedingen van begeleiding, dagbesteding (met vervoer) en trapliften, de verhoging van tarieven (door de AMvB 'reële marktprijs', krapte op de arbeidsmarkt en de gestegen materiaalkosten) en het open-einde karakter van de Wmo. Er wordt ingeschat dat er een gemiddelde kans is op een afwijking van 10% met een risico van 50%.

Leerlingenvervoer

Leerlingenvervoer is een open-eind regeling. Het benodigde budget is vooral afhankelijk van de ontwikkeling van het aantal aanvragen. De kans is bepaald op 'gemiddeld'.

Prijsstijgingen t.g.v. Crises

Als gevolg van diverse wereldwijde ontwikkelingen zijn de prijzen in 2022 en 2023 gestegen. In het geval van bepaalde grondstoffen zelfs met 100% of meer. Dit heeft tot gevolg gehad dat Molenlanden te maken kreeg met hogere kosten die gerelateerd zijn aan de olieprijs en de overige grondstofprijzen die aan ons doorberekend worden. Voor 2024 hebben we rekening gehouden met een hogere olie- en gasprijs in de budgetten die daarvoor gevoelig zijn maar ook bij andere budgetten die door inflatie beïnvloedbaar zijn hebben we rekening gehouden met een hoger bedrag. Hierdoor is de omvang van het risico kleiner geworden dan vorig jaar. De kans dat het risico zicht voordoet is wel aanwezig maar in omvang wel afgenomen.

Weerstandsvermogen bij verbonden partijen

Gemeente Molenlanden neemt deel in meerdere gemeenschappelijke regelingen. Voor de gemeenschappelijke regelingen met een sturingsprofiel 'hoog' en 'gemiddeld', zoals vermeld in de paragraaf Verbonden Partijen, is het benodigde en beschikbare weerstandsvermogen opgenomen in onderstaande tabel. Niet alle gemeenschappelijke regelingen beschikken over voldoende weerstandsvermogen. Indien het benodigde weerstandsvermogen groter is dan het beschikbare weerstandsvermogen, moeten de deelnemende gemeenten dit resterende risico gezamenlijk dragen. Daarom nemen we de volgende bedragen op:

GR	Benodigd weerstandsvermogen	Beschikbaar weerstandsvermogen	Belang	Opnemen
DG&J	€ 2.075.000	€ 1.960.000	7,7%	€ 8.855
VRZHZ	€ 1.856.100	€ 510.000	10,4%	€ 139.994
Avres	€ 3.496.000	€ 6.136.000	16,8%	-
Waardlanden	niet actueel	niet actueel	20,3%	€ 200.000
Omgevingsdienst	€ 962.000	€ 846.000	6,90%	€ 8.004
Totaal				€ 356.853

Aanvulling bij de tabel:

De reserves van DG&J (€ 1,9 miljoen) bestaan voor € 1,2 miljoen uit de bestemmingsreserve voor het opvangen van de frictiekosten als gevolg van de uittreding Leerdam/Zederik. Dit betekent dat de risico's ruimschoots het weerstandsvermogen overtreffen.

Als deze bestemmingsreserve buiten beschouwing wordt gelaten, dan zou een bedrag van € 101.255 moeten worden opgenomen in de begroting van Molenlanden. Het beschikbare weerstandsvermogen is afkomstig uit de laatst gecommuniceerde gegevens van deze GR maar in feite is het beschikbare vermogen naar ons eigen oordeel nihil. Daarnaast zijn de inschattingen van de risico's niet actueel. Het verzoek is al neergelegd hier werk van te maken. Wij verwachten toch een aanzienlijk risico voor 2024 en nemen daarom een bedrag van € 200.000 op.

Ontwikkelingen

Een aantal ontwikkelingen laat zich nog niet financieel vertalen. Deze worden op een later tijdstip aan de gemeenteraad aangeboden of is afhankelijk van nog uit te voeren onderzoeken. Als voorbeelden noemen we:

- Ontwikkeling cultureel-erfgoed gebied Kinderdijk.
- Bij de Kadernota is in de bijlage "Financiële ontwikkelingen 2023-2033" een globale inschatting gemaakt van de financiële effecten van een aantal grote opgaven. Deze zijn vooralsnog niet cijfermatig verwerkt in de meerjarenraming. Het investeringsprogramma uit het Accommodatiebeleid en het Integraal Huisvestingsplan Primair onderwijs Molenlanden 2021-2032 (IHP) zijn hier de belangrijkste voorbeelden van.
- De invoering van de Omgevingswet is opnieuw uitgesteld naar 1 januari 2024. De structurele financiële gevolgen van de Omgevingswet zijn op dit moment nog steeds niet

volledig bekend en vormen een risico. Het gaat hier dan om de uitwerking van de personele consequenties, overhead etc. De specifieke risico's rondom de leges zijn opgenomen onder de leges bouwvergunningen.

- De Hervormingsagenda Jeugd is definitief vastgesteld, ondertekend en aangeboden aan de Tweede Kamer en Eerste Kamer. Vooruitlopend op de uitkomsten van deze onderhandelingen zijn in de meicirculaire voor de jaren 2022, 2023, 2024 en 2025 aanvullende, incidentele middelen toegevoegd aan het gemeentefonds, in lijn met de financiële reeks van de uitspraak van de Commissie van Wijzen (CvW). Naast de besparingsopgave die volgt uit de uitspraak van de Commissie van Wijzen heeft het kabinet besloten tot het realiseren van een aanvullende besparing van structureel € 511 miljoen, welke een Rijksverantwoordelijkheid is gemaakt. Concreet betekent dit dat het aan de Rijksoverheid is om de besparing in te vullen met (wettelijke) maatregelen. Het gaat daarbij om maatregelen waardoor gemeenten minder middelen nodig hebben of waarbij alternatieve inkomsten gegenereerd kunnen worden. Ook draagt het Rijk het budgettaire risico ingeval (een deel van) deze maatregelen geen of niet tijdig doorgang vinden.
- De gemeente Molenlanden werkt samen met vele partijen. Vaak gaat dit in goede harmonie, maar we constateren een 'juridisering' in de samenleving die ook zijn effect heeft op de samenwerkingsvormen die de gemeente kent. Partijen die opdrachten niet gegund krijgen stellen zich

harder op en mogelijk volgen hieruit kosten voor juridische capaciteit, proceskosten en eventuele schadevergoedingen. De omvang hiervan kan niet worden bepaald en opgenomen in de paragraaf weerstandsvormen en risicobeheersing, wel wordt de kans dat dit risico zich voordoet midden ingeschat.

Financiële kengetallen

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is een aantal financiële kengetallen opgenomen die inzicht geven in de financiële positie van de gemeente. In het onderstaande overzicht de uitkomsten:

Ratio's	2023	2024	2025	2026	2027
Netto Schuldquote in %	26,1%	23,7%	22,1%	23,3%	21,8%
Netto Schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen in %	25,4%	26,4%	28,9%	28,3%	26,7%
Solvabiliteitsratio	46,4%	46,7%	46,8%	44,5%	42,9%
Structurele exploitatieruimte	0,79%	1,45%	3,59%	0,64%	0,65%
Grondexploitatie	4,2%	3,2%	3,1%	3,1%	3,1%
Belastingcapaciteit	102,3%	102,3%	104,7%	107,1%	109,5%

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Een netto schuldquote tot 100% wordt algemeen beschouwd als goed. Dit kengetal wordt voor de gemeente Molenlanden daarom als redelijk beoordeeld. Er is een correctie op dit getal als we de verstrekte leningen hieruit filteren. Ten opzichte van de begroting is het kengetal fors lager omdat door achtergebleven investeringen minder geldleningen zijn aangetrokken dan waar bij de begroting vanuit gegaan was. De toename heeft met onze financieringsbehoefte te maken.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio verstaan we het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal. De ratio is hoog doordat er sprake is van een groot eigen vermogen. Een gezond percentage ligt in ieder geval boven de 20%. De gemeente Molenlanden komt ruimschoots uit boven deze ondergrens.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een positief percentage

betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Dit kengetal laat zien dat er sprake is van een kleine ruimte in de structurele exploitatie aan het eind van deze meerjarenbegroting.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Het betreft hier de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De definitie van belastingcapaciteit is hier: woonlasten van een meerpersoonshuishouden, opgebouwd uit OZB, afvalstoffen- en rioolheffing. Algemeen wordt een belastingcapaciteit tot 100% als goed beoordeeld. De gemeente Molenlanden scoort vrijwel 100%, wat betekent dat de belastinglasten voor de inwoners van Molenlanden ongeveer gelijk zijn aan het landelijk gemiddelde.

Beoordeling onderlinge verhouding tussen kengetallen

De gemeente Molenlanden heeft een stevige financiële reservepositie en een materieel sluitende meerjarenbegroting. De solvabiliteitsratio is hoog. Tegenvallers kunnen opgevangen worden door aanwending van de reserves, wat ook blijkt uit de hoge weerstandsratio. Het beleid is erop gericht om structurele uitgaven te dekken door structurele inkomsten.

2.3 Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer van de openbare ruimte en gemeentelijke gebouwen, de zogenoemde kapitaalgoederen. Dit zijn wegen, verkeersvoorzieningen en overig straatmeubilair, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting, spelen, groen, begraafplaatsen, riolering, water, sportaccommodaties gebouwen. Kapitaalgoederen hebben onderhoud nodig, zodat wij een veilig gebruik kunnen waarborgen. Zowel meerjarig groot onderhoud als dagelijks, klein onderhoud. De kosten daarvan en de planning zijn vastgelegd in beheerplannen.

Ook voor de inwoners is de kwaliteit van hun leefomgeving belangrijk. Teruglopende kwaliteit kan leiden tot kleine ergernissen, klachten of zelfs serieuze ongelukken. Een goede afhandeling van meldingen is daarom van groot belang. Bij herinrichtingsplannen en reconstructies vinden we de betrokkenheid en het informeren van inwoners van groot belang. Samen met onze samenwerkingspartners hebben we hier continu aandacht voor. Ook blijft het een punt van ontwikkeling; denk aan het inzetten van de projectenwebsite, een bouwapp en andere passende (online) kanalen en middelen.

In onderstaand overzicht staan de beheerplannen met daarin de beleidskaders die voor de diverse kapitaalgoederen zijn opgesteld:

Beheerplannen	Vastgesteld door de raad of college	Looptijd t/m	Financiële vertaling in begroting	Achterstallig onderhoud
Integraal Beheerplan Buitenruimte ¹⁾	2021	2026	Ja	Nee
Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) ¹⁾	2020	2024	Ja	Nee
Baggerplan	2022	2033	Ja	Nee
Beheerplan begraafplaatsen	2021	2026	Ja	Nee
Sportaccommodaties ²⁾	2021	2026	Ja	Nee ⁴⁾
Gebouwen ³⁾	2021	2041	Ja	Nee ⁴⁾

1) De uitkomsten van het Gemeentelijk Rioleringsplan 2020-2024 zijn opgenomen en ingepast in het Integraal Beheerplan Buitenruimte.

2) Beheerplan Sportaccommodaties wordt 5-jarlijks geactualiseerd binnen het vastgoed-en accommodatiebeleid.

3) Beheerplan Gebouwen 2021-2041 wordt 3-jarlijks geactualiseerd.

4) Er zijn diverse gebouwen met uitgesteld onderhoud i.v.m. nog te maken keuzes vanuit het vastgoed-en accommodatiebeleid.

Integraal Beheerplan Buitenruimte

Het Integraal Beheerplan Buitenruimte Molenlanden 2022-2026 is gebaseerd op een lange termijnplanning voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. De beleidsuitgangspunten, kaders en kosten zijn hierin vastgelegd. Dit plan geeft inzicht in de huidige en de gewenste (beeld)kwaliteit van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte inclusief het benodigde budget (met een doorkijk tot en met 2031).

Het Integraal Beheerplan Buitenruimte Molenlanden 2022-2026 heeft betrekking op de volgende categorieën voorzieningen (assets): wegen, verkeersvoorzieningen en overig (straat)meubilair, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting, spelen, groen, riolering, water.

De begraafplaatsen, sportaccommodaties en gemeentelijke gebouwen vallen buiten het kader van het Integraal Beheerplan. Deze voorzieningen hebben eigen beheerplannen.

Planmatig beheer - Uitvoering in 2024

Het onderhoud in 2024 en verder is gebaseerd op de onderhoudsplanningen van de betreffende voorzieningen binnen de buitenruimte. Deze planningen actualiseren we jaarlijks.

Het (planmatig) beheer en onderhoud is gericht op het veilig en doelmatig in stand houden van de diverse voorzieningen. Bij reconstructies en herinrichtingen worden de onderhouds- en vervangingswerkzaamheden zo veel als mogelijk integraal opgepakt. De in 2024 geplande reconstructies, herinrichtingen en dergelijke staan in het deel [3.10 Investerings](#).

Kwaliteitsniveau

Beoordeling van de (beeld)kwaliteit gebeurt conform de CROW-normen. Het uitgangspunt binnen Molenlanden is dat de buitenruimte standaard onderhouden wordt op kwaliteitsniveau B. Uitzondering hierop zijn de zichtlocaties in de kernen. Voor deze gebieden wordt kwaliteitsniveau A aangehouden. Binnen deze gebieden passen we duurzame materialen toe en geven we een

plus aan de inrichting. Het kwaliteitsniveau en eventuele aanvullende eisen worden bij de toelichting van de diverse kapitaalgoederen nader benoemd onder het kopje *Kaders*.

Bijhouden gegevens en inspecties

Voor bijna alle kapitaalgoederen geldt dat voor het bijhouden van de gegevens over arealen, kwaliteitsgegevens en uitgevoerde inspecties diverse gedigitaliseerde beheerprogramma's beschikbaar zijn. Deze gegevens benutten we voor de actualisatie van de diverse beheerplannen.

In 2023 is een groot deel van de geautomatiseerde beheerprogramma's geactualiseerd of vervangen. Hierbij zijn de opgeslagen gegevens "bevroren". Gevolg is dat veel van de in deze paragraaf voor 2024 weergegeven (areaal)gegevens hetzelfde zijn als in 2023.

Kapitaalgoederen per categorie

De totale oppervlakte van de gemeente Molenlanden is ongeveer 19.160 hectare. De gemeente heeft hiervan ongeveer 323 hectare aan openbare ruimte in beheer en onderhoud. Onze kapitaalgoederen liggen voornamelijk binnen de bebouwde kommen van de 20 kernen. Een uitzondering hierop vormen de onderdelen Openbare Verlichting, Riolering, Straatnaamborden en onderdelen van Straatmeubilair. Deze onderdelen onderhouden we ook buiten de bebouwde kom.

Hieronder lichten we de diverse kapitaalgoederen afzonderlijk toe, waarbij de genoemde cijfers een indicatie van de omvang geven.

Een tabel met een totaaloverzicht van de areaalgegevens staat achteraan in deze Paragraaf.

Wegen

Kerncijfers

De gemeente beheert wegen met een totale lengte van ongeveer 175 km, onderverdeeld in:

- Asfaltverharding ca. 355.000 m²
- Elementenverharding (klinkers en tegels) ca. 1.170.000 m²
- Overige verharding ca. 15.000 m²

Kaders

Volgens de wet moet de gemeente zorgen voor een goede staat van onderhoud van het gemeentelijk wegennet. Daarom moet het wegennet aan minimale eisen voldoen. Hiervoor worden de gebruikelijke richtlijnen van het CROW gehanteerd.

Beheer en onderhoud

Het kwaliteitsniveau brengen we jaarlijks in kaart via visuele inspecties die we in het voorjaar laten uitvoeren. Op basis van de resultaten van de inspecties wordt het jaarlijks (klein) onderhoud aan asfalt- en open verhardingen uitgevoerd. Verder worden werkzaamheden rondom belijning en markeringen uitgevoerd. Ook wordt adequaat ingespeeld op calamiteiten, klachten en meldingen van bewoners.

Toegankelijkheid

In het VN-verdrag Handicap is het doel vastgelegd dat personen met een beperking volledig aan de samenleving kunnen deelnemen door drempels zoveel mogelijk weg te nemen. Om op dit punt verbeteringen in de openbare ruimte door te voeren, is een jaarlijks budget beschikbaar. Hiervan wordt per jaar in een aantal kernen de toegankelijkheid van de openbare ruimte geïnspecteerd. De hieruit voortkomende maatregelen worden vervolgens uitgevoerd. Dit proces loopt tot alle kernen in beeld zijn. Ook bij reconstructies houden we rekening met toegankelijkheid. Er is regelmatig overleg met de Bouwcommissie/Zedje over Toegankelijkheid, van dagelijks onderhoud tot en met projecten.

Verkeersvoorzieningen en overig (straat)meubilair

Kerncijfers

Areaaloverzicht objecten in de openbare ruimte:

- Verkeers- en straatnaamborden. incl. bewegwijzering en portalen ca. 6.050 st.
- Overige verkeersvoorzieningen ca. 374 st.
- Schrikhekken ca. 418 st.
- Afvalbakken ca. 555 st.
- Abri's (bushokjes) ca. 24 st.
- Banken en picknicksets ca. 587 st.
- Bloembakken ca. 180 st.
- Hekwerken ca. 4.590 m¹
- Palen ca. 4.500 st.
- Overige objecten (o.a. fietssluisen en fietsklemmen) ca. 1.210 st.
- Openbare kunst ca. 33 st.

Kaders

In de openbare ruimte van de gemeente staat een groot aantal verkeersvoorzieningen en overig (straat)meubilair die niet tot de weg zelf behoren. Al deze voorzieningen geven praktische invulling aan het gebruik van de openbare ruimte. Ze vormen een ondersteuning aan de bruikbaarheid en verkeersveiligheid van de weg. Daarnaast leveren ze een belangrijke bijdrage aan de uitstraling en kwaliteit van de leefomgeving.

De gemeente heeft de plicht om de openbare ruimte met de daarin aanwezige voorzieningen deugdelijk te onderhouden. Hiervoor worden de gebruikelijke richtlijnen van het CROW gehanteerd.

Beheer en onderhoud

Vanaf 2022 wordt per jaar van 3 tot 4 kernen - via visuele inspecties - het kwaliteitsniveau in kaart gebracht, tot alle kernen in beeld zijn. Ook wordt adequaat ingespeeld op meldingen van bewoners.

Naast het regulier onderhoud aan deze voorzieningen wordt ook een deel van het jaarbudget uitgegeven aan incidentele schades, diefstal en vandalisme.

Civieltechnische Kunstwerken

Kerncijfers

Areaaloverzicht:

- Bruggen en duikerbruggen ca. 235 st.
- Kademuren, steigers en trappen ca. 65 st.

Kaders

De civieltechnische kunstwerken zijn onmisbaar in ons waterrijke gebied. Ze vormen een cruciale schakel in het functioneren van de infrastructuur en de leefbaarheid van onze gemeente.

Op basis van wetgeving geldt dat kunstwerken veilig moeten zijn en veilig gebruikt moeten kunnen worden. Dit betekent dat ze berekend moeten zijn op het verkeer dat wordt toegelaten. De eisen aan de constructie zijn vastgelegd in NEN-normen.

Beheer en onderhoud

Jaarlijks worden de civieltechnische kunstwerken geschouwd op gebreken. Om de drie jaar worden alle kunstwerken geïnspecteerd. Werkzaamheden worden ingepland op basis van de constatering tijdens schouw of inspectie. Risicovolle kunstwerken worden tussentijds gemonitord door een risico-instandhoudingsanalyse.

Openbare verlichting

Kerncijfers

Areaaloverzicht:

Lichtmasten en armaturen ca. 10.469 st.

Kaders

Een betrouwbare en goed functionerende openbare verlichting is belangrijk en draagt bij aan de veiligheid van onze burgers en de leefbaarheid van onze gemeente. De openbare verlichting is daarbij gericht op het verbeteren van de verkeersveiligheid, leefbaarheid en sociale veiligheid in het donker. Hierbij wordt ge-

bruik gemaakt van duurzame, efficiënte en energiezuinige verlichtingsmiddelen. Voor de aanwezige openbare verlichting geldt een zorgplicht voor het onderhoud. Ook moet de openbare verlichting (elektrotechnisch) veilig zijn.

Beheer en onderhoud

De aansturing van het dagelijks onderhoud aan de openbare verlichting is ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling Bureau OVL Lek en Merwede. Meldingen van storingen en gevaarlijke situaties kunnen direct doorgegeven worden via hun internet-pagina. Bureau OVL is ook een belangrijke schakel voor ontwerp en advies bij reconstructie-projecten. Op basis van leeftijd en energiezuinigheid wordt de verlichting integraal bij reconstructies vervangen.

Spelen

Kerncijfers

De gemeente beheert in totaal 132 speelplaatsen met daarop:

- Speel-/sporttoestellen en speelprikkels ca. 650 st.
- Hekwerken en ballenvangers ca. 2.235 m1
- Veiligheidsondergronden ca. 5.384 m2
- Kunstgrasvelden op speelplaatsen ca. 3.327 m2

Kaders

Spelen en bewegen is belangrijk en draagt bij aan een gezonde en prettige leefomgeving. Het beheer en onderhoud van de speelvoorzieningen is wettelijk geregeld conform het WAS en is gericht op het in stand houden en waarborgen van de veiligheid.

Beheer en onderhoud

Het areaal wordt jaarlijks twee keer geïnspecteerd en meerdere malen geschouwd. Dit wordt verwerkt in een digitaal beheerpakket. Geconstateerde gebreken herstellen we zo snel als mogelijk. Vervangen van speelvoorzieningen doen we op basis van leeftijd. Belangrijke speerpunten bij de ontwerp- en participatiefase zijn: maatwerk, duurzaamheid, klimaatadaptie, sociale cohesie, doelgroep, veiligheid en voldoende uitdaging.

Groen

Kerncijfers

Areaaloverzicht openbaar groen, excl. begraafplaatsen:

- Gazons ca. 353.361 m2
- Bermen/"ruw" gras ca. 610.715 m2
- Bomen ca. 15.335 st.
- Hagen ca. 33.708 m1
- Overige beplantingen ca. 189.502 m2

Kaders

Het onderhoud aan openbaar groen is erop gericht een acceptabel niveau te handhaven. Dit beeldkwaliteitsniveau is gesteld op B, conform het integraal beheerplan. Gebieden met een hoogwaardige of afwijkende inrichting worden op A onderhouden.

Beheer en onderhoud

Jaarlijks wordt een derde deel van het boombestand middels een inspectiecyclus gecontroleerd op veiligheid. Aan de hand van de uitkomsten nemen we maatregelen die in eerste instantie gericht zijn op veiligheid.

Klimaat en biodiversiteit

In het kader van klimaatadaptatie (o.a. wateroverlast, hittestress) speelt de soort en de hoeveelheid groen een belangrijke rol. In plannen realiseren we daarom meer dan voorheen ruimte voor groen en water.

Bij de nieuwe inrichting en het uitvoeren van beheermaatregelen proberen we de biodiversiteit te verhogen. Voorbeelden hiervan zijn de aanleg van natuurontwikkelingslocaties (met educatieve functie) en extensiever maaibeheer. Daarnaast zoeken we bij elk herinrichtingsproject naar mogelijkheden om het areaal groen te vergroten.

Uitvoering in 2024

Om als Molenlanden een stap te zetten in de klimaatopgave en het verhogen van de biodiversiteit is het project 'Aanplant 2021 bomen' opgestart. In de periode van 2021 t/m 2023 zijn veel extra bomen geplant in particuliere tuinen en in de Buitenruimte. In 2024 en verder blijven we ons inspannen om ruimte te creëren voor de aanplant van extra bomen.

Begraafplaatsen

Kerncijfers

Areaaloverzicht van in totaal 25 begraafplaatsen:

- Verhardingen ca. 28.900 m²
- Groenelementen ca. 41.250 m²
- Bomen ca. 700 st.
- Grafvelden ca. 39.200 m²
- Urnenmuren 2 st.

Jaarlijks zijn er gemiddeld 260 begravingen op de begraafplaatsen in Molenlanden.

Kaders

Alle begraafplaatsen worden onderhouden op beeldkwaliteitsniveau A, conform het vastgestelde 'Beleidsdocument begraafplaatsen Molenlanden'. In het vastgestelde 'Beheerplan begraafplaatsen 2022-2026' en het 'Uitvoeringsplan begraafplaatsen' zijn diverse uitvoeringsmaatregelen opgenomen die invulling geven aan de kaderstelling uit het beleidsdocument.

Uitvoering in 2024

- Start uitvoering uitbreiding begraafplaats Giessenburg;
- Ruimen van graven;
- Vernieuwen en/of herstraten paden begraafplaatsen;
- Toegankelijkheid begraafplaatsen op orde.

Riolering

Kerncijfers

Areaaloverzicht:

- Vrijverval riolering ca. 205 km
- Druk- en vacuümriolering, persleidingen ca. 226 km
- Pompunits en hoofdgemalen ca. 1.750 st.
- Bergbezinkvoorzieningen 16 st.
- Drainage ca. 12 km
- Kolken ca. 14.000 st.

Kaders

Het rioolstelsel van de gemeente onderhouden we volgens de in het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) geformuleerde uitgangspunten en kwaliteitsniveaus. In 2024 wordt het GRP geactualiseerd.

Beheer en onderhoud

De uitkomsten van het GRP zijn integraal verwerkt en ingepast binnen het Integraal beheerplan Buitenruimte Molenlanden 2022-2026. Bij de rioolrenovatiewerkzaamheden is de samenhang met herstraatwerkzaamheden van belang. De kosten van het riool worden via een kostendekkend tarief doorberekend. In de paragraaf Lokale Heffingen wordt dit verder toegelicht.

Riolering lintbebouwing

In 2022 is een plan van aanpak opgesteld waarin voor de meest kritische rioolstrengen oplossingen voor de komende 20 tot 30 jaar worden beschreven. Deze werkzaamheden kunnen naar verwachting in enkele jaren worden uitgevoerd.

In 2023 zijn de 7 prioritaire strengen onderzocht op aangesloten regenwater. De adressen waar regenwater op de mechanische riolerings is aangesloten zijn aangeschreven met het verzoek het regenwater van het riool af te halen. Ongeveer 40% heeft hier tot op heden gehoor aan gegeven.

Er worden werkzaamheden voorbereid om de 7 prioritaire strengen een langere levensduur te kunnen geven. De oplossingen

worden gevonden in het tussenbouwen van zogenaamde boostergemalen, maar ook het verbeteren van de automatisering levert goede resultaten op.

Naast de 7 prioriteitsstrengen zijn er nog 12 strengen waar de maximale capaciteit is bereikt. Deze strengen zijn in 2023 onderzocht. De volgende stap: welke maatregelen zijn mogelijk om ook deze strengen een langere levensduur te geven. In 2024 zal voor deze strengen ook een afkoppelproject gaan lopen. Dit is ook om het ruimtelijke beleid te blijven ondersteunen.

Water

Kerncijfers

Areaaloverzicht:

- Open water (sloten en plassen) ca. 311.350 m²
- Beschoeiingen ca. 30.878 m¹
- Natuurlijke oevers ca 12.400 m¹
- Kleine duikers ca. 4.623 m¹

Kaders

Watergangen zijn van groot belang voor de aan- en afvoer van hemelwater en grondwater. Het waterschap zorgt voor het onderhoud van de A-watergangen (weteringen en de grotere sloten). Kleinere sloten ('schouwsloten') moeten worden onderhouden door eigenaren van percelen die aan deze sloten grenzen, waaronder de gemeente. Dit onderhoud moet gebeuren volgens eisen die in de Keur van Waterschap Rivierenland staan.

Beheer en onderhoud

Vasthouden van water binnen het gebied wordt een steeds groter thema. We besteden aandacht aan het behouden en vergroten van open water en het robuuster maken van watergangen en duikers. De beschoeiing en oeverbescherming worden hierbij ook betrokken.

De duikers worden regelmatig geïnspecteerd en gereinigd om doorstroming van de watergangen te waarborgen. Naast de duikers zijn ook beschoeiingen en andere oeverbeschermingen opgenomen binnen het beheerplan. In 2023 is een nieuw onderhouds- en vervangingsplan voor de beschoeiingen, andere oeverbeschermingen en duikers opgesteld. Vanaf 2024 zullen deze planmatig worden onderhouden.

Door het baggeren van watergangen kan voldoende afvoercapaciteit worden gewaarborgd. Het baggeren gebeurt cyclisch, gemiddeld om de twaalf jaar. Door regelmatig te baggeren verbetert ook de waterkwaliteit in onze watergangen waarmee wordt bijgedragen aan een groter doel, de Kader Richtlijn Water.

Gebouwen

De gemeente bestaat uit 20 kleine kernen, met in elke kern maatschappelijk vastgoed. Het merendeel is in eigendom, dit betreft een kleine 100 gebouwen en objecten. Qua type bestaat dit uit MFA's / scholen, dorpshuizen, sporthallen/gymzalen, kinderopvang/ creche, kerktorens, begraafplaatsen en kantoren en werven. Het vastgoed is relatief klein in oppervlakte, de grootste is ca 3000 m² bvo, maar het gros is kleiner dan 1000 m². Qua leeftijd van de gebouwen is ca 60% voor 2000 gebouwd, ca 40%

erna en er lopen ook een aantal nieuwbouw projecten (nieuw gemeente kantoor, MFA, school).

Totaaloverzicht omvang Kapitaalgoederen

Arealen:

Onderdeel	Hoeveelheid	Eenheid
Wegen		
• Totale lengte wegen	175	km
• Asfaltverharding	355.000	m ²
• Elementenverharding (klinkers en tegels)	1.170.000	m ²
• Overige verharding	15.000	m ²
Objecten in de openbare ruimte		
• Verkeers- en straatnaamborden. incl. bewegwijzering en portalen	6.050	st.
• Overige verkeersvoorzieningen	374	st.
• Schrikhekken	418	st.
• Afvalbakken	555	st.
• Abri's	24	st.
• Banken en picknicksets	587	st.
• Bloembakken	180	st.
• Hekwerken	4.590	m
• Palen	4.500	st.
• Overige objecten (o.a. fietssluisen en fietsklemmen)	1.210	st.
• Openbare kunst	33	st.
Civiltechnische kunstwerken		
	235	st.

Begroting 2024 - 60

• Bruggen en duikerbruggen • Kademuren, steigers en trappen	65	st.
Openbare verlichting • Lichtmasten en armaturen	10.469	st.
Spelen • Speelplaatsen • Speel-/sporttoestellen en speel-prikkels • Hekwerken en ballenvangers • Veiligheidsondergronden • Kunstgrasvelden op speelplaatsen	132 650 2.235 5.384 3.327	st. st m' m² m²
Openbaar groen (excl. begraafplaatsen) • Gazons • Bermen/"ruw" gras • Bomen • Hagen • Overige beplantingen	353.361 610.715 15.335 33.708 189.502	m² m² st. m' m²
Begraafplaatsen • Verhardingen • Groenelementen • Bomen • Grafvelden • Urnenmuren	25 28.900 41.250 700 39.200 2	st. m² m² st. m² st.
Riolering • Vrijverval riolering • Druk- en vacuümriolering, persleidingen • Pompunits en hoofdgemalen	205 226 1.750 16	km km st st

• Bergbezinkvoorzieningen • Drainage • Kolken	12 14.000	km st.
Stedelijk water • Open water (sloten en plassen) • Beschoeiingen • Natuurlijke oevers • Kleine duikers	311.350 30.878 12.400 4.623	m² m' m' m'
Gebouwen • Huisvesting gemeentelijke diensten • Voormalige bibliotheek • Peuterspeelzalen • Verzamelgebouwen • Gebouwen op begraafplaatsen • Kerktorens • Stadhuis Nieuwpoort • Dorpshuizen/buurtcentra • Jeugdhonken • Binnensportaccommodatie • Voetbalkantine • Woningen • Overige gebouwen (o.a. theehuisjes) • Woningen aangekocht in Nieuw-Lekkerland ten behoeve van project Hoogspanningsmasten	5 1 4 6 24 16 1 6 3 8 1 4 5 17	st. st. st. st. st. st. st. st. st. st. st. st. st. st.

2.4 Paragraaf financiering

In deze paragraaf informeren wij u over het voorgenomen treasurybeleid voor 2024.

Beleidsvoornemens financiering

Eind 2023 beschikt Molenlanden over een kleine positieve liquiditeitspositie die aan het einde van 2023 aangevuld dient te worden middels het aantrekken van een geldlening voor langere termijn. Afhankelijk van het feitelijke verloop van onze liquiditeitspositie zullen in de begrotingsperiode 2024-2027 nog een paar langlopende leningen worden aangetrokken om geplande investeringen te kunnen financieren. De liquiditeitspositie wordt gemonitord op basis van doorrekeningen en planningen. Het verloop hiervan is soms moeilijk te bepalen doordat bijvoorbeeld vertraging kan optreden in uitvoering, dit zit met name bij projecten of investeringen.

Rentevisie 2024

De ECB heeft dit jaar de rente een aantal malen verhoogd en er is nog geen concrete duiding gegeven of de laatste renteverhoging nu heeft plaatsgevonden. De ontwikkeling van de inflatie is hierbij cruciaal. De verwachting is, dat aan het einde van 2023 er geen wijzigingen meer zullen komen, de inflatie lager zal zijn en we ons in een milde recessie zullen bevinden. Verdere rentemaatregelen zijn dan niet meer noodzakelijk.

Berekening interne rente

Berekening rente-omslag 2024	
Bedragen x €	
Toe te rekenen rente aan de taakvelden	3.541
Boekwaarde investeringen en verstrekte geldleningen	253.835
Rente omslag percentage (afgerond)	1,5

Aan de investeringen die op de staat van activa zijn opgenomen, is een rentepercentage toegerekend van 1,5 %. Deze rentebedragen komen ten laste van de begroting 2024.

Financieringsbehoefte in 2024

Financieringsbehoefte per 1-1-2024	
Bedragen x €	
Te financieren investeringen en versterkte geldleningen*	64.282
Af: Beschikbare liquiditeiten	3.000
Af: Beschikbaar kasgeldlimiet	10.697
Af: Vrij aanwendbare Reserves en voorzieningen	28.245
Financieringsbehoefte 2024	22.340

*Bestaat uit : verstrekte geldleningen : € 8.157, nieuwe investeringen 2024 : €16.726
openstaande investeringen : € 39.399

Onze financieringsbehoefte ligt in de praktijk vaak lager dan de berekende financieringsbehoefte. Dit wil zeggen dat veel uitgaven op met name investeringen vertraging oplopen en of lager blijken uit te pakken waardoor het uiteindelijke bedrag lager uitvalt.

De gemiddelde kasgeldlimiet (schuld korter dan 1 jaar) is voor een gemeente gelimiteerd op 8,5% van het begrotingstotaal.

Voor onze gemeente komt dit voor 2024 uit op een bedrag van € 10.697.250 gemiddeld (8,5% van € 125.850.000).

De gemiddelde vlottende schuld, over drie maanden gezien, is voor een gemeente gelimiteerd op 8,5% van het begrotings-totaal. Voor onze gemeente komt dit voor 2024 uit op een bedrag van € 10.697.250. Onze berekende theoretische financieringsbehoefte geeft een veel lager bedrag te zien.

Verkoop kasgeldlimiet per kwartaal:

Toets kasgeldlimiet in € mln. :	Kw1	Kw2	Kw3	Kw4
Totaal netto vlottende schuld	0	0	0	0
Toegestane kasgeldlimiet	11	11	11	11
Ruimte (+) of overschrijding (-)	11	11	11	11

De renterisiconorm

Over de langlopende schuld mogen de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. In onderstaande tabel is de verwachten ontwikkeling van deze renterisiconorm voor 2024 weergegeven:

Berekening renterisiconorm 2024	
Bedragen x € 1.000	
1. Begrotingstotaal	125.850
2. Wettelijk percentage	20%
3. Renterisiconorm (1x2)	25.170
4. Renteherzieningen	0
5. Aflossingen	1.589
6. Bedrag waarover renterisico gelopen wordt (4+5)	1.589
7. Ruimte onder renterisiconorm (3-6)	23.581

De bedragen aan langlopende leningen waar de gemeente de komende jaren een renterisico over loopt, blijven ruimschoots binnen de norm (wet FIDO).

Opgenomen leningen met een looptijd langer dan een jaar

De leningportefeuille met een looptijd van een jaar of langer telt op tot een totaal van € 31.092.000 aan het einde van 2024.

2.5 Paragraaf bedrijfsvoering

Visie en ontwikkeling

Bedrijfsvoering helpt ons om de beleidsdoelstellingen en maatschappelijke opgaven te realiseren. We professionaliseren van binnen en zijn gericht op buiten.

In het onderstaande gedeelte beschrijven we per speerpunt wat we willen bereiken en wat we hiervoor gaan doen:

i-Domein / Informatievoorziening & ICT

Wat willen we bereiken?

Een robuuste en toekomstgerichte informatievoorziening ingericht op basis van de Enterprise architectuur. Deze omgeving is minder kwetsbaar om te beheren waardoor we het functioneel beheer en informatiemanagement verder kunnen inrichten en professionaliseren en de bedrijfs- en dienstverleningscontinuïteit kunnen garanderen. (A1)

Een flexibele, wendbare en toekomstbestendige organisatie van het i-Domein waarmee we kunnen inspelen op ontwikkelingen en waarbij we voor (zeer) specifieke expertise een beroep doen op deskundige partners. (A2)

Een verhoogde weerbaarheid op het gebied van beveiliging van de informatievoorziening en uitvoering van de baseline informatiebeveiliging overheid en de nieuwe NIS2 richtlijn. En tijdig voldoen aan nieuwe wetgeving die consequenties heeft voor de informatievoorziening, inrichting van de infrastructuur of de beveiliging daarvan. Gedacht kan worden aan Wet open overheid

(Woo), Wet Digitale Overheid (WDO), Wet modernisering elektronisch bestuurlijk berichtenverkeer (Wmebv). (A3)

Wat gaan we ervoor doen?

We gaan onderdelen van de informatievoorziening omzetten naar een Software as a Service-dienstverlening (SaaS). Hierdoor komt het beheer en de zorg voor de continuïteit bij een deskundige partij te liggen.

Uitgangspunten voor een gestandaardiseerde informatie-infrastructuur kiezen we op basis van de doorontwikkeling van Cloud Networking. Hiermee ontstaat een toekomstbestendige, veilige, flexibele en gestandaardiseerde infrastructuur. Het gebruik van de Equinix datacentra faseren we uit.

Ook blijven we onderzoeken hoe we de informatieveiligheid verder kunnen professionaliseren en treffen we noodzakelijke maatregelen om de veiligheid te garanderen. (A1)

We schakelen externe specialisten in voor (zeer) specifieke kennis en expertise als het gaat om het onderhouden, uitbreiden en trainen van digitale fitheid van de medewerkers. (A2)

We starten een onderzoek naar de impact van nieuwe Europese wetgeving op het gebied van informatiebeveiliging (NIS2). Zo kunnen we bepalen welke maatregelen en investeringen noodzakelijk zijn om te voldoen aan deze wetgeving. Ook stellen we een meerjarenplan en begroting op om de verschillen tussen het generieke ideale digitale proces en de huidige werkwijze stapsgewijs te verkleinen. Het generieke digitale proces is ook een leidraad bij toekomstige aanbestedingen. Hierin wordt ook het vast-

stellen van kernapplicaties meegenomen. Hierop wordt het ondersteunende digitale platform de komende jaren gebouwd. Door middel van een digitaal informatieplatform willen we (sturings)informatie breed beschikbaar maken, zodat deze gebruikt kan worden bij het maken van (beleids)keuzes. (A3)

Wet open overheid (Woo)

We verwachten in juni 2024 besluitvorming vanuit het Rijk over de eerste informatiecategorieën die we actief openbaar moeten maken via onze eigen website in het kader van de Woo. We starten met fase II van het interne project om aan de nieuwe verplichting, waaronder ook de aansluiting op de landelijke Woo-index invulling te geven.

HR, vastgoed en financiën

Wat willen we bereiken?

Een vitale en duurzame organisatie met een vaste formatie die aansluit bij de kerntaken en beleidsopgaven waar de organisatie voor staat. Daarnaast willen we zorgen voor een flexibele schil die aansluit bij de politiek-bestuurlijke en maatschappelijke dynamiek. Ook willen we een aantrekkelijke werkgever zijn die vacatures kan invullen en mensen weet vast te houden. (B1)

In 2024 gaan we het geharmoniseerde accommodatiebeleid uitvoeren. Daarnaast vindt de verhuizing naar de nieuwe werklocatie plaats. Ook geven we verdere invulling aan de verduurzaming van het vastgoed. (B2)

We werken aan een financiële administratie die voldoet aan alle wet- en regelgeving, waarbij automatisering en robotisering ondersteunend is. (B3)

Wat gaan we ervoor doen?

In 2024 nemen we een nieuw HRM-systeem in gebruik en gaan we de salarisadministratie uitbesteden. We kunnen daardoor blijven voldoen aan de hoge eisen die we hieraan stellen zonder de inzet van (extra) capaciteit.

De werving van nieuwe medewerkers doen we door het optimaal inzetten van een recruiter. We kunnen zo onze vacatures vaker en sneller invullen. (B1)

In 2024 wordt de nieuwe werklocatie in Bleskensgraaf opgeleverd en in gebruik genomen. Dit pand voldoet aan de duurzaamheidseisen en is Energieneutraal (ENG). Ook werken we aan de verduurzaming van gemeentelijke panden. We starten met de strategische panden. Hierbij kiezen we, waar mogelijk, natuurlijke momenten, zodat we goed omgaan met onze middelen. Het Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor de scholen werken we verder uit zodat de opgave beheersbaar wordt en er juiste sturing op kan plaatsvinden. (B2)

In 2024 gebruiken we het nieuwe financiële systeem. In het eerste jaar vergt het gebruik veel tijd en inzet van de organisatie. Stapsgewijs krijgen we met dit systeem steeds meer zicht en grip op de financiën, projecten, aanbestedingen en rapportages. (B3)

Communicatie

Wat willen we bereiken?

Voor een goede dialoog met onze inwoners en ondernemers moet de basis van onze dienstverlening en het bijpassende gedrag en de houding van onze organisatie op orde zijn. Communicatie investeert met de collega's in dienstverlening op de "klantreis". We werken samen om de inwoner en ondernemer te begeleiden en te voorkomen dat zij van het "kastje naar de muur" worden verwezen. (C1)

Wat gaan we ervoor doen?

De communicatie van de toekomst is meer gericht op beelddenkers en beeldgebruik. Dat laat de jongere generatie in het dagelijks gebruik zien. We maken ons klaar voor de toekomst zoals in de visie op dienstverlening is beschreven. We zetten extra in op audiovisuele middelen om in de inclusieve samenleving beter aan te sluiten bij de behoefte aan informatiedeling.

Intern is een traject inwonergegericht werken gestart. Verbinders van dorps- en stadsgericht werken en communicatie werken integraal samen. In een verkenning, bijvoorbeeld via dialoogsessies, starten zij om de klantreis meer centraal te stellen. Daarbij wordt ook ingezet op interne communicatie over deze manier van werken

Met een ontwikkelagenda 2024-2026 investeren we in de faciliteiten om audiovisuele middelen effectiever en efficiënter in te zetten en beter te kunnen aansluiten op groeiende behoefte aan beeldgebruik in de communicatie. Zoals bijvoorbeeld vlogs en explainervideo's. (C1)

Informatiecentrum

Wat willen we bereiken?

Om de bereikbaarheid en toegankelijkheid van onze dienstverlening te verbeteren, investeren we in een manier van werken en software (Klant contactcentrum). Daarbij gaat het onder meer om het samenbrengen van alle kanalen voor betere klantinteracties, met gemak, personalisatie en vertrouwen als uitgangspunten.

Wat gaan we ervoor doen?

Zoals op 15 juni in de beeldvormende avond met de raad is gedeeld, werken we aan de hand van de VNG bouwstenen-omnichannel. We stellen een investeringsaanpak op om onze klantvragen beter en sneller te kunnen beantwoorden. Daarvoor is investering nodig in onze telefonische en digitale infrastructuur, onze werkprocessen en cultuur.

Juridische en Bestuurlijke zaken, Inkoop

Wat willen we bereiken?

De juridische kwaliteit en dienstverlening blijven garanderen ondanks ontwikkelingen zoals juridisering van de samenleving en nieuwe wet- en regelgeving. Ook willen we de continuïteit van de werkzaamheden waarborgen en nieuwe ontwikkelingen inregelen en achterstanden wegwerken. Inspelen op vraagstukken, krapte op de arbeidsmarkt (die nadrukkelijk aan de orde is bij juristen) doen we door werkzaamheden uit te besteden. (D1)

We werken aan verbetering van onze contractbeheersing. (D2)

Wat gaan we ervoor doen?

Inzetten op juridische kwaliteitszorg door het toepassen van een cyclisch systeem.

Bijdragen aan de juridisering van de geschilbeslechting. Hiervoor verbinden we de juridische kwaliteit van onze dienstverlening met de menselijke maat. Instrumenten die we hiervoor gebruiken zijn onder andere (pre-)mediation. Daarnaast verdiepen we ons in alternatieven die daaraan bijdragen, zoals bijvoorbeeld participatie. (D1)

We maken werk van de doorontwikkeling van ons contractbeheer en contractmanagement. Daarvoor investeren we in onze werkprocessen en het werven van contractbeheerders binnen de vakteams. (D2)

Kosten, omvang, opbouw en ontwikkeling van het personeelsbestand en de loonkosten

Omschrijving	Forma- tie* Begr 2023	Forma- tie* Begr 2024	Toe- name	Salaris- budget 2023 incl. toe- lagen	Salaris- budget 2024 incl. toe- lagen	Toe- name
Totaal bedrijfsvoe- ring	270	294	24	22.910	24.935	2.025

BBV-indicatoren

Bestuur:						
Raad en commissie	3,7	3,9	0,2	549	546	-3
Griffie onderst. Raad en Rekenkamer	6	6	0	379	385	6
Burgemeester en wet- houders	27	27	0	726	722	-4
Totaal salaribudget en toelagen Raad, B&W en Griffie	36,7	36,9	0,2	1.654	1.653	-1
Totaal bedrijfsvoe- ring en bestuur en raad	306,7	330,9	24,2	24.564	26.588	2.024
* = vastgesteld						

% externe inhuur ten opzichte van de totale loonsom + inhuur externen	9,9	13,0	9,0
% Overhead t.o.v. totale lasten	13%	14%	14%

2.6 Paragraaf verbonden partijen

De gemeente Molenlanden voert een grote verscheidenheid aan taken uit, deels doordoor samen te werken met andere gemeenten. Dat gebeurt onder andere in verbonden partijen. De gemeente blijft beleidsmatige en financiële verantwoordelijkheden houden ten aanzien van deze partijen.

Wat willen we bereiken?

In 2021 is de Nota Verbonden Partijen 2021-2026 vastgesteld. In die nota worden doelen gesteld en afspraken gemaakt over hoe de gemeente in die periode wil voortbouwen om de samenwerking met deze partners te versterken. De nota is een levend document dat de komende jaren, dus ook in 2024, dient om het goede gesprek te voeren als raad en college over samenwerking in en sturing van verbonden partijen. En dit concreet om te zetten in acties.

Belangrijke thema's daarbij zijn:

- bewust afwegen en beoordelen waarom we samenwerken in verbonden partijen;
- de doelen van gemeenteraad en college bij deze samenwerking in ogenschouw te houden;
- (bestuurlijke) focus aan te brengen op basis van de risico's en belangen van de verschillende verbonden partijen door middel van het werken met risicoprofielen;
- praktische afspraken en concrete ontwikkelstappen maken.

Wat gaan we ervoor doen?

In 2024 krijgt de implementatie van de Nota Verbonden Partijen een vervolg voor raad, college en organisatie. Inmiddels wordt er sinds 2021 gewerkt met de concrete acties uit de Nota Verbonden Partijen. De acties die momenteel gepland staan voor het jaar 2024 zijn:

- Het voortzetten van de evaluatieplanning om elke verbonden partij ten minste eens per vier jaar te evalueren. Voor 2024 staan de Veiligheidsregio, Avres, Bureau OVL, Inkoopbureau Midden-Nederland en de Vereniging Nederlandse Rivierengemeenten op de planning.
- In 2022 en 2023 is input geleverd bij gemeenschappelijke regelingen voor de actualisatie van GR-teksten in het kader van de wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De verwerking hiervan wordt gemonitord en afhankelijk van de stukken die aan de gemeenteraad worden aangeboden worden zienswijzen voorbereid die passen bij de inzet zoals verwoord in de Nota Verbonden Partijen.
- Het versterken van de continuïteit in de organisatie qua werken met verbonden partijen. Bijvoorbeeld door een inwerkprogramma te ontwerpen gericht op Molenlandse contactambtenaren met verbonden partijen.
- Inzetten op regionale samenwerking op raads-, college- en ambtelijk niveau bij het voorbereiden van onder andere zienswijzen. Specifiek gaat het voor de gemeenteraad om het verkennen van de instelling van regionale adviescommissies bij enkele gemeenschappelijke regelingen.

Daarnaast is er eind 2023 een evaluatiemoment gepland voor de Nota Verbonden Partijen. Dit heeft mogelijk gevolgen voor de acties die gepland staan voor 2024.

Lijst van verbonden partijen

De gemeente Molenlanden heeft te maken met diverse verbonden partijen. Deze zijn in te delen in de volgende categorieën:

1. Gemeenschappelijke regelingen (GR'en);
2. Vennootschappen en coöperaties;
3. Stichtingen en verenigingen.

Hieronder treft u per categorie een overzicht aan van de verbonden partijen van Molenlanden. Per verbonden partij wordt

de informatie gegeven die op grond van het BBV is voorgeschreven, soms met aanvullende informatie. Bijvoorbeeld over relevante ontwikkelingen in het komende jaar.

Er zijn geen verbonden partijen bijgekomen of weggegaan van deze lijst ten opzichte van de begroting 2023. Wel wordt er op dit moment bij vier verbonden partijen (Sportpark Souburgh, Regio AV, ROM-S en Natuur- en Recreatieschap Lingegebied) bezien of de samenwerkingsvorm nog het best passend is bij de huidige behoefte. In het onderstaande overzicht wordt daar nader op ingegaan.

Qua sturingsprofielen is het voorstel om geen wijzigingen door te voeren ten opzichte van de begroting 2023.

Gemeenschappelijke regelingen

Maatschappelijke waarde		Begroting 2024	Bijdrage 2024	Financieel resultaat 2022	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Aantal partners [1]	Best. invloed	Sturings-profiel	Financieel belang
Dienst Gezondheid & Jeugd Regio ZHZ Dordrecht	Het behartigen van de belangen op het gebied van Publieke gezondheid, Onderwijs, Jeugd Preventie Team en Jeugdhulp, uitgevoerd door de Serviceorganisatie ZHZ.	€ 169.321.558	€ 12.960.106	-€ 28.000	Begin 2024: € 1.659.000 Eind 2024: € 1.659.000	Begin 2024: € 409.000 Eind 2024: € 359.000	10	1 in AB	hoog	7,7%
Veiligheidsregio ZHZ Dordrecht	Uitvoering van de brandweerzorg, de rampenbestrijding, de crisisbeheersing en de geneeskundige hulpverlening.	€ 52.044.000	€ 4.328.362	-€ 1.480.000	Begin 2024: € 1.815.626 Eind 2024: € 1.537.269	Begin 2024: € 1.293.755 Eind 2024: € 921.032	10	1 in DB 1 in AB	hoog	10,4%
Avres Meerkerk	Een goede dienstverlening voor de inwoners van de aangesloten gemeenten die zijn aangewezen op tijdelijke voorzieningen als een uitkering, bijzondere bijstand, minimavoorzieningen, schuldhulp, begeleiding met/naar werk, beschut werk. Besloten vennootschap tussen Avres en Kringloopbedrijf Het Goed.	€ 73.793.000	€ 12.408.087	€ 2.083.000	Begin 2024: € 11.880.000 Eind 2024: € 11.163.000	Begin 2024: € 132.000 Eind 2024: € 74.000	3	1 in DB 2 in AB	hoog	16,8%
Reinigingsdienst Waardlanden Gorinchem	Zorgen voor een afvalvrij en schoon Molenlanden. Bijdragen aan verduurzaming door het inzamelen van afval aan te laten sluiten op een duurzame verwerking van grondstoffen.	€ 25.942.000	€ 5.263.000	€ 647.000	Begin 2024: € 1.920.000 Eind 2024: € 917.000	Begin 2024: € 409.000 Eind 2024: € 476.000	4	1 in AB	hoog	20,3%
Omgevingsdienst ZHZ Dordrecht	Het behartigen van de belangen op het gebied van milieu.	€ 30.408.497	€ 2.110.944	€ 117.000	Begin 2024: € 2.012.000 Eind 2024: € 2.012.000	Begin 2024: € 0 Eind 2024: € 0	10	1 in DB 1 in AB	gemiddeld	6,9%
Bureau Openbare Verlichting Merwede Hardinxveld-Giessendam	Uitvoering geven en aansturen van het dagelijks beheer en onderhoud aan de openbare verlichting. Ook is het Bureau OVL een belangrijke schakel voor ontwerp en advies bij reconstructie-projecten.	€ 876.580	€ 128.490	€ 16.831	Begin 2023: € 136.053 Eind 2023: € 142.651	Begin 2024: € 0 Eind 2024: € 0	6	1 in DB 1 in AB	laag	n.v.t.
Gevudo Dordrecht	Het op milieuvriendelijke wijze verwerken van afval bij HVC. Gevudo heeft het karakter van een 'houdstermaatschappij', zij voert zelf geen operationele taken uit.	€ 850.000	n.v.t.	€ 0	Begin 2024: € 30.000 Eind 2024: € 30.000	Begin 2024: € 0 Eind 2024: € 0	11	1 in AB	laag	n.v.t.
Regio AV (Alblasserwaard-Vijfheerenlanden) Gorinchem	Het vergroten van de regionale bestuurskracht in de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (AV). De afstemming wordt gezocht op basis van maatschappelijke opgaven op bestuurlijk, sociaal en fysiek niveau. De Regionale Maatschappelijke Agenda is hierbij leidend.	€ 328.868	€ 83.550	€ 80.929	Begin 2024 : 554.000 Eind 2024: 475.000	Begin 2024: € 0 Eind 2024: € 0	3	2 in AB en 1 in DB	laag	25,4%
Sportpark Souburgh Alblasserdam	Het in stand houden en exploiteren van de sportvelden op het sportpark Souburgh, gelegen op de grens van Alblasserdam en Molenlanden.	niet bekend	€ 95.191	niet bekend	Begin 2024: niet bekend Eind 2024: niet bekend	Begin 2024: niet bekend Eind 2024: niet bekend	2	2 in AB	laag	n.v.t.
Natuur- en Recreatieschap Lingegebied Kerk-Avezaath	Het in stand houden, verbeteren en uitbreiden van de openbare recreatieve-toeristische infrastructuur.	n.v.t.	afgekocht	niet bekend	Begin 2024: niet bekend Eind 2024: niet bekend	Begin 2024: niet bekend Eind 2024: niet bekend	4	1 in AB	laag	n.v.t.

[1] Hierbij gaat het om het aantal deelnemende gemeenten.

Vennootschappen en coöperaties

Maatschappelijke waarde		Begroting 2024	Bijdrage 2024	Financieel resultaat 2022	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Aantal partners [1]	Best. invloed	Sturings-profiel	Financieel belang
Stedin N.V. Rotterdam	Netbeheer van elektriciteit- en gasnetten in het gebied	niet bekend	n.v.t.	niet bekend	Begin 2022: € 3.270 milj. Eind 2022: € 3.342 milj.	Begin 2022: € 24 milj. Eind 2022: € 21 milj.	44	Relatief groot[1]	gemiddeld	n.v.t.
N.V. Oasen Gouda	Oasen verzorgt de drinkwatervoorziening en bluswatervoorziening in de gemeente.	niet bekend	n.v.t.	niet bekend	Begin 2021: € 117 milj. Eind 2021: € 122 milj.	Begin 2021: € 3.987.000 Eind 2021: € 1.461.000	21	1 in AB	laag	n.v.t.
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten Den Haag	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.	niet bekend	n.v.t.	niet bekend	Begin 2022: € 500 milj. Eind 2022: € 406 milj.	Begin 2022: niet bekend Eind 2022: niet bekend	veel	1 in AV[2]	laag	n.v.t.
Merwede Lingelijn Beheer BV Gorinchem	Het openbaar vervoer in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden bevorderen via de spoorlijn Geldermalsen-Dordrecht.	niet bekend	€ 100	niet bekend	Begin 2024: € 250.000 Eind 2024: € 250.000	Begin 2024: niet bekend Eind 2024: niet bekend	7	1 in AV[2]	laag	n.v.t.
ROM-S Commanditaire Vennootschap Schelluinen	De ontwikkeling van het plangebied logistiek centrum Schelluinen-West.	niet bekend	n.v.t.	€ 931.000	Begin 2024: niet bekend Eind 2024: niet bekend	Begin 2024: niet bekend Eind 2024: niet bekend	4		laag	n.v.t.
N.V. HVC	N.V. HVC groep - energie- en afvalverwerkingsbedrijf (Molenlanden is mede eigenaar, belangen worden behartigd via GR Gevudo)	niet bekend	n.v.t.	niet bekend	Begin 2024: niet bekend Eind 2024: niet bekend	Begin 2024: niet bekend Eind 2024: niet bekend	11	1 in AB	laag	n.v.t.
ROM-S Beheer Schelluinen	Deze BV is de beherende vennoot van de ROM-S Commanditaire Vennootschap. Het doel van deze BV is het ontwikkelen van een logistiek centrum Schelluinen-West, het realiseren en exploiteren van een aantal regionale vrachtwagenparkeerplaatsen en het herontwikkelen van vertreklocaties.	niet bekend	n.v.t.	niet bekend	Begin 2021: € 39.000 Eind 2021: € 46.000	Begin 2021: € 0 Eind 2021: € 0	4		laag	n.v.t.
Gemeente Molenlanden Deelneming BV Schelluinen	Participatiedeelnemer in de ROM-S Commanditaire Vennootschap.	niet bekend	n.v.t.	niet bekend	Begin 2024: niet bekend Eind 2024: niet bekend	Begin 2024: niet bekend Eind 2024: niet bekend	4		laag	n.v.t.

[1] Vertegenwoordiging in Algemene vergadering van aandeelhouders en de aandeelhouderscommissie

[2] Aandeelhoudersvergadering

Stichtingen en verenigingen

Maat schappelijke waarde		Begroting 2024	Bijdrage 2024	Financieel resultaat 2022	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Aantal partners [1]	Best. invloed	Sturings-profiel	Financieel belang
Stichting O2A5 Arkel	Stichting voor Openbaar primair onderwijs	niet bekend	subsidierelatie	niet bekend	niet bekend	niet bekend	6	1 wethouder in gemeensch. orgaan	laag	n.v.t.
Stichting Inkoopbureau Midden Nederland (IBMN) Vianen	Ondersteunen bij generalistische en gespecialiseerde inkooptrajecten, met de focus op aanbesteden.	niet bekend	€ 110.956	niet bekend	niet bekend	niet bekend	11	1 in AB	laag	n.v.t.
Stichting Dieselgemaal Langerak Langerak	Initiatieven en maatregelen nemen om - met eerbiediging van het historisch karakter - het in stand houden van, het juiste beheer voeren over en het onderhoud te bevorderen van het dieselgemaal in Langerak.	niet bekend	subsidierelatie	niet bekend	niet bekend	niet bekend	1	groot	laag	n.v.t.
Vereniging Nederlandse Riviergemeenten Ede	Platform en ontmoetingsplaats voor bestuurders van riviergemeenten	niet bekend	€ 1.757	niet bekend	niet bekend	niet bekend	67	beperkt	laag	n.v.t.
Vereniging van Nederlandse Gemeenten Den Haag	Verbinden en behartiging belangen alle gemeenten in Nederland en overzeese gebieden.	niet bekend	€ 11.133	niet bekend	niet bekend	niet bekend	veel	beperkt	laag	niet bekend
Vereniging van Zuid-Hollandse Gemeenten Den Haag	De vereniging behartigt de belangen van gemeenten in Zuid-Holland. De VZHG is een platform waarbinnen gemeenten elkaar ontmoeten en kennis delen.	niet bekend	€ 5.841	niet bekend	niet bekend	niet bekend	52	1 in AB	laag	n.v.t.

Toelichting:

De gekleurde vakken geven aan welke indicatoren doorslaggevend zijn geweest in het bepalen van de sturingsprofielen. Uiteindelijk is het aan de raad om bij het vaststellen van de Begroting politieke keuzes te maken over welk sturingsprofiel elke verbonden partij krijgt.

	Ontwikkelingen 2024	Risico's
Dienst Gezondheid & Jeugd Regio ZHZ Dordrecht	Beleidsmatige ontwikkelingen: 1) Voorbereiden uitvoering Hervormingsagenda Jeugd 2) Voorbereiden implementatie Toekomstscenario Jeugd en Gezinsbescherming	1) Mogelijke impact op personele en programma kosten. Dit geldt voor alle onderdelen. 2) ontwikkelingen JeugdhulpPlus
Veiligheidsregio ZHZ Dordrecht	Beleidsmatige ontwikkelingen: 1) Strategische huisvesting VRZHZ, 2) landelijke Contourennota Versterking Crisisbeheersing en Brandweerzorg Afhankelijk van het proces in 2023 wellicht ook aandacht voor: 1) Risk Factory	1) Deeltijdrichtlijn 2) C2000 randapparatuur vervangen 3) Verlofsparen 4) Korstondige dienstverbanden van vrijwilligers, piket en brandweer 5) Niveau onderhoud huisvesting (MJOP=80%)
Avres Meerkerk	De Ambitienotitie van de GR Avres, is vertaald naar een Ambitiefonds, waarmee met ingang van 2023 projecten die de doelen van de Ambitienotitie dienen kunnen worden gefinancierd. Door de aanhoudende inflatie i.c.m. gevolgen energiecrisis, neemt het aantal inwoners in armoeden en daarmee beroep op schuldhulp en minimavoorzieningen toe.	Voor het Ambitiefonds wordt een beroep gedaan op de reserves van Avres met als insteek dat het fonds zo veel mogelijk revolverend is. Stijgende uitgaven voor schuldhulp, minimavoorzieningen en bijzondere bijstand worden één op één doorberekend aan de betreffende deelnemende gemeente.
Reinigingsdienst Waardlanden Gorinchem	Beleidsmatige ontwikkelingen: 1) Strategienota wordt geïmplementeerd 2) Invoering DIFTAR	1) Verandering kosten begroting door extra benodigd personeel 2) Invoering DIFTAR brengt financiële kosten mee voor de inwoners. In 2025 zullen de inwoners pas een aanslag krijgen vanuit het aantal keer restafvalaanbiedingen in 2024. Deze inschatting is financieel nauwelijks te maken voor 2024.
Omgevingsdienst ZHZ Dordrecht	1) Nieuwe en veranderende taken zodra de Omgevingswet inwerking treedt (1 jan 2024) 2) Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet veranderen ook de bodemtaken op inhoud, bevoegd gezag en financiering. Het bevoegd gezag voor bodemsaneringstaken gaat over van de provincie naar de gemeenten en in ons geval OZHZ.	1. (Financiële) consequenties van overdracht bodemtaken van provincie naar gemeenten zijn lastig in te schatten. Binnen de begroting van Molenlanden en OZHZ is gebruik gemaakt van het uitgaan van een zo'n realistisch mogelijke benadering.
Sportpark Souburgh Alblasserdam	In 2022 is gestart met een evaluatie (in het kader van de Nota Verbonden Partijen) van de GR Souburgh. Hieruit zijn een paar opties naar voren gekomen. Conclusie was dat de GR destijds midden jaren 70 was afgesloten voor slechts enkele jaren maar nog steeds van kracht is voor Molenlanden. Een mogelijkheid zou zijn in samenspraak met de gemeente Alblasserdam te onderzoeken of uittreding een optie is. In dat geval blijft wel het belang van Molenlanden in de vorm van VV de Alblas in beeld. Een huurconstructie Molenlanden/Alblasserdam is denkbaar of uitplaatsen van de voetbalvereniging naar Molenlands grondgebied. VV de Alblas is hiervan geen voorstander. Er ligt vooralsnog geen (bestuurs)opdracht voor 2024, maar wel de bestuurlijke wens dit verder te onderzoeken en met een voorstel te komen.	Voor elk van de scenario's die overwogen wordt zou moeten worden doorberekend welke consequenties dat heeft. Immers zijn er risico's/gevolgen als deze constructie stopt.
Regio AV (Alblasserwaard- Vijfheerenlanden) Gorinchem	Besluitvorming en implementatie inzake onderzoek herorientatie samenwerking in de Regio AV	
Natuur- en Recreatieschap Lingegebied Kerk-Avezaath	Op dit moment is de GR bezig met een heroverweging van de vorm, als het gevolg van de wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen.	

Vennootschappen en coöperaties

	Ontwikkelingen 2024	Risico's
Stedin N.V. Rotterdam	Stedin heeft een (nieuwe) kapitaalinjectie nodig om de komende jaren investeringen in het kader van de energietransitie te realiseren en haar netwerk veilig en betrouwbaar te houden. De vertegenwoordiging van aandeelhouders Stedin (Aandeelhouderscommissie) is in gesprek met de Staat over Staatsdeelname in Stedin (500 miljoen Euro). Deze onderhandelingen zijn op het moment van schrijven van deze tekst nog niet afgerond. Als de Staat gaat deelnemen dan vraagt dat de goedkeuring van de bestaande aandeelhouders. Ook lopen gesprekken met niet aandeelhoudende provincies en gemeenten in het verzorgingsgebied van Stedin over hun bijdrage aan de kapitaalbehoefte. Er lijkt enige bereidheid te zijn tot een kapitaalstorting. Molenlanden hanteert het principe van 'last resort'. Dit houdt in dat de afweging om als Molenlanden eventueel (verder) bij te dragen aan een kapitaalinjectie afhankelijk wordt gesteld van deelname door de Staat en niet aandeelhoudende gemeenten/provincies. Als daarna blijkt, dat de kapitaalbehoefte van Stedin niet volledig is gedekt, vindt de politiek-bestuurlijke afweging plaats om al dan niet een nieuwe kapitaalstorting in de vorm van aankoop van aandelen te doen.	Deelname door de Staat en andere nieuwe aandeelhouders zal leiden tot enige verwatering van het aandelenbelang van bestaande aandeelhouders. Ook zal zo'n deelname een lager dividend op gewone aandelen tot gevolg hebben en de bestaande zeggenschap in de vennootschap doen wijzigen. Als niet wordt voorzien in de kapitaalbehoefte van Stedin dan komen de investeringen nodig voor het realiseren van de energietransitie onder druk te staan. Dat zal leiden tot uitstel c.q. vertraging van de transitie en mogelijk tot verdere congestie (verstopping) op het netwerk van Stedin.

Stichtingen en verenigingen

	Ontwikkelingen 2024	Risico's
Stichting Inkoopbureau Midden Nederland (IBMN) Vianen	In 2024 verwacht men meer diensten af te nemen / gebruik te maken van IBMN in verband met gebrek aan capaciteit in de ambtelijke organisatie. Er staat nog een vacature open voor senior inkoop.	

2.7 Paragraaf grondbeleid

Inleiding

In de verplichte paragraaf grondbeleid komt elk jaar aan bod hoe de gemeente het grondbeleid inzet om bestuurlijke doelen te bereiken (conform Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten).

Visie op het grondbeleid

In december 2020 is door de gemeenteraad van Molenlanden de Nota Grondbeleid vastgesteld. Deze Nota geldt voor de periode 2021-2025.

In deze Nota staat hoe het college de komende jaren uitvoering wil geven aan de instrumenten voor het Grondbeleid. Eén van de speerpunten hiervan is actieve ondersteuning aan grondeigenaren en andere initiatiefnemers voor uitvoering van ruimtelijke projecten.

De Nota biedt de gemeente daarnaast ook ruimte om bij sommige ontwikkelingen het voortouw te nemen als regisseur of zelfs door middel van een actief grondbeleid (als deze ontwikkelingen anders niet van de grond komen).

De keuze voor een faciliterende rol of een meer actieve houding bekijken we per geval. Kiezen we voor actief Grondbeleid dan zijn hier in de Nota ook “spelregels” voor afgesproken waaronder:

- Voorwaarden voor aankoop gronden.
- Financiële haalbaarheid van de aankopen.

- Maken van een jaarlijkse Nota Grondprijzen en Parameters.
- Uitgangspunten voor de in mei 2021 vastgestelde Nota kostenverhaal.

MeerJarig Investerings Programma Grondexploitaties 2023

Tegelijkertijd met de vaststelling van de Zomernota 2023 is ook het MJIP actualisatie grondexploitaties 2023 vastgesteld.

Dit is een dynamische lijst projecten welke ‘een concrete fysieke ingreep in de buitenruimte tot gevolg hebben door woningbouw of bouw bedrijfsruimten en waar gemeentelijke grond of financiën bij zijn betrokken’. Om de dynamiek van deze projecten voldoende aandacht te geven staan deze projecten apart in een programma.

Overzicht actieve- en strategische gronden

Voor de 9 actieve grondprojecten anno 2023 zijn de exploitaties vastgesteld. Gedurende 2023 zullen hier projecten af gaan en zullen nieuwe projecten(na college/raadsbesluit) weer aan worden toegevoegd. Bij de jaarrekening 2023 zal hiervan een actueel beeld worden weergegeven.

Het eerste tabel geeft een overzicht van de geplande grondverkoop van deze lopende projecten over deze begrotingsperiode. In de tweede tabel vindt u een overzicht van de strategische gronden die in bezit zijn van de gemeente en die wellicht op een later termijn als project in uitvoering wordt gebracht.

Begroting 2024 - 75

Financieel overzicht grondverkoop actuele grondexploitaties begroting 2024-2027										
Grondexploitaties	Totaal nog te verkopen grond vanaf 2024 in m2	Omschrijving	Aantal m2 in 2024	Soort woningen/kavels	Aantal m2 in 2025	Soort woningen/kavels	Aantal m2 in 2026	Soort woningen/kavels	Aantal m2 in 2027	Soort woningen/kavels
Uitbreiding bedrijventerrein 1ste fase Bleskensgraaf	Geen	Alles verkocht anno 2023								
Uitbreiding bedrijventerrein 2de fase Bleskensgraaf	9.929		9.929	1 bedrijfskavel						
Plan Doetse Vliet 3 Giessenburg	Geen	Alles verkocht anno 2023								
Herontwikkeling Schoollocatie Giessen-Oudekerk	1.902		1.902	9 eensgezinswoningen en 1 tweekapper						
Groot-Ammers Zuid-oost	Geen	Alles verkocht anno 2023								
Bedrijventerrein Gelkenes Groot-Ammers	934				934	1 bedrijfskavel				
Woningbouw Langerak Zuid	6.804		3.422	5 eensgezinswoningen, 1 tweekappers, 2 seniorenwoningen en 4 vrijstaande woningen	3.382	12 sociale woningen, 18 seniorenappartementenwoning en 4 eensgezinswoningen.				
Plan Schoolstraat Nieuwpoort	625		625	6 starterswoningen en 1 kopwoning						
Vertreklocatie CBS Hoogblokland	Geen	Alles verkocht anno 2023								
Totaal grondexploitaties	20.194	0	15.878	32	4.316	35	0	0	0	0

Begroting 2024 - 76

Strategische gronden/ Pijlijn projecten	Boekwaarde	Aantal m2	Prijs per m2	Opmerkingen:
Gronden Zuid-west Arkel		17.000		Geen ontwikkeling gepland.
Gronden Zuid oost Arkel	€ 48.000	8.500	€ 6	Gronden aan de onderweg zijn aangekocht i.v.m. tweede ontsluiting in Arkel en zijn pas beschikbaar als huidige bewoner vertrekt.
Gronden Bleskensgraaf West		8.800		Grondeigendom met twee andere eigenaren. Sept 2022 WVG opgelegd. Uitwerking PvA in 2024. Nader onderzoek ontsluiting en financiële haalbaarheid ook in 2024.
Gronden voormalige bibliotheek Giesenburg		1.300		Startende ontwikkeling. Plannen om hier een voorziening met zorgfunctie te realiseren. Verdere uitwerking in 2023.
Gronden Doetse Vliet 1V GSB	€ 58.000	23.000	€ 3	Gronden gelegen achter huidig project. Hiertussen zitten de gronden van BPD(Bouwfonds). Voorlopig nog geen plannen voor.
Gronden Giessen Oudekerk Zuid		4.600		Op de gronden vind watercompensatie plaats van ontwikkeling schoollocatie. Rest beschikbaar.
Gronden Voorstraat-zuid Groot-Amers	€ 34.000	10.000	€ 3	Bestemming wordt veranderd naar groen. Geen ontwikkeling meer gepland
Gronden De Boomgaard Groot-Amers	€ 240.000	34.000	€ 7	Startende ontwikkeling. Hier lopen diverse initiatieven . In 2023 wordt een stedenbouwkundig ontwerp verwacht. In jaarrekening 2019 een voorziening genomen voor 1,281 mln.
Vertreklocaties en locatie brede School Groot-Amers	€ 540.000	22.000	€ 25	Is een initiatief voor de bouw van een brede school. Vertreklocaties kunnen t.z.t. ingezet worden voor woningbouw ontwikkeling. Verdere uitwerking verwacht in 2023.
Gronden gemeentehuis Hoornaar	€ 6.000	15.000		Plan in ontwikkeling. Uitwerking verwacht in 2023, besluitvorming in 2024.
Gronden Langerak Zuid(Restgronden)	€ 591.000	55.000	€ 11	In jaarrekening 2019 een voorziening genomen voor 1,18 mln. Gronden bestaan uit contourgronden en natuurgronden. I.v.m. de woonbehoefte wordt onderzocht in hoeverre de contourgronden ingezet kunnen worden om de woonbehoefte verder in te vullen.
Gronden Langerak Oost	€ 318.000	35.000	€ 9	Gronden liggen ten noord oosten van Langerak Zuid. Locatie eventueel geschikt andere vormen aan woningbouw. Boekwaarde op hoogte agrarische waarde.
Gronden Uitkoopregeling hoogspanningskabels NLL	€ -			Vrijkomende gronden komen beschikbaar voor andere bestemming dan Wonen.
Gronden NLL Oost	€ 581.000	45.755	€ 13	Plan in ontwikkeling. Intentie is om plan op eigen gronden te ontwikkelen. Uitwerking van ontwikkelstrategie in 2023/2024.
Gronden D'ouwe school NLL		1.716		Gronden zijn lastig te ontwikkelen vanwege de ligging, rechten etc. Pas op lange termijn eventuele ontwikkeling.

Begroting 2024 - 77

Gronden Oud-Alblas Zuid	€ 183.000	41.000	€ 4	Plangebied waar ook drie andere eigenaren op zitten. Projectleider is bezig met ontwikkelstrategie en stedenbouwkundig plan verwacht in 2023. Ontsluiting wordt nog verder onderzocht.
Gronden Nolweg 10 Schelluinen	€ 485.000	4.800	€ 101	Is pand met grond als onderdeel strategische aankoop in het verleden. Bewoner is onlangs overleden. In 2023 komt er een ruimtelijke opzet voor de ontwikkeling.
Gronden OBS de tweespan Schelluinen	€ 65.000	3.500	€ 19	Uitwerking van plan van aanpak en ontwikkelstrategie in 2023.
Gronden Kooikerspad Streefkerk		26.000		Op een gedeelte van de gronden wordt de mogelijkheid voor flexwoningen bekeken. Eind 2023 krijgen we daar meer duidelijkheid over.
Gronden Trapveld Wijngaarden		7.400		Deze gronden worden wellicht (deels) ingezet voor uitbreiding van de begraafplaats die er naast ligt.
Totaal strategische gronden/pijplijn projecten	€ 3.149.000	364.371	€ 9	Gemiddeld per m2

3. Financiële begroting

3.1 Geprognotiseerde balans

Geprognotiseerde balans X € 1 miljoen													
ACTIVA	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	PASSIVA	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Immateriële vaste activa	0	0	0	0	0	0	Algemene reserve	32	27	27	34	36	36
Materiële vaste activa	150	230	240	253	270	279	Bestemmingsreserves	95	100	100	99	98	97
Financiële vaste activa - Kapitaalverstrekkingen	6	6	6	6	6	6	Resultaat	8	3	1	-2	-2	0
Financiële vaste activa - Leningen	8	6	5	5	5	5	Voorzieningen	25	24	22	21	19	19
Financiële vast activa -Uitzettingen > 1 jaar	6	6	3	0	0	0	Vaste schuld	33	100	110	116	136	144
Totaal vaste activa	170	248	254	264	281	290	Totaal vaste passiva	193	254	260	268	287	296
Voorraden: Onderhanden werk & Overige grond en hulpstoffen	4	4	4	4	4	4	Vlottende schuld	8	8	8	8	8	8
Uitzetting <1 jaar	27	10	10	10	10	10	Overlopende passiva	6	6	6	6	6	6
Liquide middelen	0	0	0	0	0	0							
Overlopende activa	6	6	6	6	6	6							
Totaal vlottende activa	37	20	20	20	20	20	Totaal vlottende passiva	14	14	14	14	14	14
TOTAAL ACTIVA	207	268	274	284	301	310		207	268	274	282	301	310

Ten opzichte van 2023 is de materiële vaste activa toegenomen. Hiervoor is extra financiering nodig. Desondanks is de financiële positie uitstekend door de reservepositie.

3.2 Overzicht van baten en lasten

Programma's 1 t/m 4

Bedragen X € 1.000	Rek. 2022	Rek. 2022	Rek. 2022	Begr. 2023	Begr. 2023	Begr. 2023	Begr. 2024	Begr. 2024	Begr. 2024	2025	2025	2025	2026	2026	2026	2027	2027	2027
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
P1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid	20.687	-7.725	12.962	24.177	-8.036	16.141	23.308	-6.776	16.533	22.040	-5.837	16.203	24.370	-7.732	16.637	24.967	-7.735	17.232
P2 Economie, Energie en Buiten	17.806	-12.769	5.037	21.388	-14.837	6.551	20.661	-14.855	5.806	20.429	-14.555	5.873	20.311	-15.632	4.678	20.236	-14.597	5.639
P3 Welzijn, Sociaal en Cultuur	47.699	-12.081	35.618	52.112	-14.133	37.979	50.036	-10.758	39.278	50.159	-11.276	38.883	50.411	-11.456	38.954	50.621	-11.167	39.454
P4 Bestuur en Veiligheid	9.489	-656	8.833	8.911	-548	8.363	9.786	-926	8.860	9.782	-936	8.847	9.861	-1.059	8.803	9.861	-1.058	8.803
Het geraamde totaal van baten en lasten	95.680	-33.230	62.449	106.588	-37.554	69.034	103.792	-33.315	70.477	102.410	-32.604	69.806	104.953	-35.880	69.073	105.684	-34.557	71.128

Algemene dekkingsmiddelen

Bedragen X € 1.000	Rek. 2022	Rek. 2022	Rek. 2022	Begr. 2023	Begr. 2023	Begr. 2023	Begr. 2024	Begr. 2024	Begr. 2024	2025	2025	2025	2026	2026	2026	2027	2027	2027
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
T05 Treasury	-490	-715	-1.205	-856	-573	-1.429	-2.598	-564	-3.161	-2.568	-286	-2.854	-2.790	-280	-3.070	-3.051	-280	-3.331
T061 OZB woningen	239	-5.422	-5.182	381	-5.598	-5.217	338	-5.824	-5.486	338	-5.918	-5.580	338	-6.012	-5.674	338	-6.108	-5.771
T062 OZB-niet woningen	274	-2.986	-2.711	227	-3.162	-2.935	226	-3.298	-3.072	226	-3.351	-3.125	226	-3.405	-3.178	226	-3.459	-3.233
T064 Belastingen Overig	109	-32	76	124	-28	96	101	-28	73	101	-26	75	101	-26	75	101	-26	75
T07 Alg uitkering en ov uitkering Gem fonds	9	-70.702	-70.694	8	-72.620	-72.612	8	-77.940	-77.932	8	-81.047	-81.039	8	-77.067	-77.059	8	-79.554	-79.546
T08 Overige baten en lasten	997	-42	956	678	0	678	975	0	975	2.610	0	2.610	4.062	0	4.062	5.388	0	5.388
Totaal	1.138	-79.898	-78.760	562	-81.980	-81.418	-950	-87.654	-88.604	715	-90.628	-89.913	1.945	-86.791	-84.845	3.010	-89.428	-86.418

Overhead, vennootschapsbelasting en overige baten en lasten

Bedragen X € 1.000	Rek. 2022	Rek. 2022	Rek. 2022	Begr. 2023	Begr. 2023	Begr. 2023	Begr. 2024	Begr. 2024	Begr. 2024	2025	2025	2025	2026	2026	2026	2027	2027	2027
--------------------	--------------	--------------	--------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Begroting 2024 - 80

	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
T04 Overhead	13.191	-288	12.903	16.822	-136	16.685	17.040	-93	16.947	16.864	-77	16.787	16.892	-77	16.815	16.918	-86	16.832
T09 Vennootschapsbelasting (VpB)	-568	0	-568	8	0	8	8	0	8	8	0	8	8	0	8	8	0	8
T10 Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	12.624	-288	12.335	16.830	-136	16.694	17.048	-93	16.955	16.872	-77	16.796	16.900	-77	16.824	16.926	-86	16.840
Bedragen X € 1.000	Rek. 2022	Rek. 2022	Rek. 2022	Begr. 2023	Begr. 2023	Begr. 2023	Begr. 2024	Begr. 2024	Begr. 2024	2025	2025	2025	2026	2026	2026	2027	2027	2027
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Totaal raming	109.487	-113.417	-3.930	124.160	-	4.489	119.89	-	-1.172	119.99	-	-3.311	123.79	-	1.051	125.62	-	1.550

Mutaties reserves

Bedragen X € 1.000	Rek. 2022	Rek. 2022	Rek. 2022	Begr. 2023	Begr. 2023	Begr. 2023	Begr. 2024	Begr. 2024	Begr. 2024	2025	2025	2025	2026	2026	2026	2027	2027	2027
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
P1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid	15.877	-16.545	-667	6.325	-7.075	-750	3.231	-2.865	366	3.091	-2.928	164	3.091	-3.413	-322	3.091	-3.677	-585
P2 Economie, Energie en Buiten	2.499	-3.899	-1.399	969	-3.237	-2.268	884	-1.494	-611	75	-809	-734	75	-432	-357	75	-432	-357
P3 Welzijn, Sociaal en Cultuur	1.789	-2.848	-1.059	0	-2.640	-2.640	0	-386	-386	0	-386	-386	0	-386	-386	0	-386	-386
P4 Bestuur en Veiligheid	35	-66	-30	0	-65	-65	0	-31	-31	0	-31	-31	0	-31	-31	0	-31	-31
Algemene dekkingsmiddelen	3.164	-4.203	-1.038	55	-605	-549	1.055	0	1.055	6.055	0	6.055	2.055	0	2.055	55	0	55
Overhead	304	-915	-611	0	-1.572	-1.572	0	-8	-8	0	-8	-8	0	-8	-8	0	-8	-8
RES	8.785	0	8.785	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VPB	0	-5	-5	0	-5	-5	0	-5	-5	0	-5	-5	0	-5	-5	0	-5	-5
Totaal mutaties reserves	32.455	-28.480	3.976	7.349	-15.199	-7.850	5.169	-4.789	381	9.222	-4.167	5.054	5.222	-4.276	946	3.222	-4.539	-1.318

Totaal

Bedragen X € 1.000	Rek. 2022	Rek. 2022	Rek. 2022	Begr. 2023	Begr. 2023	Begr. 2023	Begr. 2024	Begr. 2024	Begr. 2024	2025	2025	2025	2026	2026	2026	2027	2027	2027
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Het geraamde resultaat	141.897	-141.897	0	134.870	-	0	125.059	-	-791	129.220	-	1.743	129.020	-	1.997	128.842	-	232

3.3 Verschillen tussen de begroting 2024 en 2023

De verschillen tussen de begroting 2024 en de begroting 2023 na wijziging zijn:

Bedragen x € 1.000	Begroting 2023 (na wijziging)	Begroting 2024	Vershil
P1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid	-15.391	-16.898	-1.507
P2 Economie, Energie en Landschap	-4.283	-5.196	-913
P3 Welzijn, Sociaal en Cultuur	-35.339	-38.891	-3.552
P4 Bestuur en Veiligheid	-8.297	-8.829	-532
AD Algemene Dekkingsmiddelen en onvoorzien	81.968	87.549	5.581
OV Overhead	-15.113	-16.939	-1.826
VPB Vennootschapsbelasting	-3	-3	0
Totaal	3.542	791	-2.749

Programma's 1 t/m 4

De beleidsintensiveringen zijn opgenomen in de toelichting op de programma's. Voorbeelden van mutaties zijn:

- Bijdrage Gemeenschappelijke Regelingen DG&J, SOJ, Avres, Veiligheidsregio
- Kosten voor inhuur personeel
- Projectkosten economie en toerisme
- Aanbesteding jeugdprofessionals
- Compensatieregeling voogdij

Algemene Dekkingsmiddelen en onvoorzien

- De algemene uitkering is in 2024 hoger dan in 2023.

Overhead

- De stijging van de overhead wordt voornamelijk veroorzaakt door stijgende loonkosten.

Vennootschapsbelasting

- Geen afwijkingen

3.4 Jaarlijks terugkerende arbeidskosten

De jaarlijks terugkerende arbeidskosten in de meerjarenbegroting 2024-2027 zijn:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2024	2025	2026	2027
Salarissen en sociale lasten	25.638	25.332	25.234	25.234
Flexibel budget salarissen (Kadernota 2023)	495	495	495	495
Overige loonbetalingen	135	135	135	135
Salarissen en sociale lasten stagiaires	15	15	15	15
Vergoedingen woon-werkverkeer	392	392	392	392
Salariskosten voormalig personeel	37	37	37	37
Uitkeringen voormalig personeel	5	5	5	5
Totaal	26.718	26.411	26.314	26.314

3.5 Mutaties algemene reserve

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Vermeerderingen ten laste van de exploitatie of andere reserves	Verminderingen ten gunste van de exploitatie
Kadernota 2023: Winstname Melkweg 1e fase	89	
Zomernota 2024: Winstname Doetse Vliet III	268	
Kadernota 2024: Algemene Uitkering	1.000	
Begroting 2024: Vennootschapsbelasting 2024		5
B&W 3-10-2023: RV Uitv.progr.duurzaamheid en klimaat		719
Totale mutatie	1357	724

3.6 Grondslagen waarop ramingen zijn gebaseerd

Technische uitgangspunten begroting 2024

Algemene uitgangspunten

Bij opstelling van de (meerjaren)begroting 2024-2027 gaan we uit van de volgende algemene kaders:

1. De eerste jaarschijf (= 2024) van de meerjarenraming sluit zonder incidentele baten en lasten positief. Indien dit niet kan worden gerealiseerd dient in ieder geval de laatste jaarschijf (= 2027) structureel in evenwicht te zijn (richtlijn Provinciaal toezicht). Daarnaast wordt gestreefd naar een duurzaam financieel evenwicht in iedere jaarschijf.
2. De staat van incidentele baten en lasten is de basis waarop de Provincie beoordeeld of de begroting structureel sluitend is.
3. Belastingen en heffingen 2024 worden gebaseerd op de uitgangspunten en besluiten die zijn vastgesteld bij de harmonisatie van het belastingbeleid voor Molenlanden in 2019. Voor begraven zijn de tarieven in 2020 geharmoniseerd.

Technische uitgangspunten

Binnen de genoemde algemene kaders gelden de volgende technische uitgangspunten voor het opstellen van de Begroting en Meerjarenraming:

- Realistische raming op basis van gegevens jaarstukken 2022 en begroting 2023.
- Inflatie nemen we volgens de notitie “Bezuinigingen, fase 1”, alleen en voor zover onvermijdelijk op voor bijdragen aan Gemeenschappelijke Regelingen en uitgaven voor contributies. In

de nieuwe beheerplannen buitenruimte zijn inflatoire effecten meegenomen. Alle andere budgetten indexeren we vooralsnog niet geïndexeerd.

- Geen toevoeging van rente aan reserves.
- Algemene uitkering uit het Gemeentefonds nemen we meerjarig op op basis van lopende prijzen en voor inflatie vanaf 2024 (als stelpost) op basis van de gegevens van de mei- en septembercirculaire 2023.
- Ramingen voor Gemeenschappelijke Regelingen baseren we op de begroting van de betreffende Gemeenschappelijke Regeling.
- Dividenden van verbonden partijen baseren we op het ontvangen dividend 2023 of het door de vennootschap in het vooruitzicht gesteld in 2024 uit te keren dividend.
- Ramingen sociaal domein baseren we op verwachte uitgaven; er is geen relatie (meer) met de inkomsten uit het Gemeentefonds.
- Voor onvoorziene uitgaven nemen we geen bedrag meer op.
- We houden rekening met stijging van loonkosten (werkgeverslasten) en CAO-ontwikkelingen. De loonkosten worden voor de jaren 2023 t/m 2027 geïndexeerd met respectievelijk 4,0%, 5,2%, 5,8%, 4,8% en 4,2% zoals aangegeven in de meicirculaire 2023. Dit is de inschatting die door het Rijk in de meicirculaire 2023 van het Gemeentefonds wordt aangegeven.
- Lastenverzwaringen voor inwoners en ondernemers in principe niet hoger dan de inflatie.

Rente

- Het rentepercentage voor berekeningen van heffingen en retributies en doorbelasting aan overige taakvelden wordt berekend via een rente-omslagpercentage. Dit renteomslagpercentage is bepaald op 1,5%.

- De rentebaten van de uitzettingen van de voormalige gemeente Giessenlanden nemen we niet mee in de berekening van het rentepercentage. Deze rentebaten maken deel uit van de algemene middelen.
- Rentepercentage voor eventueel kortlopende financiering (kasgeldleningen) is 0,5% in 2024, 2025, 2026 en 2027.
- Rentebaten 2024 in verband met verwachte uitzettingen per ultimo 2023 verantwoorden we als algemeen dekkingsmiddel.

Opbrengsten

- Indexatie tarieven voor verhuur van ruimten en diensten aan derden, zijn volgens de Consumenten Prijs Index (CPI) 2024 zoals die is opgenomen in de meicirculaire 2023; 3,9% Tenzij anders in het huurcontract is bepaald.
- Opbrengsten gemeentelijke belastingen verhogen we volgens het vastgestelde Belastingbeleid Molenlanden 2019, verhoogd met de voor 2024 verwachte inflatie, zoals aangegeven in de meicirculaire 2023 (3,9%).

Grondexploitaties

- Jaarlijks stellen we een Nota Grondprijzen en Parameters vast, die onder meer inzicht geeft in de hoogte van de grondprijzen en parameters die als uitgangspunt gelden voor de jaarlijkse actualisatie van de grondexploitaties. Voor 2024 e.v. gelden de volgende parameters:

Overzicht parameters:

	2024	2025	2026	2027
Kostenstijging	4,0%	4,0%	2,0%	2,0%
Opbrengstenstijging	0,0%	0,0%	2,0%	2,0%
Rente	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%

Kostentoerekening

- Integrale kostentoerekening gebeurt op basis van capaciteitsinzet aan projecten, investeringen civiele werken, grondexploitaties. Door tijdverantwoording per project geven we hier invulling aan. Dit geldt voor zowel interne- als externe medewerkers.
- Tarieven voor heffingen, retributies, en overige diensten baseren we op integrale kostprijsstarieven.
- Specifiek voor de rioolheffing gaan we uit van de tariefontwikkeling, volgens het vastgestelde GRP 2020 (jaarlijks +3%).
- Specifiek voor de Begraafrechten houden we, zo mogelijk, rekening met de effecten van het vastgesteld beleid voor begraafplaatsen en begraven. Het tarief stijgt jaarlijks, naast de inflatie, met 3%.
- In de tarieven voor heffingen en retributies is btw-compensatie opgenomen.

3.7 Overzicht van baten en lasten per taakveld

Taakveld	2024			2025			2026			2027		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
TO BESTUUR EN ONDER-STEUNING												
T01 Bestuur	2.758.746	0	-2.758.746	2.747.432	0	-2.747.432	2.747.039	0	-2.747.039	2.746.647	0	-2.746.647
T02 Burgerzaken	1.660.041	855.688	-804.353	1.668.370	865.688	-802.682	1.747.925	989.688	-758.237	1.747.868	989.688	-758.180
T03 Beheer overige gebouwen en gronden	881.184	55.565	-825.619	883.264	56.915	-826.349	878.381	56.915	-821.466	877.987	56.915	-821.072
T04 Overhead	17.039.548	92.735	-16.946.813	16.863.947	76.608	-16.787.339	16.891.999	76.608	-16.815.391	16.917.751	85.608	-16.832.143
T05 Treasury	-2.597.663	563.562	3.161.225	-2.567.629	286.276	2.853.905	-2.789.891	280.155	3.070.046	-3.050.997	280.195	3.331.192
T061 OZB woningen	337.945	5.824.397	5.486.453	337.945	5.917.587	5.579.643	337.945	6.012.269	5.674.324	337.945	6.108.465	5.770.521
T062 OZB-niet woningen	226.015	3.298.120	3.072.104	226.015	3.350.889	3.124.874	226.015	3.404.504	3.178.488	226.015	3.458.976	3.232.960
T064 Belastingen Overig	101.129	27.800	-73.329	101.129	26.300	-74.829	101.129	26.300	-74.829	101.129	26.300	-74.829
T07 Alg uitkering en ov uitkering Gem fonds	8.034	77.940.342	77.932.308	8.034	81.047.042	81.039.008	8.034	77.067.306	77.059.272	8.034	79.554.388	79.546.354
T08 Overige baten en lasten	975.000	0	-975.000	2.610.000	0	-2.610.000	4.062.000	0	-4.062.000	5.387.882	0	-5.387.882
T09 Vennootschapsbelasting (VpB)	8.286	0	-8.286	8.286	0	-8.286	8.286	0	-8.286	8.286	0	-8.286
T10 Mutaties reserves	5.169.434	4.788.781	-380.653	9.221.688	4.167.433	-5.054.255	5.221.688	4.275.827	-945.861	3.221.688	4.539.252	1.317.564
TO BESTUUR EN ONDER-STEUNING	26.567.698	93.446.990	66.879.291	32.108.479	95.794.739	63.686.260	29.440.550	92.189.571	62.749.021	28.530.235	95.099.787	66.569.552
T1 VEILIGHEID												
T11 Crisisbeheersing en Brandweer	4.697.704	68.051	-4.629.653	4.696.935	67.317	-4.629.618	4.696.900	66.564	-4.630.336	4.696.865	65.794	-4.631.071
T12 Openbare orde en veiligheid	669.512	2.500	-667.012	669.512	2.500	-667.012	669.512	2.500	-667.012	669.512	2.500	-667.012
T1 VEILIGHEID	5.367.216	70.551	-5.296.665	5.366.447	69.817	-5.296.630	5.366.412	69.064	-5.297.348	5.366.377	68.294	-5.298.083
T2 VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT												
T21 Verkeer en vervoer	9.239.403	717.718	-8.521.685	9.587.961	722.669	-8.865.293	10.433.613	728.169	-9.705.444	11.060.937	734.098	-10.326.839
T22 Parkeren	256.087	196.323	-59.764	254.450	196.323	-58.127	252.823	196.323	-56.500	251.209	196.323	-54.886
T25 Openbaar vervoer	216.971	0	-216.971	215.841	0	-215.841	214.710	0	-214.710	211.039	0	-211.039
T2 VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT	9.712.461	914.041	-8.798.421	10.058.252	918.992	-9.139.260	10.901.147	924.492	-9.976.655	11.523.186	930.421	-10.592.764
T3 ECONOMIE												

Begroting 2024 - 87

T31 Handel, ambacht en industrie	134.076	0	-134.076	134.076	0	-134.076	134.076	0	-134.076	134.076	0	-134.076
T32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	5.500	94.564	89.064									
T33 Bedrijfsloket en -regelingen	338.200	62.445	-275.755	338.129	62.445	-275.684	123.059	62.445	-60.614	122.988	62.445	-60.543
T34 Economische promotie	1.192.548	222.940	-969.608	1.090.259	223.631	-866.628	1.070.936	224.333	-846.603	1.067.599	225.046	-842.553
T3 ECONOMIE	1.670.324	379.949	-1.290.375	1.562.464	286.076	-1.276.388	1.328.071	286.778	-1.041.292	1.324.663	287.491	-1.037.172
T4 ONDERWIJS												
T41 Openbaar basisonderwijs	161.502	0	-161.502	161.502	0	-161.502	161.502	0	-161.502	161.502	0	-161.502
T42 Onderwijshuisvesting	2.007.760	566.252	-1.441.507	2.022.704	566.252	-1.456.451	2.002.841	566.252	-1.436.588	2.021.407	566.252	-1.455.155
T43 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.948.034	955.836	-1.992.198	2.944.301	946.186	-1.998.115	2.961.275	946.186	-2.015.089	3.190.688	946.186	-2.244.502
T4 ONDERWIJS	5.117.295	1.522.088	-3.595.207	5.128.506	1.512.438	-3.616.068	5.125.617	1.512.438	-3.613.179	5.373.597	1.512.438	-3.861.159
T5 SPORT, CULTUUR EN RECREATIE												
T51 Sportbeleid en activering	775.046	295.373	-479.672	818.829	295.367	-523.462	903.849	276.584	-627.265	762.878	2.200	-760.678
T52 Sportaccomodaties	3.197.129	795.031	-2.402.098	3.246.382	800.475	-2.445.907	3.016.176	805.917	-2.210.259	3.033.041	805.917	-2.227.123
T53 Cultuurpresentatie,-productie,participatie	195.521	27.718	-167.803	160.521	13.859	-146.662	125.521		-125.521	125.521		-125.521
T54 Musea	118.601	0	-118.601	118.601	0	-118.601	118.601	0	-118.601	118.601	0	-118.601
T55 Cultureel erfgoed	295.090	186.000	-109.090	295.281	186.000	-109.281	293.365	150.000	-143.365	304.459	150.000	-154.459
T56 Media	601.492	0	-601.492	601.492	0	-601.492	601.492	0	-601.492	601.492	0	-601.492
T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	5.362.940	647.045	-4.715.895	5.158.700	461.125	-4.697.575	5.515.389	691.845	-4.823.544	5.341.129	389.785	-4.951.344
T5 SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	10.545.819	1.951.168	-8.594.651	10.399.806	1.756.827	-8.642.979	10.574.393	1.924.347	-8.650.046	10.287.120	1.347.902	-8.939.217
T6 SOCIAAL DOMEIN												
T61 Samenkracht en burgerparticipatie	6.124.698	1.059.022	-5.065.676	5.858.464	1.057.926	-4.800.538	5.810.082	1.022.890	-4.787.193	5.688.390	785.774	-4.902.616

Begroting 2024 - 88

T62 Toegang en eerste- lijnsvoorzieningen	3.662.115	1.770	-3.660.345	3.642.115	1.770	-3.640.345	3.642.115	1.770	-3.640.345	3.642.115	1.770	-3.640.345
T63 Inkomenvoorzienin- gen	9.676.029	6.870.468	-2.805.561	9.617.808	6.774.912	-2.842.896	9.598.353	6.774.912	-2.823.441	9.608.353	6.774.912	-2.833.441
T64 WSW en beschut werk	1.274.504	0	-1.274.504	1.274.504	0	-1.274.504	1.274.504	0	-1.274.504	1.274.504	0	-1.274.504
T65 Arbeidsparticipatie	1.972.397	10.000	-1.962.397	1.972.397	10.000	-1.962.397	1.972.397	10.000	-1.962.397	1.972.397	10.000	-1.962.397
T66 Maatwerk-voorzienin- gen (WMO)	2.595.827	338.000	-2.257.827	2.595.827	338.000	-2.257.827	2.595.827	338.000	-2.257.827	2.595.827	338.000	-2.257.827
T671 Maatwerkdienst-ver- lening 18+	58.814		-58.814	58.814	147.125	88.311	58.814	147.125	88.311	58.814	147.125	88.311
T671A Hulp bij het huis- houden (WMO)	2.865.000	0	-2.865.000	2.867.000	0	-2.867.000	2.867.000	0	-2.867.000	2.867.000	0	-2.867.000
T671B Begeleiding (WMO)	1.200.000	0	-1.200.000	1.200.000	0	-1.200.000	1.200.000	0	-1.200.000	1.200.000	0	-1.200.000
T671C Dagbesteding (WMO)	1.201.381	0	-1.201.381	1.193.881	0	-1.193.881	1.193.881	0	-1.193.881	1.193.881	0	-1.193.881
T671D Overige maatwerk- arrangementen (WMO)	95.000	0	-95.000	95.000	0	-95.000	95.000	0	-95.000	95.000	0	-95.000
T672 Maatwerkdienst-ver- lening 18-	229.373		-229.373	229.373		-229.373	200.190		-200.190	200.190		-200.190
T672A Jeugdhulp begelei- ding	2.355.594	6.021	-2.349.573	2.355.594	6.021	-2.349.573	2.349.573		-2.349.573	2.349.573		-2.349.573
T672B Jeugdhulp behande- ling	258.396	0	-258.396	258.396	0	-258.396	258.396	0	-258.396	258.396	0	-258.396
T672C Jeugdhulp dagbe- steding	817.823	0	-817.823	817.823	0	-817.823	817.823	0	-817.823	817.823	0	-817.823
T672D Jeugdhulp zonder verblijf overig	14.620	0	-14.620	14.620	0	-14.620	14.620	0	-14.620	14.620	0	-14.620
T673A Pleegzorg	717.889	0	-717.889	717.889	0	-717.889	717.889	0	-717.889	717.889	0	-717.889
T673B Gezinsgericht	338.169	0	-338.169	338.169	0	-338.169	338.169	0	-338.169	338.169	0	-338.169
T673C Jeugdhulp met ver- blijf overig	1.347.989	0	-1.347.989	1.347.989	0	-1.347.989	1.347.989	0	-1.347.989	1.347.989	0	-1.347.989
T674A Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	2.069.637	0	-2.069.637	2.069.637	0	-2.069.637	2.069.637	0	-2.069.637	2.069.637	0	-2.069.637
T674B Jeugdhulp cri- sis/LTA/GGZ-verblijf	909.583	0	-909.583	909.583	0	-909.583	909.583	0	-909.583	909.583	0	-909.583
T674C Gesloten plaatsing	310.660	0	-310.660	300.503	0	-300.503	300.503	0	-300.503	300.503	0	-300.503
T681 Geëscaleerde zorg 18+	902.326	819.655	-82.671	1.393.096	1.310.425	-82.671	1.784.873	1.702.202	-82.671	2.093.781	2.011.110	-82.671
T681A Beschermd wonen (WMO)	38.448	0	-38.448	38.448	0	-38.448	38.448	0	-38.448	38.448	0	-38.448
T681B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	52.157	0	-52.157	42.000	0	-42.000	42.000	0	-42.000	42.000	0	-42.000

Begroting 2024 - 89

T682 Geëscaleerde zorg 18-	493.788	0	-493.788	493.788	0	-493.788	493.788	0	-493.788	493.788	0	-493.788
T682A Jeugdbescherming	900.045	0	-900.045	900.045	0	-900.045	900.045	0	-900.045	900.045	0	-900.045
T682B Jeugdreclassering	78.826	0	-78.826	78.826	0	-78.826	78.826	0	-78.826	78.826	0	-78.826
T6 SOCIAAL DOMEIN	42.561.087	9.104.936	-	42.681.588	9.646.179	-	42.970.325	9.996.899	-	43.167.541	10.068.691	-33.098.850
			33.456.151			33.035.408			32.973.426			
T7 VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU												
T71 Volksgezondheid	2.379.812	188.583	-2.191.229	2.376.809	188.580	-2.188.229	2.274.911	86.682	-2.188.229	2.188.229		-2.188.229
T72 Riolering	3.663.197	5.665.267	2.002.070	3.771.476	5.692.430	1.920.954	3.898.821	6.474.927	2.576.106	3.996.731	5.674.647	1.677.916
T73 Afval	5.399.657	6.671.017	1.271.360	5.399.361	6.670.919	1.271.558	5.399.066	6.670.821	1.271.756	5.398.770	6.670.821	1.272.051
T74 Milieubeheer	3.288.257	145.000	-3.143.257	3.098.556	37.500	-3.061.056	2.721.564	37.500	-2.684.064	2.721.564	37.500	-2.684.064
T75 Begraafplaatsen	1.276.627	1.346.370	69.743	1.437.991	1.407.287	-30.703	1.447.991	1.470.532	22.541	1.452.983	1.536.347	83.364
T7 VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	16.007.551	14.016.237	-1.991.314	16.084.194	13.996.717	-2.087.477	15.742.354	14.740.463	-1.001.891	15.758.278	13.919.316	-1.838.962
T8 VOLKSHUISVEST, RO EN STED.VERNIEUWING												
T81 Ruimtelijke Ordening	2.021.275	304.900	-1.716.375	1.922.679	304.900	-1.617.779	1.772.679	274.900	-1.497.779	1.752.679	274.900	-1.477.779
T82 Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)	2.205.357	2.409.196	203.839	1.523.527	1.474.470	-49.057	3.415.486	3.391.429	-24.057	3.415.486	3.391.429	-24.057
T83 Wonen en bouwen	3.283.256	1.730.682	-1.552.574	2.383.666	1.715.273	-668.393	2.382.808	1.712.365	-670.443	2.342.918	1.709.313	-633.605
T8 VOLKSHUISVEST, RO EN STED.VERNIEUWING	7.509.888	4.444.778	-3.065.110	5.829.872	3.494.643	-2.335.229	7.570.973	5.378.694	-2.192.279	7.511.083	5.375.642	-2.135.441
Totaal	125.059.338	125.850.738	791.400	129.219.607	127.476.429	-1.743.178	129.019.841	127.022.746	-1.997.095	128.842.080	128.609.984	-232.096

3.8 Incidentele baten en lasten

Programma	Jaarschijf 2024		Jaarschijf 2025		Jaarschijf 2026		Jaarschijf 2027	
Bedragen x €	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
<u>Incidentele baten en lasten:</u>								
1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid	220.850	267.896	.					
2 Economie, Energie en Buiten		89.064	.					
Algemene dekkingsmiddelen	1.000.000		6.000.000		2.000.000			
Subtotaal incidentele baten en lasten	1.220.850	356.960	6.000.000	0	2.000.000	0	0	0
<u>Incidentele reservemutaties:</u>								
1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid	267.896	220.850						
2 Economie, Energie en Buiten	808.549	1.301.978		616.992		240.000		240.000
Vennootschapsbelasting		5.000		5.000		5.000		5.000
Subtotaal incidentele reservemutaties	1.076.445	1.527.828	0	621.992	0	245.000	0	245.000
Totaal incidentele baten en lasten	2.297.295	1.884.788	6.000.000	621.992	2.000.000	245.000	0	245.000
Saldo incidentele baten en lasten		-412.507		-5.378.008		-1.755.000		245.000

Toelichting incidentele baten en lasten bedragen hoger dan € 25.000 (conform financiële verordening):

1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid

De baten betreffen winstname van een pand; € 267.896. De lasten betreffen de kosten voor de implementatie van de Omgevingswet. Hier is een wettelijke termijn aan verbonden, de verwachte inwerkingtreding is op dit moment 01-01-2024. Er is een reserve Omgevingswet ter dekking van de exploitatiekosten van € 220.850. Na volledige implementatie van de Omgevingswet wordt de reserve opgeheven, uiterlijk in 2024.

2 Economie, Energie en Buiten

De baten zijn de winstnames van gronden; € 89.064.

Algemene dekkingsmiddelen

De lasten zijn de extra toevoegingen aan de algemene reserve uit Algemene Uitkering cf. meicirculaire 2022; € 8.500.000 en cf. septembercirculaire; € 5.000.000. Bij besluitvorming vaststelling Kadernota 2023 resp. Begroting 2023 is de meerjarenraming specifiek vastgesteld incl. deze mutatie. Bij besluitvorming vaststelling Kadernota 2024 is besloten om voor 2024 € 4.500.000 vrij te laten vallen ten gunste van de exploitatie. Resteert voor 2024 een saldo van € 1.000.000.

Toelichting incidentele reservemutaties

Beheerprogramma	Reden van de mutatie	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
<i>Bedragen x €</i>		2024	2024	2025	2025	2026	2026	2027	2027
Programma 1: Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid		220.850	267.896	0	0	0	0	0	0
-Reserve Omgevingswet	Invoering Omgevingswet	220.850							
-Algemene reserve	Winstname Plan Doetse Vliet III		267.896						
Programma 2: Economie, Energie en Buiten		1.301.978	808.549	616.992	0	240.000	0	240.000	0
-Algemene reserve	Winstname Melkweg 1e fase		89.064						
-Algemene reserve	Dotatie reserve Duurzaamheid	719.485							
-Reserve Duurzaamheid	Bijdrage aan exploitatie	240.000		240.000		240.000		240.000	
-Reserve Duurzaamheid	Dotatie Algemene reserve		719.485						
-Reserve Duurzaamheid	Uitvoeringsprogr. duurzaamheid	342.493		376.992					
Vennootschapsbelasting		5.000	0	5.000	0	5.000	0	5.000	0
-Algemene reserve	Vennootschapsbelasting	5.000		5.000		5.000		5.000	
Totaal		1.527.828	1.076.445	621.992	0	245.000	0	245.000	0

Structurele reservemutaties

Programma	Jaarschijf 2024		Jaarschijf 2025		Jaarschijf 2026		Jaarschijf 2027	
<i>Bedragen x €</i>	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid	3.037.792	2.644.145	3.166.491	2.927.898	3.166.491	3.413.284	3.166.491	3.676.709
2 Economie, Energie en Buiten		192.172		192.172		192.172		192.172
3 Welzijn, Sociaal en Cultuur		386.378		386.378		386.378		386.378
4 Bestuur en Veiligheid		30.608		31.343		31.343		31.343
Algemene dekkingsmiddelen	1.055.197		6.055.197		2.055.197		55.197	
Overhead		7.650		7.650		7.650		7.650

Begroting 2024 - 92

Vennootschapsbelasting								
Totaal structurele reservemutaties	4.092.989	3.260.953	9.221.688	3.545.441	5.221.688	4.030.827	3.221.688	4.294.252
Saldo structurele reservemutaties		-832.036		-5.676.247		-1.190.861		1.072.564

Toelichting structurele reservemutaties

Beheerprogramma	Reden van de mutatie	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
<i>Bedragen x €</i>		2024	2024	2025	2025	2026	2026	2027	2027
<u>Programma 1: Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid</u>		2.644.145	3.037.792	2.927.898	3.166.491	3.413.284	3.166.491	3.676.709	3.166.491
-Reserve Kapitaallasten	Kapitaallasten diversen	250.640		250.640		250.640		250.640	
-Reserve Kapitaallasten Wegen	Kapitaallasten wegenbeheer	1.144.538		1.398.681		1.886.119		2.152.218	
-Reserve Kapitaallasten Wegen	Kapitaallasten wegenbeheer		2.836.000		2.933.000		2.933.000		2.933.000
-Reserve Kapitaallasten Wegen	Beheerplan Buitenruimte		75.000		75.000		75.000		75.000
-Reserve Kapitaallasten	Kapitaallasten scholen		95.018		118.773		118.773		118.773
-Reserve Kapitaallasten	Kapitaallasten Scholen	735.499		759.462		757.410		754.735	
-Reserve Kapitaallasten	Kapitaallasten Sportvelden		31.774		39.718		39.718		39.718
-Reserve Kapitaallasten	Kapitaallasten Sportacc.	513.468		519.115		519.115		519.115	
<u>Programma 2: Economie, Energie en Buiten</u>		192.172	0	192.172	0	192.172	0	192.172	0
-Reserve Kapitaallasten	Kapitaallasten panden	164.739		164.739		164.739		164.739	
-Reserve Kapitaallasten	Begraafplaatsen	27.433		27.433		27.433		27.433	
<u>Programma 3: Welzijn, Sociaal en Cultuur</u>		386.378	0	386.378	0	386.378	0	386.378	0
-Reserve Kapitaallasten	Kapitaallasten panden	386.378		386.378		386.378		386.378	
<u>Programma 4: Bestuur en Veiligheid</u>		30.608	0	31.343	0	31.343	0	31.343	0
-Reserve Kapitaallasten	Brandweerkazernes	30.608		31.343		31.343		31.343	
<u>Algemene dekkingsmiddelen</u>		0	1.055.197	0	6.055.197	0	2.055.197	0	55.197

Begroting 2024 - 93

en onvoorziene uitgaven									
-Reserve Kapitaallasten	Bijdrage t.l.v. exploitatie		55.197		55.197		55.197		55.197
-Algemene reserve	Exploitatiesaldo		1.000.000		6.000.000		2.000.000		0
Overhead		7.650	0	7.650	0	7.650	0	7.650	0
-Reserve kapitaallasten	Klantencontact	7.650		7.650		7.650		7.650	
Totaal		3.260.953	4.092.989	3.545.441	9.221.688	4.030.827	5.221.688	4.294.252	3.221.688

Structureel begrotingssaldo

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2024	2025	2026	2027
Saldo van baten en lasten	1.172	3.311	-1.051	-1.550
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-381	-5.054	-946	1.318
Begrotingssaldo na bestemming	791	-1.743	-1.997	-232
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	-413	-5.378	-1.755	245
Structureel begrotingssaldo	1.204	3.635	-242	-477

Toelichting hoogte reserves kapitaallasten:

- De hoogte van de reserve kapitaallasten investeringen is voldoende om de boekwaarde te kunnen dekken. Saldo reserve bedraagt € 64.650.027.
- De hoogte van de reserve kapitaallasten wegen is voldoende om de boekwaarde te kunnen dekken. Saldo reserve bedraagt € 28.154.140 en dit is voldoende voor de kapitaallasten t/m 2034 op basis van de beheerplannen BBR2021.

3.9 Stand en verloop van reserves en voorzieningen

Naam	Saldo 31-12-2022	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2024	Saldo 31-12-2025	Saldo 31-12-2026	Saldo 31-12-2027	Doel
Algemene reserve							
Algemene reserve	31.963.245	26.893.424	27.525.899	33.520.899	35.515.899	35.510.899	Nieuwe ontw./investeringen/inc. Lasten
Subtotaal	31.963.245	26.893.424	27.525.899	33.520.899	35.515.899	35.510.899	
Bestemmingsreserves							
Afwikkeling voorgaande jaren	2.901.810	0	0	0	0	0	Afwikkeling overgehevelde middelen
Duurzaamheid	1.216.691	1.795.691	1.555.691	1.315.691	1.075.691	835.691	Dekking duurzaamheidsprojecten
Duurzaamheid Investeringen	3.424.343	3.424.343	3.801.335	3.424.343	3.424.343	3.424.343	Dekking verduurzamen gem. gebouwen
Kapitaallasten	55.500.380	64.650.027	62.787.101	60.925.529	59.066.010	57.209.165	Dekking afschrijvingslasten van investeringen
Kapitaallasten Wegen	26.764.722	28.154.140	29.845.602	31.379.921	32.426.802	33.207.583	Dekking afschrijvingslasten van investeringen
Ontwikkeling recreatie/toerisme	75.000	78.500	82.000	85.500	89.000	92.500	Beleid recreatie/toerisme/platteland
Afval	2.099.069	1.578.769	1.578.769	1.578.769	1.578.769	1.578.769	Egalisatie afvalstoffenheffing
Klankborggroepen dorpsberaden	218.113	218.113	218.113	218.113	218.113	218.113	Initiatieven klankbordgroepen/dorpsberaden
Leefbaarheid Kinderdijk	63.818	63.818	63.818	63.818	63.818	63.818	Uitgaven voor leefbaarheid Kinderdijk
Omgevingswet	1.114.629	220.850	0	0	0	0	Dekking kosten invoering Omgevingswet
Toekomstvisie begraven	240.000	0	0	0	0	0	Dekking van kosten opstellen toekomstvisie
Slingelandse Plassen	759.902	0	0	0	0	0	Dekking onderhoud Slingelandse plassen
Sociaal Begeleidingsplan	188.387	188.387	188.387	188.387	188.387	188.387	Dekking kosten sociale begeleiding
Subtotaal	94.566.864	100.372.638	100.120.816	99.180.071	98.130.933	96.818.369	
TOTAAL RESERVES	126.530.109	127.266.062	127.646.715	132.700.970	133.646.831	132.329.268	
Voorzieningen							
Onderhoud Gebouwen	4.915.535	4.267.350	4.323.848	4.021.081	3.453.158	3.777.476	Op basis van meerjarenonderhoudsplan
Onderhoud openbare ruimte	1.317.643	1.262.351	1.039.515	1.148.824	935.076	1.476.824	Op basis van meerjarenonderhoudsplan
Wachtgelden wethouders	586.220	583.578	251.368	64.400	-0	-0	Verpl. wachtgelden wethouders

Begroting 2024 - 95

Pensioenvoorziening wethouders	3.623.613	3.832.343	4.038.213	4.240.885	4.440.297	4.636.383	Verpl. pensioenen huidige wethouders
Voormalig personeel	55.295	0	0	0	0	0	Verpl. voormalig personeel
Rioleringen	13.750.316	13.338.432	12.462.240	11.641.215	10.334.853	9.616.164	Op basis van gemeentelijk rioleringsplan
Afkoop onderhoud graven	565.793	520.790	476.736	433.526	391.327	350.157	Dekking onderhoudskosten graven
Afvalstoffen	89.993	89.993	89.993	89.993	89.993	89.993	Egalisatie afvalstoffenheffing
Verlofsparen	176.166	176.166	176.166	176.166	176.166	176.166	Verpl. gespaarde bovenwet. vakantie-uren
TOTAAL VOORZIENINGEN	25.080.574	24.071.003	22.858.077	21.816.090	19.820.869	20.123.162	
ALGEHEEL TOTAAL	151.610.683	151.337.065	150.504.792	154.517.060	153.467.701	152.452.430	

De voorziening Wachtgelden wethouders wordt bij de Najaarsnota 2023 op basis van de kennis van dat moment gemuteerd. Definitieve eindsaldi van alle voorzieningen worden bij het opstellen van de Jaarrekening berekend c.f. BBV voorschriften.

3.10 Investerings

Jaar	Investering	2024	2025	2026	2027	Afschrijving in jaren
	Investerings die onderdeel zijn van een project					
2025	BL-Bleskensgraaf Noord-Oost 2025		2.736.859			30
2025	BL-Bleskensgraaf Noord-Oost 2025		762.496			50
2024	GA-Ambachtsweg/Nijverheidsweg 2026	2.160.883				30
2024	GA-Ambachtsweg/Nijverheidsweg 2024	118.244				50
2026	GA-Voorstraat/Gelkenes 2025			1.747.200		30
2026	GA-Voorstraat/Gelkenes 2026			100.000		50
2027	GO Noordzijde, Postkade>komgrensOost2027				1.143.520	30
2027	GO Zuidzijde, Postkade>komgrensOost 2027				1.198.400	30
2026	GSB-Giessenburg Midden 2026			1.836.979		30
2026	GSB-Giessenburg Midden 2026			1.039.000		50
2026	GSB-Wetering 2026			2.534.414		30
2026	GSB-Wetering 2026			1.010.000		50
2027	HRN-Dorpsweg Noord 2027				1.722.347	30
2027	HRN-Dorpsweg Noord 2027				264.800	50

Begroting 2024 - 97

2026	HRN-Schans 2026			1.487.976		30
2026	HRN-Schans 2026			777.500		50
2027	LA-Menno van Coehoornsingel 2027				1.028.160	30
2027	LG-Menno van Coehoornsingel 2026				60.600	50
2024	LA-Wouter van Langherakelaan 2022	1.415.617				30
2024	LG-Wouter van Langherakelaan 2024	361.736				50
2024	LG-Bouwweg LG-Zuid verhardering2015/2018	150.000				30
2024	LG-Duikers bouwweg LG-Zuid 2015/2018	25.000				20
2025	NLL-Middelweg 2025		1.294.720			30
2025	NLL-Middelweg 2025		60.600			50
2027	NP-Hennepstraat/Nieuwpoortseweg 2027				872.641	30
2027	NP-Vuurkr-Hennepst/Nieuwpoortseweg 2027				109.100	50
2026	MLN-Vervanging openbaar groen 2026			113.693		25
2027	MLN-Vervanging openbaar groen 2027				116.535	25
2025	OT-A-en B-even,Vlietebrug,Kom->kom 2025		842.733			30
2025	OT-A-en B-even,Vlietebrug,Kom->kom 2025		69.200			50
2026	OT-Burg. Visserswerf 2026			850.517		30
2026	OT-Burg. Visserswerf 2026			60.600		50

Begroting 2024 - 98

2026	STR-Burg.Dekkingstraat/Zwanenvliet 2026			1.147.541		30
2026	STR-Burg.Dekkingstraat/Zwanenvliet 2026			530.973		50
2026	STR-Oude Wetering 2026			1.555.048		30
2026	STR-Oude Wetering 2026			195.500		50
	Overige investeringen					
2027	GSL-vervanging Volkswagen Caddy 2024				40.000	10
2025	MLW-vervanging snippermachine 2024		30.000			10
2025	GSL-vervanging verkeersbordenwagen 2024					10
2025	MLW-vervanging Nissan 2025		37.000			10
2024	MLW-vervng.Citr.Berlingo 2024 elektrisch	37.000				10
2024	MLW-vervanging Hogedrukspuit 2024	20.000				10
2025	MLW - Vervanging Schmitter 2025		55.000			10
2025	MLW - Vervanging Schmitz Minikipper 2025		55.000			10
2025	GSL - Vervanging Snipperkar 2025		30.007			10
2024	MLW-vervanging Snipperkar 2024	10.000				10
2024	MLW-vervanging Onkruidkoker 2024	35.000				10
2025	GSL Waterpomp 1000 liter		7.874			10
2026	GSL Giertank			24.567		10
2026	GSL Graafmachine Takeuchi en kar			50.538		10
2024	ICT Vervanging Werkplekapparatuur 2024	213.400				3
2024	ICT Vervanging smartphones 2024	280.000				4
2025	ICT Vervanging Werkplekapparatuur 2025		169.400			3
2025	ICT Vervanging smartphones 2025		40.000			4
2026	ICT Vervanging Laptops/Tablets 2026			93.900		4
2026	ICT Vervanging smartphones 2026			42.000		4

Begroting 2024 - 99

2026	Devices Gemeenteraad 2026			60.000		3
2025	Devices Crisisbeheersing ca 2025		60.000			3
2027	ICT Vervanging Laptops/Tablets 2027				639.150	4
2027	ICT Vervanging smartphones 2027				124.950	4
2024	Audio visuele investeringen 2024	70.000				5
2026	HBL-Dorpsweg 2025			728.661		30
2024	GA-Beatrixstraat 2024	301.522				30
2025	BR-Gijbelandsedijk I en II 2025		2.031.432			30
2025	NRL-Ontwikkeling Noordeloos Oost 2025		2.014.051			30
2026	ARK-Bazuinstraat 2026			1.225.605		30
2026	HRN-Visserland 2026			765.598		30
2024	MLW-Diverse wegen/asfalt 2024	208.214				30
2024	MLW-Degeneratie glasvezel 2024	32.464				30
2024	STR-Dorpsstraat 2024	1.327.200				30
2024	MLN-Zetting vermind./Vervroegd verv.2024	1.406.787				30
2024	MLN-Toegankelijkheid openbare ruimte2024	54.107				30
2025	MLN-Diverse wegen/asfalt 2025		110.920			30
2025	MLN-Degeneratie glasvezel 2025		33.276			30
2025	MLN-Zetting vermind./Vervroegd verv.2025		1.441.957			30
2025	MLN-Toegankelijkheid openbare ruimte2025		55.460			30
2025	GOK-Gravemeijerstraat/Dijkweg ged 2025		690.032			30
2027	NP-Vuurkruidstraat e.o. 2027				1.164.489	30
2024	NLL-Planetenlaan rijbaan verbeter.2024	1.379.047				30
2027	Noordeloos-Noord 2027				896.784	30
2027	BL-Melkweg 2027				3.116.344	30
2026	MLN-Diverse wegen/asfalt/elem. 2026			113.693		30
2026	MLN-Zetting vermind./Vervroegd verv.2026			1.478.006		30

Begroting 2024 - 100

2026	MLN-Degeneratie glasvezel 2026			34.108		30
2026	MLN-Toegankelijkheid openbare ruimte2026			56.846		30
2024	Nazorg investeringen wegen 2024	50.000				30
2025	Nazorg investeringen wegen 2025		50.000			30
2026	Nazorg investeringen wegen 2026			50.000		30
2025	OT-A-oneven Oost 2025		901.600			30
2024	OT-A-even Oost 2024	327.250				30
2027	GA-Valkenlaan 2027				379.299	30
2027	MLN-Degeneratie glasvezel 2027				34.961	30
2024	MLN-Degeneratie Delta 2024	26.000				30
2025	MLN-Degeneratie Delta 2025		26.000			30
2026	MLN-Degeneratie Delta 2026			26.000		30
2027	Nazorg investeringen wegen 2027				50.000	30
2024	HRN-Oudendijk 2024	296.800				30
2024	HRN-Lutjeswaardsemiddenweg 2024	280.000				30
2025	OA-Dorpsstraat 2025		1.492.176			30
2025	OA-Noordzijde/Peperstraat 2025		504.000			30
2027	MLN-Diverse wegen/asfalt/elem. 2027				116.535	30
2027	MLN-Zetting vermind./Vervroegd verv.2027				1.514.956	30
2027	MLN-Toegankelijkheid openbare ruimte2027				58.268	30
2024	OA-Brug Boomgaard 2024	45.000				20
2024	HRN-Vervanging brug Middenweg 2024	150.000				60
2024	STR-Brug Tiendweg/Weidepad 2024	56.500				20
2024	STR-Brug Tiendweg/Kooipad 2024	36.750				20
2025	STR-Brug Beneden Tiendweg 2025		56.500			20
2025	STR-Duiker Beneden Tiendweg/Randweg 2025		30.250			20
2026	OA-Brug Beemdweg oost/Weideveld 2026			262.000		60

Begroting 2024 - 101

2024	GA-Brug Julianastraat 2024	30.250				20
2024	NP-Duiker Hoogstraat 2024	300.000				60
2025	NLL_Brug Meerkoet/Tiendweg 2025		30.250			20
2025	NLL-Brug Roerdomp/Vliet 2025		44.000			20
2025	NLL-Brug Tiendweg wandelpad 2025		30.250			20
2025	NLL-Brug Middelweg/Tiendweg 2025		220.000			60
2027	GA-Brug Julianastraat/Valkenlaan 2027				305.000	60
2025	OA-Brug Wilgenlaan 2025		305.000			60
2024	Nazorg investeringen bruggen 2024	50.000				60
2025	Nazorg investeringen bruggen 2025		50.000			60
2026	Nazorg investeringen bruggen 2026			50.000		60
2024	NP-Brug Nieuwpoortsewg/Tiendwg brug 2024	180.000				60
2026	KI-Brug Veerдам / De Zwerver 2026			30.250		60
2026	NL-Damwand Middelweg / Bakwetering 2026			55.000		20
2026	NL-Duiker Schoonenburglaan/Bakweter.2026			440.000		60
2026	GK-Brug Kloevelaan 2026			30.250		20
2026	HN-Brug Giessenland/Lage Giessen 2026			30.250		20
2026	HN-Brug Visserland / Groeneweg 2026			300.000		60
2026	SC-Brug Zandkade/Voordijk 2026			495.000		60
2027	GA-Brug Merelplantsoen / Roerdompst.2027				30.250	20
2027	NP-Brug Singel / Nieuwpoortsewg 2027				30.250	20
2027	LA-Brug Van den Boetzelaerlaan 2027				30.250	20
2027	GB-Brug Wetering 2027				30.250	20
2027	HN-Brug Doelensteeg/Oudendijk 2027				30.250	20
2027	HN-Brug Hoge Giessen 2027				385.000	60
2027	SK-Brug Watermunt / Pijlkruid 2027				44.000	60
2027	SK-Brug Molenakker OBS 2027				33.000	60

Begroting 2024 - 102

2027	Nazorg investeringen bruggen 2027				50.000	60
2024	Vervanging Openbare Verlichting 2024	326.219				20
2025	MLN - Vervanging lichtmasten 2025		334.374			20
2026	Vervanging Openbare Verlichting 2026			342.733		20
2027	Vervanging Openbare Verlichting 2027				195.168	20
2024	MLW-Vervanging Zoutmenger 2017 (Oost)	25.000				10
2024	MLW-Vervanging Zoutmenger 2017 (West)	25.000				10
2024	Vervanging 2 zoutstrooiers 2024	60.000				10
2024	Verkeersvrz/vervangingabri's 2024	16.810				10
2025	Verkeersvrz/vervangingabri's 2025		17.230			10
2026	Verkeersvrz/vervangingabri's 2026			17.661		10
2024	OV Netwerk primaire OV haltes 2024	35.000				10
2027	Verkeersvrz/vervangingabri's 2027				18.103	10
2024	MLN-Grasbetontegels-klm/wateroverls/2024	16.584				30
2025	MLN-Grasbetontegels-klm/wateroverls/2025		16.998			30
2026	MLN-Grasbetontegels-klm/wateroverls/2026			17.423		30
2027	MLN-Grasbetontegels-klm/wateroverls/2027				17.859	30
2024	MLN-Investeringen sport 2024	542.640				15
2025	MLN-Investeringen sport 2025		1.227.974			15
2026	MLN-Investeringen sport 2026			1.142.223		15
2024	MLN - Vervanging openbaar groen 2024	108.214				25
2025	MLN - Vervanging openbaar groen 2025		110.920			25
2024	MLN-Vergroening ivm klimt/waterovrl.2024	26.107				25
2025	MLN-Vergroening ivm klimt/waterovrl.2025		26.759			25
2024	MLN-Biodiversiteit/natuurontwikkel. 2024	32.464				25
2025	MLN-Biodiversiteit/natuurontwikkel. 2025		33.276			25
2026	MLN-Vergroening ivm klimt/waterovrl.2026			27.428		25

Begroting 2024 - 103

2026	MLN-Biodiversiteit/natuurontwikkel. 2026			34.108		25
2027	MLN-Vergroening ivm klimt/waterovrl.2027				28.114	25
2024	MLN-Speeltoestellen/vervangingen 2024	389.756				15
2025	MLN-Speeltoestellen/vervangingen 2025		339.500			15
2026	MLN-Speeltoestellen/vervangingen 2026			409.487		15
2027	MLN-Speeltoestellen/vervangingen 2027				323.583	15
2024	MLN-Water Duikers beschoeiingen 2024	353.861				20
2025	MLN-Water Duikers beschoeiingen 2025		362.708			20
2026	MLN-Water Duikers beschoeiingen 2026			371.775		20
2024	Nazorg investeringen water 2024	50.000				20
2025	Nazorg investeringen water 2025		50.000			20
2026	Nazorg investeringen water 2026			50.000		20
2027	MLN-Water Duikers beschoeiingen 2027				381.070	20
2027	Nazorg investeringen water 2027				50.000	20
2024	Baggeren NwLek, O-Alblas, Waal, Nwpt2024	465.920				1
2025	Baggeren Goudriaan 2025		280.000			1
2026	Baggeren Giessen-Oud.en Streefkerk 2026			510.720		1
2027	Baggeren Molenaarsgraaf/Nieuwpoort 2027				208.660	1
2024	MLN-Rioolgemalen 2024	145.440				50
2024	MLN-Drukriolering 2024	610.848				50
2024	MLN-Vacuumriolering 2024	104.232				50
2025	MLN-Vacuumriolering 2025		43.481			50
2026	MLN-Drukriool 2026			641.772		50
2026	MLN-Rioolgemalen 2026			171.360		50
2024	Nazorg investeringen riolering 2024	50.000				50
2025	Nazorg investeringen riolering 2025		50.000			50
2026	Nazorg investeringen riolering 2026			50.000		50

Begroting 2024 - 104

2025	MLN-Drukriool 2025		626.119			50
2027	MLN-Drukriool 2027				657.816	50
2027	MLN-Rioolgemalen 2027				288.960	50
2024	KD-Molenstraat riolering 2024	100.000				50
2025	NL-Ontw Noordeloos Oost riolering 2025		927.500			50
2027	Nazorg investeringen riolering 2027				50.000	50
2024	GSB Vervangen Riolering Dorpsstraat 2024	605.725				50
2024	MLN-Actief ruimen'24 (uitgiftetrm 50 jr)	50.000				50
2024	MLN-Beheerplannen begraafplaatsen 2024	1.102.310				25
2025	MLN-Beheerplannen begraafplaatsen 2025		373.890			25
2026	MLN-Beheerplannen begraafplaatsen 2026			66.550		25
2024	Nazorg investeringen begr.plaatsen 2024	50.000				25
2025	Nazorg investeringen begr.plaatsen 2025		50.000			25
2026	Nazorg investeringen begr.plaatsen 2026			50.000		25
2027	Nazorg investeringen begr.plaatsen 2027				50.000	25
2024	Uitbreiding begraafplaats Giessenburg 2024	2.007.240				50

3.11 Emu-saldo

In de begrotingen van gemeenten moet aanvullende informatie worden opgenomen over de ontwikkeling van het EMU-saldo.

Berekening EMU saldo Bedragen x € 1.000		teken	2023	2024	2025	2026	2027
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging c.q. onttrekking uit reserves		4.489	-1.172	-3.311	1.051	1.550
2	Mutatie (im)materiële vaste activa	-/-	80.000	10.000	13.000	17.000	9.000
3	Mutatie voorzieningen	+	-1.010	-1.213	-1.042	-1.995	302
4	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-/-	0	0	0	0	0
5	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	-/-	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo			-76.521	-12.385	-17.353	-17.944	-7.148

De begroting van de gemeente is opgesteld conform het stelsel van baten en lasten.

Het EMU saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven van de gemeente, berekend op transactiebasis en conform de Europese regelgeving.

De EU-lidstaten mogen een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel.

Investerings tellen niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de jaarlijkse kapitaallasten van de investeringen. Investerings in een bepaald jaar tellen wel volledig mee in het EMU-saldo. Het EMU-saldo voor 2024 komt uit op € -12.385.000, wat betekent dat in EMU-termen de uitgaven € 12.385.000 groter zijn dan de inkomsten. Het tekort wordt vooral veroorzaakt doordat het bedrag aan investeren in activa meer is dan het bedrag aan kapitaallasten van investeringen in het verleden.

Het aandeel in het EMU-tekort betreft een inspanningsverplichting, er staat momenteel geen sanctie op een eventuele overschrijding van het toegestane EMU-tekort.

4. Bijlagen

4.1 Overzicht Programma's met taakvelden

Programma 1 Wonen, Ruimtelijke Ordening en Bereikbaarheid

T03 Beheer overige gebouwen en gronden
T21 Verkeer en vervoer
T22 Parkeren
T25 Openbaar vervoer
T42 Onderwijshuisvesting
T52 Sportaccommodaties
T81 Ruimtelijke Ordening
T82 Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)
T83 Wonen en bouwen

Programma 2 Economie, Energie en Buiten

T31 Handel, ambacht en industrie
T32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur
T33 Bedrijfsloket en -regelingen
T34 Economische promotie
T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie
T72 Riolering
T73 Afval
T74 Milieubeheer
T75 Begraafplaatsen

Programma 3 Welzijn, Sociaal en Cultuur

T41 Openbaar basisonderwijs
T43 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken
T51 Sportbeleid en activering
T53 Cultuurpresentatie, -productie, -participatie
T54 Musea
T55 Cultureel erfgoed
T56 Media
T61 Samenkracht en burgerparticipatie
T62 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen
T63 Inkomensregelingen
T64 WSW en beschut werk

T65 Arbeidsparticipatie
T66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)
T671a Huishoudelijke hulp (WMO)
T671b Begeleiding (WMO)
T671c Dagbesteding (WMO)
T671d Overige maatwerkarrangementen (WMO)
T672a Jeugdhulp begeleiding
T672b Jeugdhulp behandeling
T672c Jeugdhulp dagbesteding
T672d Jeugdhulp zonder verblijf overig
T673a Pleegzorg
T673b Gezinsgericht
T673c Jeugdhulp met verblijf overig
T674a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf
T674b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf
T674c Gesloten plaatsing
T681a Bescherm wonen (WMO)
T681b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)
T682a Jeugdbescherming
T682b Jeugdreclassering
T71 Volksgezondheid

Programma 4 Bestuur en Veiligheid

T01 Bestuur
T02 Burgerzaken
T11 Crisisbeheersing en Brandweer
T12 Openbare orde en veiligheid
Overige
T04 Overhead
T05 Treasury
T061 OZB woningen
T062 OZB-niet woningen
T064 Belastingen Overig
T07 Alg uitkering en ov uitkering Gem fonds
T08 Overige baten en lasten
T09 Vennootschapsbelasting (VpB)
T010 Mutaties reserves

4.2 Uitgangspunten aanwending Algemene Reserve

In de meerjarenraming zijn onttrekkingen van - en toevoegingen aan de Algemene Reserve opgenomen. Het gaat daarbij om de volgende bedragen:

Verloop algemene reserve	
Stand algemene reserve per 1.1.2024	26.893.424
Toevoegingen 2024	1.356.960
Uitname 2024	724.485
Stand algemene reserve per 1.1.2025	27.525.899
Toevoegingen 2025	6.000.000
Uitname 2025	5.000
Stand algemene reserve per 1.1.2026	33.520.899
Toevoegingen 2026	2.000.000
Uitname 2026	5.000
Stand algemene reserve per 1.1.2027	35.515.899
Toevoegingen 2027	0
Uitname 2027	5.000
Stand algemene reserve per 1.1.2028	35.510.899

In de nota 'Reserves en voorzieningen' en in de 'Raadsinformatiebrief belastingdruk inwoners en hoogte algemene reserve' zijn kaders beschreven voor de aanwending van de algemene reserve in drie niveaus. Per niveau typeren we de mate van aanwendbaarheid met de kleuren: rood, oranje, groen.

De Algemene Reserve kan worden aangewend om de belastingdruk op de inwoners te verminderen en/of kan dienen als incidenteel dekkingsmiddel voor realiseren van nieuw beleid.

Uitgaande van de in deze Begroting genoemde stand van de Algemene Reserve per eind 2027 van € 35,5 miljoen is de ondergrens € 18,7 miljoen. Deze is gebaseerd op drie x de omvang van de risico's ad. € 4,6 miljoen zoals geïnventariseerd in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicomanagement' in deze begroting en het bestemd vermogen. Het deel dat deze grens overstijgt, is in principe aanwendbaar voor dekking van incidenteel nieuw beleid.

Hierdoor ontstaat, na verwerking van de mutaties in deze begroting, de volgende verdeling van de Algemene Reserve:

